JUDAISMUS CONVICTUS SEU DEMONSTRATIO EVIDENTISSIMA LEGEM...

Casimirus Puteanus

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE II

JUDAISMUS CONVICTUS

seu,

DEMONSTRATIO EVIDENTISSIMA

Legem Veterem cessasse,

Promissum MESSIAM advenisse,

Eumq; esse

JESUM CHRISTUM

invictis argumẽtis è Vaticiniis antiqui Testamẽti

DEDUCTA,

brevi, ac dilucida Methodo

EXPLANATA,

Atq; occasione Manifestationis coram Officio

ILLUSTRISSIMI, EXCELLENTISSIMI,

Ac REVERENDISSIMI DOMINI

D. NICOLAI

à Dębowa Gora

DĘBOWSKI

EPISCOPI CAMENECENSIS,

Annô elapsô 1756. à Judæis factæ

Publicæ Luci

DATA

Authore Fratre Casimiro Puteano S. Th: Lectore

Conventus Varsaviensis Provinciæ Poloniæ,

Ordinis Prædicatorum Alumno.

Annô ab Adventu Veri MESSIÆ

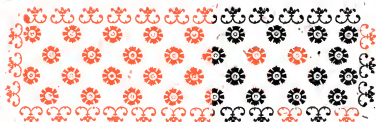
JESU CHRISTI

1757.

VARSAVIÆ.

Typis S. R. M & Reipublicæ in Collegio

Scholarum Piarum.

JLLUSTRISSIMO EXCELLENTISSIMO

Ac REVERENDISSIMO DOMINO

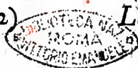
D. NICOLAO
à Dębowa Gora
DĘBOWSKI
Epiſcopo Camenecenſi

Mecænati Gratioſiſſimo.

Arvum iſtud contra Judæos opus Magno TUO Nomini nuncupare cogitavi, quòd probè ſciam, ſummam ergà omnes affabilitatem, pari cum fidei propagandæ zelo TUO certare in animo. JL-

(2) LU-

§§)(o)(§§

ILLUSTRISSIME, EXCELLENTISSIME, & REVERENDISSIME DOMINE PRÆSUL & MECÆNAS FAVENTISSIME.

Non diffido meum huncce libellum Gratiam TUIS in oculis reperturum, qui amplam Mentem TUAM inter gravissima licet Reipublicæ negotia jugi Sacrarum litterarum lectione pascere, & relevare assoles, earumq; indefesso studio tam locupletem Sacræ Antiquitatis notitiam comparasti, ut quæcunq; hac in materia lucubrationes evulgandæ sunt, ad TE, ceu perspectum, limatiq; ingenij Judicem meritò devolvi debeant. Et planè DEO *ipso disponente factum est, quod fidei Christianæ causa contra perfidiam Judaicam, non alibi, quam TUUM ad Judicium devoluta sit, cum etenim* DEUS O. M. *& zelo defendendæ fidei, & veræ Theologiæ comprehensione TU-*

UM

UM imbuerit animum, ad TE suam hanc ad convincendos hebræos causam referri destinavit. TUUM ea propter hic PRÆSUL SAPIENTISSIME æquitatis Tribunal appello; conspice Poloniam tanta Judæorum colluvie quaquaversus refertam, ut nos numero si non superare, utiq; æquare videantur. Compendiosâ meditatione perpende, quot in dies ex ijs animæ veluti conglomerato agmine in averna descendant? & nemo est, qui Fraternæ Charitatis visceribus motus, manum pereuntibus porrigat, cum interea alij profanis historiolis mentem satiare, primæ sibi gloriæ ducant; alij siccis, inutilibus, vanisquè quæstionibus sua, aliorumq; ingenia onerent, alij demùm unicis Geometriæ, ac Mathematicæ experimentis supra modum delectentur. Non, ut hujusmodi artibus odium aliquod conciliem,

aut

aut eas meo calculo reprobem, hæc dico, cum & ad humanæ mentis eruditionem, & ad alendam inter homines societatem non parum conferant. Sed ijs disciplinis ita indulgendum esse censeo, ne Magistram omnium Theologiam reliquisse videamur. Illæ delectabiles quidem sunt, hæc omnino necessaria. Hinc S. Augustinus lib: de util: cred: cap: 11. Intelligere (*inquit:*) superflua nihil nocet, sed fortasse discere nocuit, quum tempus necessariorum occuparent.. *Ante omnia, clamat Evangelium:* quærendum est Regnum Dei, *investiganda earum veritatum cognitio, quæ Nos, & alios ad verum* DEI *cultum, & amorem ducant, sicq; aptissimos ad regnandum cum* DEO *efficiant. Hic scopus, hic finis studiis Nostris ab ipso* DEO, *& natura præfixus est. Non eos quippè, qui de maris æstu, de planetarum cursu, de*

Coper-

Copernicano, aut alio Siſtemate plurima ad nauſeam usq; ventilant, ſæpiùsq; refricant, ſed qùi ad Juſtitiam erudiunt multos, *ſtellarum fulgore emicaturos Scriptura promittit. Ignoſce PRÆSUL ILLUSTRISSIME, quòd Glorioſo TUO Nomine ad neceſſariæ, veræq; ſapientiæ ſtudium pleroſq; coætaneos provocem, & adhorter; etenim inter perfidiam Judæorum, & pervicaciam hæreticorum collotenùs verſamur; quorum uni Præceptore, & Duce indigent, alij Catholicarum veritatum Defenſorem ſtrenuum ultro exigunt. Primis ſatisfactum iri arbitror, dum Paſtorali TUA ſollicitudine, quâ emines, promovente per Diæceſes, & Parochias in manus tùm Cleri, cùm etiam peritorum latinæ lingvæ ſæcularium opuſculum hoc pervenerit; facili quippè negotio exiguum Opus manibus omnium teri, & portari, brevi*

tempo-

temporis ſpatio perlegi , eoq; mens cujuslibet imbui , dataq; occaſione huic, vel illi Judæo dilucidè exponi poterit; ſicq; DEO interius operante futurum fore in Domino confido , ut una , & altera anima erroris ſui conſcia gregi, & ovili Chriſti aggregetur , Angelis in Cælo gaudium obveniat , Catholicus verò in ſoliditate ſuæ Fidei magis magisq; firmetur. Hoc in ſcribendi genere eximiam ſibi laudem compararunt Reverendiſſimus ac Jlluſtriſſimus Daniel Huetius Epiſcopus Abrincenſis in ſua Demonſtratione Evangelica ; Raymundus Martini Ordinis Prædicatorum in Pugione Fidei , & Ignatius Hyacinthus Graveſon Ejusdem Ordinis ; *Alijq; Viri Doctiſſimi, è quorum Archivis ea, quæ nervoſiùs, ac ſolidiùs hebræos convincere poſſunt, plurimis etiam , quæ Venetiis agens in ſtudio Ordinis conſcripſeram, additis,*

in

in brevem methodum, facilemq; bono ordine redegi; quò cuilibet ingentia Opera ad manum habere minimè valenti consultum foret.

Hic præclarissimas animi TUI PRÆSUL JLLUSTRISSIME *dotes, & magna in Ecclesiam, ac Rempublicam tùm TUA, quùm JLLUSTRISSIMI EPISCOPI CUIAVIENSIS Germani TUI, totq; DOMUS TUÆ JLLUSTRISSIMÆ HEROUM, PATRUM, ac DEFENSORUM PATRIÆ merita enarrarem; nisi tanta rectegestorum moles, exilem meam supprimeret facundiam, & ego solus ea merita condignis encomiis celebrare impar sim; quæ totus Polonus Orbis debito tantum veneratur cultu, sufficienti verò laude nequit assequi, extollere, celebrare. TUUS pro Christiana causa contra perfidiam Judaicam indefessus zelus,*

inter innumeras Virtutes alias summi TIBI semper Elogij futurus est.

Nunc tantùm DEUM *Bonorum omnium largitorem precor, ut JLLUSTRISSIMAM, ac EXCELLENTISSIMAM DOMINATIONEM TUAM in plurimos annos incolumem Ecclesiæ Polonæ, litteris, & Reipublicæ servet, supernæq; benedictionis fluentis opimis repleat. TU autē PRÆSUL JLLUSTRISSIME æqui boniq; consulas istud qualecunq; obsequij mei, & propensi animi monumentum, quod TUOS sub pedes, TUAM sub Pastoralem protectionem humilitèr collocó*

Jllustrissimæ, Excellentissimæ,
ac Reverendissimæ Dominationis
Tuæ.

infimus Servus
Fr. Casimirus Puteanus
Ordinis Prædicatorum.
mpp.

❧)(o)(❧

FACULTAS ORDINIS.

Frater THOMAS KROLIKOWSKI S. Th: Mgr Prior Provincialis Provinciæ Poloniæ S. O. Prædicatorum.

HArum serie, Nostriq; Authoritate Officij Tibi Rndo P. Lri Fri Casimiro Putean Damus, Concedimusq; licentiam, Datamq;, & Concessam esse Decernimus, & Declaramus imprimendi libellum cum titulo : Judaismus Convictus *labore tuo ad convertendos Judæos, & conversos confirmandos conscriptum; dummodo eundem prius viderint ac legerint A. R. P. Mgr Fr. Symphorianus Poninski, & R. A. P. Præsentatus studij Nostri Generalis Varsavien: Regens Fr. Bruno Bogatko, illumq; publicæ utilitati dignum esse censuerint, ac judicaverint. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus S. Amen. Quibuscunq;* &c: *In quorum fidem* &c: *Dedimus in Conventu Nostro Cracov: Die 26. Febr:* 1756.

(L.S.) *Conservus in Dno* Fr. Thomas Krolikowski Mgr Provincialis.

mpp.

Rga. Pga. 467.
Fr. Thomas Uzdowski Lr Prior Elbingen: & Socius. *mpp.*

❦)(o)(❦

CENSURA THEOLOGORUM.

EX commissione A. R. P. S. Th: Magistri Thomæ Krolikowski *Provincialis Provinciæ Nostræ Poloniæ perlegi libellum* à R. P. Lre Casimiro Puteano *compilatum*, *cui titulus:* Judaismus Convictus, *in quo, cùm nihil fidei Catholicæ adversum, verùm bene ordinatam, & efficacem convincendi Judaismi Methodum invenerim; dictum libellum, uti animarum lucro serviturum luce publica dignum fore judico. Datum in Conventu Varsavien: Die* 1. *Decembris.* 1756.

Fr.Symphorianus Poniński S.T.Doctor Vicarius Conventus Vars: S.Hyacinthi O.Præd: *mpp.*

LIbellum, cui titulus: Judaismus Convictus *à R. P. L.* Casimiro Puteano *conscriptum, præhabitâ licentiâ A. R. P. Magistri Provincialis* Thomæ Krolikowski *legendum, trutinandumq; suscepi, in quo nihil prorsùs reperi, quod Fidei Dogmatibus dissonum sit, sed potiùs, quod Judæos de sua perfidia mirificè convincere, eosq; ad agnitionem Veri* Messiæ JESU Christi *adducere potest; adeoq; præfatum libellum ob suam utilitatem typis mandandum esse censeo. Datum in Conventu Varsav: Die* 1. *Decembris.* 1756.

Fr.Bruno Bogatko S.T.Præsentatus Regens studij Generalis Varsaviensis Ord: Præd: ad S. Hyacinthum. *mpp.*

LICENTIA LOCI ORDINARII.

Imprimatur
CAROLUS FRIDERICUS KRENI U. J. D. Canonicus Cathedralis Plocensis, & Varsaviensis, ac Judex Surrogatus.

mpp.

BENEVOLE LECTOR.

HUmanitèr Te rogo, quo meis acquiescas consiliis, nempè: si optatum ex lectione libelli hujus fructum capere desideras non unum, aut aliud caput; non unum, aut alium titulum perfunctoriè legas: sed à capite libelli incipiendo consequentèr unam post aliam tractationem patientèr, & seriò perpendere digneris, posteriorum enim intelligentia à priorum notitia pendet, & quasi catenatim se se seqvuntur. Duos etiam capitales, qui typo irrepserunt errores hic detectos advertas: 1mus habetur pag: 17. vers: 22. ubi pro verbis illis: *sed quomodo poterat David, aut Abraham dicere alicui: Tu es Sacerdos &c:* pro verbis illis (inquam:) lege: *Sed quomodo Dominus, seu Deus dicere poterat Davidi, aut Abrahamo: Tu es Sacerdos &c:* 2dus habetur pag: 24. vers: 21. ubi post hæc verba: *Terra, quam tu detestaris:* pro verbis: *non eadem verba repetit:* Lege: *nam eadem verba repetit.* Cæteros errores minores correctos invenies in fine Operis. Vale.

PROLO-

PROLOGUS

In quo nomen & character Messiæ exponitur; undequè vera ejus notitia desumenda sit, & quâ Methodo investiganda ? ostenditur.

Messias vox hebraica, idem prorsus sonat quod græca vox Christus, *at Christus latinè redditur:* Unctus. *Cum autem Reges nonnisi & Sacerdotes ungi moris sit, ac fuerit, quos etiam simul Prophetas esse nihil prohibet; uti Davidem Regem simul & Prophetam; Samuelem Sacerdotem simul, & Prophetam; hinc nomine Messiæ Judæi eum intelligi & significari volunt; qui simul Rex, Sacerdos, & Propheta, inter omnes Electus, magno in terris muneri obeundo à Deo destinatus sit tanquam liberator, Salvator, & summa totius mundi expectatio. Cui proindè Judæi*

A omnem

omnem promptamque cum obedientiam, tum fidem uti vero Dei nuncio & Electo pollicentur.

Perpetuam inter Judæos de hoc venturo Messia traditionem viguisse manifesta omnium tam antiquorum, quam modernorum hebræorum confessione certissimum est. Unde hanc, quæso, adeò communem unoquè omnium ore vulgatam de venturo Messia Traditionem didicere Judæi? nisi ab illis generis sui Viris, qui Divino afflati spiritu crebra, & illustria de Messiæ adventu fuderunt oracula? Neminem autem Divino imbutum, aut inspiratum Flamine, tota eorum retro antiquitas memorat, aut reminiscitur, præter Patriarchas, & Prophetas aliosque Sacros Authores, quorum singula alicuius momenti tùm gesta cùm dicta, & fusa vaticinia in Canonicos Veteris Testamenti libros ad amussim congesta, & fideliter relata sunt à viris itidem Dei Spiritu directis & suffultis. Non aliundè igitur, quam ex iis ipsis Canonicis hebræorum voluminibus veram, certamque notitiam, & quandam quasi effigiem, ac imaginem venturi Messiæ haurire, & derivare ulli aut licet, aut suppetit. In hoc totam Judæorum gentem mihi assentiri facile crediderim.

Quocirca Judæum quemlibet etiam atquè etiam rogo, velit mecum abjecta omni sinistra mentis præoccupatione suos, suorumquè Canonicos libros à capite ad calcem usquè lustrare, ac perscrutari, ut veram venturi Messiæ notitiam, atquè ideam tam ego, quam ipse consequi valeamus. Si etenim per integrum vetus Testamentum obvias omnes & perspicuas de Messiæ prædictiones lustraverimus, nec

ego

ego Judæo, nec Judæus mihi obtrudere, fucumquè facere poterit, alia supereſſe vaticinia, quæ Meſſiam venturum aliter depingant, vel prænuncient.

Ut autem æquo jure procedamus in ſignandis, & explicandis de Meſſia *Scripturæ Sacræ locis, textum textui conferemus, locumquè unum, altero ſimili metiemur, & illuſtrabimus; inſuper veterum ac doctorum Rabbinorum, hebraicorumquè monumentorum ſuper ea re judicium conſulemus; quo facilius etiam antiquam aſſequi poſſimus Traditionem, quibus nempè Scripturæ locis venturum* Meſſiam *prædici & indicari, apud antiquos Hebræos in confeſſo erat.*

Divinâ prælucente gratiâ primo Canonico libro, nempè à Geneſi rem ordiemur per ordinem cæteros omnes luſtrari. Opuſculum noſtrum in duas Partes dividemus. In prima Parte. *Totius Veteris Teſtamenti vaticinia, quæ* de Meſſia *prolata ſunt, inveſtigabimus, ac perpendemus.* In ſecunda Parte *autem oſtendemus, in quo omnia hæc vaticinia completa ſunt, quiquè proinde verus* Meſſias *eſſe debet.*

PARS PRIMA OPERIS.

Per Titulos & Nomina tùm Librorum, cùm Prophetarum, quàm etiam per numeros.

DISPOSITA.

In qua Vaticinia totius Veteris Testamenti de venturo Messia per ordinem referuntur, singula eorum aliis consimilibus illustrantur, veterumquè Rabbinorum Traditione roborantur.

Num: I. PRiusquam Scripturæ Sacræ Textus in medium proferamus Lectorem admonitum esse velim, Sacros Veteris Testamenti Authores quandoquè in propria persona loqui, sæpissimè etiam in aliena; quod ex eo dignosci facilè potest, dum sensus verborum in Personam dicentis competere nequit: exempli gratiâ: Psalmo 2do David ait: *Dominus dixit*

ad

ad me, Filius meus es tu, ego hodiè genui te, postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ, cùm ea verba in Personam dicentis Davidis nullo modo quadrent, signum est, Davidem hic in Persona aliena sermonem facere, nempè in Persona *Messiæ.*

Contingit etiam sæpiùs Sacros Authores, dum vel de se, vel de aliquo alio in certa causa fantur, interea interlocutionem *de Messia* miscere, uti in Psalmo 71. David Deum pro se, & Filio suo obsecrat. *Deus judicium tuum Regi da, & justitiam tuam Filio Regis,* & statim vaticinium *de Messia* miscet dicendo: *Descendet sicut pluvia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram &c.* Ratio hujus interlocutionis est, quia repentè Dei Spiritu mens dicentis interius agitatur & impellitur; ut suo sermoni repentinos Dei instinctus & prædictiones misceat, & pandat. Et hoc est signum veri Prophetæ, qui non humana Methodo & communi ordine rem prosequitur, quia ut ait Scriptura. *irruit in eum Spiritus Sanctus,* plurima hujusmodi exempla in Prophetarum libris extant.

Hoc prænotato ad Scripturam Sacram accedamus, Promissionem Venturi *Messiæ* recto ordine indagaturi, juremerito ab Abrahamo credentium Patre intentum auspicabimur.

GENESIS.

Hic Messias promittitur ex semine Abrahami,

brahami, Isaiaci, & Jacobi oriundus, futurusq; benedictio, & expectatio gentium.

Num: II. QUamvis statim post lapsũ in peccatũ, Adamo & Evæ Salvator & libera or, promissus fuerit, qui nempè ex muliere oriundus antiqui serpentis authoris peccati *caput contereret.* Gen: cap: 3. atq; hæc de venturo *Messia* seu liberatore Traditio animis veterum Patrum altè inhæserit; Abrahamus tamen primus fuit è cujus lumbis eum liberatorem seu *Messiam* proditurum Deus aperte declaravit. Gen: cap: 22. *benedicentur in semine tuo omnes gentes.* Isaaco Filio Abrahami eandem promissionem Deus renovavit. Gen: cap: 26. *benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ,* quod ibidem confirmavit, Jacobo Filio Isaiaci dicens Gen: cap: 28. *benedicentur in te, & in semine tuo omnes tribus terræ,* qui textus cum non possint in elligi de progenie universali Abrahami, Isaaci, & Jacobi, nempè: de gente Judaica, utpote à qua gentes nullam benedictionem expertæ, sed in antiqua lege continuis insidiis, modo autem quotidianis maledictionibus afficiuntur: igitur aliquis unus de semine & progenie Abrahami, Isaac, & Jacobi oriturus est, in quo Dei benedictionem consecuturæ sunt omnes gentes terræ, id est: totus mundus. Quis quæsò hujusmodi esse poterit nisi solus *Messias?* consentiunt in eo antiqui Judæi, ut apparet *ex libro Chasidim R. Samuelis,* ubi

ubi promissio hæc implenda dicitur, cùm Messiæ temporibus boni erunt Abrahami posteri. Eandem pollicitationem ijsdem verbis repetiit Deus apud Davidem Ps: 71. *benedicentur in ipso omnes tribus terræ*, quem Psalmum ad *Messiam* pertinere constans est Judæorum consensus, prout videbimus dum ad eum Psalmum explanandum perveniemus. Hæc etiam erat, atquè adhuc est, certissima Judæorum spes, fore nempè, ut sui generis ac sangvinis *Messias* sit, non aliis sane quam mox adductis ex Genesi subnixa testimoniis. Roborat hanc veritatem relati Patriarchæ Jacobi aliud vaticinium Gen: cap: 49. ubi benedicens Judæ Filio suo ait: *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*, Nota bene: *Expectatio gentium*, hoc vaticinium vetustiores Judæi, Chaldæi, Paraphrastes, & Thalmudistæ, R. Selemoh, & R. David Kimchi, sine hæsitatione ad *Messiam* refferunt: sicut & aliud vaticinium simile, nempe: Aggæi cap: 2. *Veniet desideratus cunctis gentibus*, in quo, rogo nunc Judæos, benedicendæ sunt omnes gentes? nisi in illo eodem, qui erit *expectatio gentium*, *& desideratus cunctis gentibus?* qui cum *Messias* sit juxta mox citatos antiquos hebræos, igitur nisi cæcus non videat factam esse Abrahamo, Isaaco, & Jacobo appromissionem de venturo Messia ex eorum semine orituro in relatis textibus, nempe in quibus dicebatur: *benedicentur in semine tuo omnes gentes*. Ex semine: igi-

tur

tur Abrahami, Isaaci, & Jacobi proditurus est Messias, & ipse non Judæorum tantùm, sed vel maximè Gentium benedictio erit.

DEUTERONOMIUM.

In hoc libro Messias promittitur futurus ita Magnus Propheta, sicut Moyses qui fuit Legislator.

Num: III. POst Genesim non legitur obvia aliqua *de Messia* prædictio usq; in Deuteronomio, ubi cap: 18. Moses vaticinatur: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus ipsum audies.* Nb. *sicut me* Moysem, quod vaticinium licet quidam hebræorum de Josuè, vel aliis interpretentur, cùm tamen ex ultimo cap: Deut: constet, *& non surrexit ultra Propheta in Israel sicut Moyses,* nempe similis ei, uti Legislatori, & mirandorum patratori, sicut etiam fatetur doctissimus R. Maimonides in lib: de fundam: legis: idcirco necesse est hic prædictum esse *Messiam* qui solus similis Propheta, & Legislator, ac mirandorum patrator futurus est, sicut fuit Moyses.

JOB. 1mus, & 2dus REGUM.

Messias dicitur Deus assumpturus carnem, & Rex ex Stirpe Davidis, ejusque regnum fore sempiternum.

IV. IN libro Job, qui fuit Mosi coætaneus, hæc de Messia habentur. *Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius*, ex his *Messiam* carnem assumpturum, & mortuos suscitaturum esse aperte docetur in Thargum, & in interpretatione Syriaca, & Arabica. Sic etiam intellexit R. Haccadosch in revelante arcana, ita etiam sumitur in Beresith Ketana, ex quo patet in prædicto textu hæc verba *in carne* non referenda esse ad *videbo* seu videntem Jobum, sed ad verba *Deum meum*; ut sensus sit Deum in carne nostra apparitùrum, & in ea carne eum existentem visum iri oculis corporeis à Jobo.

In libris successorum Mosis nempè: Josuè, Judicum, Ruth, & Regum non invenitur expressum *de Messia* vaticinium præter illud 1mi Regum cap: 2. *Dominus judicabit fines terræ, & dabit imperium Regi suo, & sublimabit cornu Christi sui*, & 2di Regum cap: 7. ubi Deus promittit quædam Davidi, quædam filio ejus Salomoni, quædam vero *Messiæ*, *Messiæ* promittit, quod nec Davidi, nec Salomoni competere potest, nempe: *Stabiliam thronum regni ejus in sempiternum, ego ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in Filium*, his similia Messiæ promissa in decursu operis plenius videbimus.

LIBER

LIBER PSALMORUM.

V. POst libros Regum nihil memorabile *de Messia* legitur usquè ad Psalterium Davidis.

PSALMUS II.

Principes dicuntur consurrecturi adversus Messiam, seu Christum Domini, qui prædicitur Dei Filius à Deo genitus, & possessurus terminos terræ.

DOminus dixit ad me: Filius meus es tu ego hodie genui te, postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ, versu 2. *& principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus*, quæ ultima verba apprimè cohærent cum verbis Psalmi 21. ubi Messias de se ait: *Circumdederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me.* Ecce quomodo principes populi adversus *Messiam* insurrecturi sunt, & consilium inituri, utiquè ad perdendum eum; nam contra eum. Verba vero. *Filius meus es tu ego hodie genui te.* Eadem videntur cum illis 2. Reg: 7. *Ego ero ei in Patrem & ipse erit mihi in Filium.* Ei Domino, seu Filio Dei convenienter assignatur hæreditas maxima. *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*, quam nec David, nec Salomon unquam habuit, quocirca veteres

Rabbini ex antiqua traditione Psalmum hunc *de Messia* intellexerunt sic. R. Jonathan in Bereschith Rabba. R. Aben Ezra. R. David Kimchi. Saadias Gaon in Danielem. R. Simeon in Jalcut & in Midrasch Thehillim, idem tradit R. Selemoh ipsa veritate coactus: *Majores nostri ad Regem Messiam psalmum hunc totum referebant, oportet tamen eum referre ad Davidem propter hæreticos,* (sic nominat Christianos:) Verba vero illa, in quibus Deus Messiæ dicit: *ego hodie genui te*, concordant mirificé cum illis Ps: 109. *ex utero ante Luciferum genui te*, & cum ijs Isaiæ cap: 53. *Generationem ejus quis enarrabit*, & cum illis Micheæ 5. cap: *egressus ejus ab initio à diebus æternitatis*, in quibus omnibus locis videbimus *Messiam* fuisse prædictum: quocirca concludendum est *Messiam* Dei Filium ex Deo ab æterno genitum esse. Verba vero hæc: *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*, optimè cohærent cum ijs Psalmi 71. *Dominabitur à mari usquè ad mare, & à flumine usquè ad terminos orbis terrarum*, quem Psalmum idcirco statim placet examinare.

PSALMUS LXXI.

Eadem promittuntur Messiæ quæ in Psalmo 2do.

VI. VErba ejus sunt. *Permanebit cum sole, & ante Lunam in generatione & generationem. Descendet sicut pluvia in vellus, & sicut stilli-*

stillicidia stillantia super terram. Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis. Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usquè ad terminos orbis terrarum. Reges Tharsis, & Insulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent, adorabunt eum omnes reges terræ. Ante solem permanet nomen ejus. Tam potentem, totiquè orbi dominantem adusquè terminos terræ Principem, nulla prorsus historia memorat, sed nequè memorare potest: quocirca soli *Messiæ qui possessionem suam terminos terræ*, habiturs Psalmo 2. dicebatur, convenire possunt promissa Psalmo hoc 71. Et sanè, de Deo etenim ipso in se accepto hic Davidem locutum fuisse minimè dici potest, cum de eo, qui tantus Rex futurus est præmittatur: *Orietur in diebus ejus justitia & abundantia pacis*, ergo ejus dies prædicuntur futuri, Deus autem ab æterno semper est. Prædicitur etiam in futurô, *dominabitur à mari usquè ad mare.* Deus autem semper mari, & terræ dominatur, & dominatus est: idcirco cum psalmum *de Messia* dictum esse omnes ijdem Veteres Rabbini confitentur quos ad expositionem Psalmi 2di citavimus, verba hæc: *permanebit cum sole, & ante lunam, ante solem permanet nomen ejus* denotant *Messiam* ante solem, & Lunam fuisse, certe non alibi, quam apud Deum Patrem: quocirca ei Pater dicit Ps: 109. *ex utero ante Luciferum genui te*, & hoc indicant verba illa *descendet sicut pluvia super terrã.* Unde? nisi de Cælo à Patre descendet: igitur ex hoc

Psalmo

Psalmo eadem prorsus de Messia prædicta habemus, quæ in Psalmo 2. nempe: quod Filius Dei ex Deo genitus, & toti terrarum orbi dominaturus sit.

Quoniam hic Psalmus 71. cum Psalmo 2. magnam connexionem habet eum interrupto ordine hic retulimus, sed ad ordinem redeamus. Post Psalmum 2. inter alios nihil peculiare de Messia invenitur usque ad Psalmum 15tum.

PSALMUS XV.

VII. *Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear, caro mea requiescet in spe, quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo delectationes in dextera tua usquè in finem*, hæc Davidem non in propria, sed in *Messiæ* persona dixisse ex eo constare debet, quod ejus, de quo hic sermo habetur, *caro* seu corpus *requiescet in spe*: & additur in quali spe? *nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem*, id est: caro, seu corpus quod requiescit in spe incorruptionis, non corrumpetur; Davidis autem corpus more cæterorum corruptum fuit. Deindè quemnam David dicere poterat Sanctum tuum, seu Sanctum Dei? nisi qui à Daniele *Sanctus Sanctorum* appellatur; & cuinam *Delectationes ad dexteram Dei* appromittere poterat? quam cui Deus dixit Ps: 109. *Sede à dextris meis*, quocirca etiam Judæi

dæi in Midrasch Thehillim *Messiam* hic præsignatum fatentur, quibus assentitur Author *Nephesc: abbachma* seu *animæ sapientis*, Nb. Messiæ corpus non corruptum iri, adeoquè antequam ejus corpus corrumpatur, *Messiam* resurrecturum.

PSALMUS XXI.

In hoc Psalmo Messias pauper, & dolens describitur, manus, & pedes ejus perforandæ, & simul additur psalmus 68. ubi dicitur selle potandus.

VIII. *Circumdederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me*, sicut Ps: 2. *principes convenerunt in unum adversus Dominum & adversus Christum ejus*, quem Psalmum vidimus *de Messia* dictum: quo circa hic eadem de eodem dicuntur. Ulteriùs *Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea, ipsi verò consideraverunt, & inspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*, hæc Davidem non locutum esse in Persona totius Israelis, (ut quidam astuti hebræi asserunt) patet ex verbis, quæ sequuntur ab eodem transfosso dicta. *Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiæ laudabo te universum semen Jacob glorificate eum*, igitur unus aliquis in medio Ecclesiæ, & Israëlis, narrat nomen Dei fratribus; nempe: Israëli, igitur non totus Israël,

el, ſed unus aliquis de ſe loquens inducitur: ſed non David in propria perſona, quia ei nunquam *foſſæ ſunt manus*, *aut pedes:* igitur in aliena perſona, ſed non in perſona quæ non ſit magni alicujus momenti, cùm Deus per ora Prophetarum de minoris momenti perſona locutus eſſe, minimè dicendus ſit: ſed nulli magni momenti Perſonæ per totam retro hiſtoriam hæc contigêre, ergo de *Meſſia* ſeu in Perſona Meſſiæ David loquitur. Quocirca hunc pſalmum *ad Meſſiam* pertinere docetur: in Midraſch Thehillim, & in libro Thalmudico Sanhedrin, ubi capite ultimo id tanquam certum ſumitur; & ſanè, nonne hic is idem ait: *Foderunt manus meas, & pedes meos*, de quo Iſaias dicit cap: 53. *Ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra*, & nonne hæc. *Foderunt manus meas & pedes meos ipſi vero conſideraverunt & inſpexerunt me*, ei aperte competunt, de quo dicitur Zachariæ cap: 12. *& aſpicient ad me quem confixerunt*, & cap: 13. *quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum.* Sed quid mirum hæc *Meſſiæ* eventura eſſe, cum Danielis 9. apertiſſimè dicatur: *poſt hebdomadas ſexaginta duas occidetur Chriſtus, ſeu Meſſias*, ſi occidetur cur non vulnerabitur, & plurima patietur? his mirificè concordant ea pſalmi 68. *& dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt ego ſum pauper & dolens*, & Pſalmo 69. *ego vero egenus, & pauper ſum.* Plura his ſimilia de Meſſia prædicta videbimus.

ANNO-

ANNOTATIO ıma.

IX. HIc Judæus mecum Scripturam lustrans mirari, stupere, & vix non animum despondere incipit; eô quod *Messiam*; quem in anterioribus Scripturæ locis tantum Regem, toti Orbi, usquè ad terminos terræ dominaturum conspexit, hocce in psalmo, aliisque concitatis, & collatis textibus pauperem, affligendum, vulnerandum, atquè etiam occidendum fore evidentèr videat. Verùm utiquè æquitatis jura servavimus ipsam presè Scripturam scrutamur, sensum sensui conferimus, sensum sensu explanamus, idem enim Spiritus Dei omnes dictans, idem suum intentum sæpius repetit, & quandoquè clariùs explicat. Insuper hebraicornm monumentorum, & Rabbinorum judicium consulimus, qui utiq; à majoribus suis, isti ab aliis, usquè tandem à Patribus ipsis & Prophetis sensum verum vaticiniorum didicisse existimandi omninò sunt. Sed meus hebræus quadantenùs titubare incipit, videturquè posthabitâ majorum suorum traditione inauditum, & vaferrimum astutorum & simul pervicacium quorundam Judæorum commentum amplecti velle; duos nimirum *Messias* futuros fore, unum divitem, alterum pauperem, & affigendum, atq; occidendum. Sed nugatoria illa inventio: mi Judæe frustrà, & fraudulentèr ne quidem mentem tuam occupet, qui serio Scripturam ipsam mecum perscrutari aggressus es. Ubinam duos distin-

ctos *Messias* Scriptura venturos, vel minimo signo innuit? si unus ille Dives Messias Dei electus, & omnium Salvator, omniumque summa expectatio futurus est? atquid illum pauperem alium, & occidendum Deus ordinavit? Sed interea patientiâ utere, evidentissimè etenim in secuturis Scripturæ locis, (fatentibus ipsis sincerioribus fratribus tuis Judæis) comperies, unum, & eundem *Messiam* & divitem totius Orbi Dominatorem, & tamen pauperem vulnerandum, & occidendum fore, ubi de vaticiniis Isaiæ, Danielis, & Zachariæ, acturi sumus. Arrepto semel justo & bono ordine rem nostram prosequamur.

PSALMUS XLIV.

X. *Speciosus formâ præ filiis hominum* quæ Chaldæus Paraphrastes interpretatur: *Pulchritudo tua Rex Messia superat filios hominum* & R. Aben Ezra de toto Psalmo ait: *iste psalmus dicitur de Davide, vel Messia*, de Davide dici nequit, quia is speciosus, de quo uno & solo continuatè psalmus loquitur, dicitur Deus: *Sedes tua Deus in sæculum*, uti ex antiqua traditione sentiunt Aquila Judæus, & Chaldæus Thargumista, & alter hebræus apud Origenem lib: 1. contra Celsum: quocirca dum ulterius in hocce psalmo dicitur. *Propterea unxit te Deus*, *Deus tuus oleo lætitiæ*, prima vox *Deus* in vocativo casu accipienda est, nempe: *Te o Deus Messia*. Deus Pater unxit, id est: *in Messiam* consecravit

 oleo

oleo lætitiæ, id eſt: virtute Spiritus Sancti, ſicut in Perſona *Meſſiæ* ait Iſaias cap: 61 *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit Dominus me*, & ſanè de ſolo *Meſſia* hunc pſalmum dictum ex reliquis ejus verbis conſtat: cui enim hæc competere poſſunt, *Pro Patribus tuis nati ſunt tibi Filij, conſtitues eos principes ſuper omnem terram*: niſi eidem, *qui dominabitur usque ad terminos terræ*. Igitur ex hoc etiam pſalmo conſtat *Meſſiam* fore Deum, ſed non Deum in ſeipſo acceptum, quia *ſpecioſus forma præ filiis hominum*, ergo Dei Filium in forma humana, cui Deus Pater dixit 2. Reg. *Ego ero ei in Patrem*, & pſalmo 109. *Ex utero ante Luciferum genui Te*, Nb. *etiam pſalmo 44. Meſſiam prædictum eſſe Deum.*

PSALMUS LXXXVIII.

In hoc pſalmo pariter Meſſias promittitur fore Deus, & Regnum Davidis in ipſo ſempiternum.

XI. POſt Pſalmum 44. nihil particulare de Meſſia invenitur usquè ad Pſalmum 88. cujus verba ſunt. *Ponam in mari manum ejus.* Sicut *de Meſſia* dictum fuit Pſ: 71. *dominabitur à mari usquè ad mare.* Jlla verò: *Ipſe invocabit me, Pater meus es tu, ego primogenitum ponam illum* apprimè cohærent cum illis pariter *de Meſſia* dictis. Pſal: 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui Te.* Sequentia etiam: *ponam illum excelſum præ Regibus terræ.*

terræ. Nec Davidi, nec Salomoni competere queunt, utpote qui Regibus Assyriorum minimè majores fuerant: quod magis patet ex hac voce *Excelsum* pro qua in textu hebræo legitur *Aelion*, quo nomine Deus in Sacris literis notari solet, quem etiam hic denotari fatetur Aquila hebræus commentans hunc psalmum: hinc etiam est, quod Sanchoniathon vetustus Scriptor Græcus in libris Moysi versatus narret *Elion* fuisse Patrem Cæli & terræ, & quod Pænulus apud Plautum Deos Deasquè *Aelionim* & *Aelionot* appellarit, non alia certè de causa, nisi quia ex hebræorum libris didicerunt *Aelion* nomen Dei fore. Cum autem in Beresith utraquè Rabba & Ketana, & in Veelle Semoth Rabba, & in Midrasch Cantici Canticorum, & à R. Selomoh & R. Aben Ezra ex antiqua traditione doceatur hujus Psalmi intellectum ad Messiam spectare, hinc consequens est *Messiam* fore Deum, Dei nempe Filium, cum dicatur: *Primogenitum ponam illum Excelsum seu Aelion*, & hac ratione, quia *Messias*, Deus futurus est, ex Familia autem Davidis secundum assumptam naturam humanam oriturus, ideo Davidis regnum in Messia sempiternum, utpotè in æterno Dei Filio futurum prædicitur hocce psalmo versu 36. *Semel juravi in Sancto meo*, seu *Messia* meo. *Si David mentiar, semen ejus in æternum manebit, & thronus ejus sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum*, conformitèr ad ista 2. Reg: *Stabiliam thronum regni ejus in sempiternum*, quod verò

Messias de domo & semine David oriturus promittatur, ex pluribus Scripturæ locis constat, uti Psal: 131. *Juravit Dominus David veritatem de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Isaiæ 11. *Egredietur virga de radice Jesse.* Jesse fuit Pater Davidis, hæc loca de *Messia* dicta esse demonstrabimus sicut & illum Jeremiæ 23. *ecce dies veniunt, & suscitabo David germen justum, & regnabit Rex,* & alia in decursu operis, in quibus *Messias* dicitur de familia Davidis oriturus.

PSALMUS CIX.

Messias prædicitur ex Deo ab æterno genitus, Sacerdos, in æternum duraturo Sacerdotio, diverso ab Aaronico, & Levitico, & hostes prostraturus.

XII. ALiqui pervicacium Judæorum hunc psalmum dicunt compositum non à Davide, sed à Cantore Davidis applaudente Davidi. Vel à Procuratore Abrahami in ejus obtentæ victoriæ laudem dedicatum. Sed quomodo poterat, David, aut Abraham dicere alicui: *Tu es Sacerdos in æternum*, & vel maximè ista: *Ex utero ante Luciferum genui Te?* Suis igitur chymericis tergiversationibus facessent mendaces illi Judæi, atquè potiùs antiquæ traditioni adhærentibus suis fratribus consentiant, qui prædictum psalmum

mum non tantum à Davide dictum, sed etiam ad *Messiam* referendum esse sentiunt, Thargumista, R. Moses Hadarsan in genesim. R. Saadias Gaon in Danielem. R. Isaac ben Aramah, & in Midrasch Thehillim & in ipsis Pandectis Judaicis in Sucach 5. cap: in Gemara. Et sanè hic psalmus eodem Spiritu Dei dictatus apparet, quô psalmus secundus *de Messia* dictus, cum ei ad amussim correspondeat; imo aliis Scripturæ Sacræ locis apprimè concordat, quæ *de Messia* quoquè dicta esse constat. David in præfato psalmo 109. ait: *Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis*, quis Davidis Dominus esse poterat nisi *Messias* prævisus? Rex enim existens David, Dominum terrenum minimè agnoscebat. Domino Davidis nempè: *Messiæ*; Dominus primus nempè: Deus Pater ait: *Sede à dextris meis*, quod non competit nisi Filio Dei. Quòcirca Pater Divinus statim subdit: *ex utero ante Luciferum genui te*; nèmpe: Filium ejusdem mecum naturæ, sicut dixerat eidem *Messiæ* Ps: 2. *Filius meus es tu, ego hodiè genui Te*; *hodiè* indefinitus terminus, nil aliud quàm æternitatem designat, hinc Isaias 53. exclamat: *generationem ejus quis enarrabit*, & Michæas cap: 5: *egressus ejus ab initio à diebus æternitatis*. Ps: 88. *Ipse invocabit me Pater meus es tu, Primogenitum ponam illum Excelsum Altiorem præ regibus terræ*, hinc *Messias* absolutè Deus dicitur apud Isaiam, & Baruch: *Vocabitur Admirabilis Deus fortis, Pater futuri sæculi. Ecce Deus noster post hæc in terris visus est*, quis

igitur

igitur nisi cæcus, & obduratissimus non videat *Messiam* Dei Filium ejusdem cum Patre naturæ, ex Deo Patre ab æterno genitum fore.

Regiam Dignitatem *Messiæ* declarant illa verba: *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion*, quæ cohærent cum ijs Ps: 44. *Virga directionis, virga Regni tui*, undè verò regnum, & potestatem ejus emittet Dominus? *ex Sion*, quæ cohærent cum ijs Isaiæ 2. *quia de Sion exibit Lex*. Ex Sion igitur *Messiæ* Lex, & potestas. Ulterius Deus Pater Domino secundo, nempe: *Messiæ* Dominus Domino meo promittit. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, hic vox *choen* non pro rege, sed pro Sacerdote accipitur, quia ipse Aben Ezra & in Thalmudico libro Nedarim docent Judæi non legendum esse *Melchi zedeq* id est: *regem meum justum*, sed *Melchisedech* illum Sacerdotem, nempe: *tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedechi* Sacerdotis: Igitur Messias Sacerdos erit, sed non secundum ordinem Aaronicum, seu Leviticum, quod Sacerdotium legi veteri essentialitèr annexum erat, *sed secundum ordinem Melchisedechi*, qui panem, & vinum offerre solebat Gen: 14. igitur Sacerdotium aliud ab Aaronico instituet *Messias*, consequenter & aliam legem quia *de Sion* unde *emittetur virtus* Messiæ *exibit Lex*. Messiæ autem Sacerdotium vigebit *in æternum*. Reliqua verba triumphos Messiæ pollicentur: *Dominare in medio inimicorum tuorum* &c. *Dominus à dextris tuis confregit in die iræ suæ reges, conquassabit capita in*

terra

terra multorum. Hæc inferius commodiùs examinabimus, ubi de Messia bellatore spirituali agemus. Davidi recto ordine sacris in literis succedunt Prophetæ cùm in Proverbiis, Ecclesiastico, & Ecclesiaste, & canticis nihil obvium de *Messia* reperiatur.

Prophetæ Majores quatuor, minores autem duodecim numerantur, quos singulos perpendemus. Primum locum obtinet.

ISAIAS PROPHETA MAJOR.

Capite secundo Messiam prædicit instituturum novam legem.

XIII. Capite secundo suæ Prophetiæ: *Et erit in novissimis diebus præparatus mons Domus Domini in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi & dicent: venite ascendamus ad montem Domini, & domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus, quia de Sion exibit Lex, & verbum Domini de Jerusalem, & judicabit gentes, & arguet populos multos. Messiam* hic prædici cum R. Kimchi uno ore fatentur hebræi, & præcipuè R. Aben Ezra in Michæam. Isaias ait in monte Sion à Messia docendas esse gentes vias Domini, seu legem Domini, quæ *de Sion exitura est*, utique non lex Domini vetus, quia hæc *de Sinai*, non *de Sion* exivit: unde statim subdit: per legem Domini ex Sion exituram tempore Messiæ, *judicandas esse gentes, & arguendos populos*

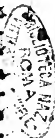
los multos. Vetus autem lex ad solos Judæos judicandos instituta fuerat, & solis Judæis data. Igitur Lex Dei per Messiam danda, alia & nova erit, quæ etiam ad gentes judicandas pertinebit, & eas obligabit, seu arguet.

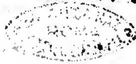
Caput secundum Isaiæ connectitur cum capite 11mo, ubi de pace adducenda per Messiam agitur.

XIV. Capite secundo versu 4. ait Isaias: *& conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium.* Per quæ verba denotantur, præterita, & gesta hucusquè bella tempore adventus *Messiæ* finienda, atquè altam, & universalem pacem futuram, nam iidem supra citati hebræi, hic, & in sequentibus textibus *Messiam* designari fatentur cum R. Kimchi, & Aben Ezra, quam universalem pacem etiam significavit Isaias hâc allegoriâ cap: 11. *habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit* nempe: excitatæ ferocium bellatorum inimicitiæ restinguentur. Et quia universalis pax in adventu *Messiæ* futura est; Eum vocat cap: 9. Principem pacis. *Vocabitur Nomen ejus Princeps pacis.* Sicut & Ps. 71. de eo d'ctum fuit. *Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis.* Abundans & universalis pax. Cum igitur *Messias* Princeps sit pacis, & pacem afferet; verba sequentia capitis secundi non presse, & nudè, sed

in

in sensu mystico accipienda sunt, nempe: *Et incurvabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus solus in die illa, & idola penitus conterentur, & introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ à facie formidinis Domini, & à gloria Majestatis ejus cum surrexerit percutere terram*, quomodo autem percussurus sit terram? cap: 11mo explicat, *& percutiet terram virga oris sui, & Spiritu labiorum suorum interficiet impium, & erit justitia cingulum lumborum ejus, & fides cinctorium renum ejus.* Ita ut sensus sit: in adventu *Messiæ* sublimitatem, & superbiam hominum in Dei adorationem, & cultum inclinandam esse; idola penitùs auferenda, ita ut videantur *in speluncis petrarum & voraginibus terræ* recondita manere, quia virga oris sui & spiritu labiorum, nempè: virtute Divina *Messias* terram percutiet, seu mundabit ab idololatria & eodem spiritu, seu virtute interficiet, seu annihilabit, & cessare faciet impios idololatras & impietatem idololatriæ, ita ut amplius non reperiantur in terra, quia veram justitiam, & veram fidem ac religionem adducet: quocirca additur: *& erit justitia cingulum lumborum ejus, & fides cinctorium renum ejus.* His enim nonnisi spiritualibus armis pacifico *Messiæ* Principi pacis bellare, & pugnare competit, & ideo cap: 16. Isaiæ de eo dicitur: *emitte agnum Domine Dominatorem terræ.* Dominatorem maris & terræ vidimus esse *Messiam*, qui Agni figurâ nihilominus delineatur, quia Pacificus, & mansuetus

svetus non bellorum, & armorum strepitu, sed fide, lege sua, & justitia ubique dominabitur. Hinc est quod Judæos imperitos, qui verba illa: *virga oris sui percutiet terram*; & ista: *habitabit lupus cum agno* &c. Nude accipiebant, refellit doctissimus hebræus Maimonides in Jad. Chaz, & R. David Kimchi parte 4. lib: de Reg: cap: 12. ubi hæc in sensu mystico nobiscum explicant.

Reliqua capitis undecimi verba sunt, quibus *Messias* ex domo & familia Davidis proditurus dicitur: *Et egredietur virga de radice Jessè, & flos de radice ejus ascendet: in die illa radix Jessè qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum ejus gloriosum*, ex quibus communis Judæorum opinio ortum duxit *Messiam* de domo David futurum esse. Nam Jesse erat Pater Davidis, dicuntur Messiam omnes gentes deprecaturæ, sicut Ps: 71. *Omnes gentes servient ei*; in signum verò post mortem ejus quod fuerit verus Messias, *erit sepulchrum ejus gloriosum*. Caput hoc 11mum totum, & secundum concitatum *ad Messiam* pertinere asseverant Jonathan, & Thalmudistæ, & in Midrasch Thehillim, & in Beresith Ketana & R. Salomon Jarchi, & R. Maimonides, & alij.

CAPUT 7mum ISAIÆ.

In quo Messias ex intacta virgine nasciturus promittitur.

XV.

XV. Legimus cap:7. Isaiæ, quod cũ, à Razin Rege Syriæ, & Phacee Rege Israël obsessa esset civitas Jerusalem, & impius Achaz Rex Juda signum liberationis nollet à Deo per Isaiam petere, Isaias se averterit ab eo, & ad Domum David sermonem suum converterit ex Circumstantia liberandæ urbis Spiritu Dei promittens, domum David non interituram, sed in *Messia* perennaturam, atquè signum insolitum hujus domui David assignare volens, virginem intactam parituram Filium promisit; cujus nomen esset *Emmanuel*, id est *Deus nobiscum*, utpote quia à Deo missus *Messias* Dei Filius nobiscum esset, sic enim ait Isaias: *Audite ergo domus David propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum & eligere bonum.* Et subdit, de alio jam puero loquens: *quia antequam sciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu detestaris.* Non eadẽ verba repetit capite sequenti, ubi loquitur de puero filio non virginis, sed prophetissæ Uxoris suæ: *Antequam sciat puer vocare Patrem, & Matrem auferetur fortitudo Damasci.* Igitur non debent confundi duo illi pueri, unus enim appromittitur Domui David tanquam *Messias*, alter verò appromittitur in signum eversionis regnorum Syriæ Damasci, & Samariæ: primus dicitur ex virgine nasciturus, nempe: *Messias*; secundus dicitur ex maritata Prophetissa gignendus esse. Primò

nempe:

nempe: *Messia* datur nomen *Emmanuel Deus nobiscum.* Secundo datur nomen non Emmanuel, sed *accelera spolia detrahere.* Igitur apertissimè constat distinctos hic attingi pueros. Et primus quidem nempe: *Messias Emmanuel* vocatur quod est proprium nomen *Messia.* Nam apud Masoretas in Sepher Aeman cap: 2. idem significat *Emmanuel*, ac *Jescuabba*, seu Salvator, in magna etiam expositione numerorum hæc verba: *Vocabitur Nomen ejus Emmanuel*, de Messia dicta esse asseverant Judæi, & sanè quis Emmanuel esse valet seu Deus nobiscum, nisi *Messias*, quem vidimus Dei Filium fore, adeoque verè Deum nobiscum.

Dicunt quidem duo ex Apostatis recidivi Judæis Aquila, & Theodotion vocem: *ecce virgo*, in textu hebræo juvenculam significare, quæ etiam corrupta esse potest, & hoc comprobari putant cap: 19. proverb: *4tum penitus ignoro, viam viri in virgine*, quæ hic supponitur corrupta, sed præterquam quod in versione 70. interpretum, & in vulgata legatur. *Viam viri in adolescentia* non verò *in alma* seu virgine. Jidem 70. interpretes hebraicæ lingvæ peritissimi, & R. Onkelos & R. Jonathan, versio etiam Syriaca, & Arabica textum hunc *ecce virgo* interpretantur de virgine quæ virginitatem adhibitâ custodiâ servat, & in textu ipso hebræo pro: *ecce virgo* habetur *ecce alma concipiet*: voce autem *alma* semper in Scripturis significatur Virgo adhibita custodia virginitatem servans, veluti Gen:

cap:

cap: 24. ubi Rebecca puella pulchra nimis virgoque incognita viro dicitur; in textu hebræo legitur *Alma*; & Exodi capite 2. Mariæ Sorori Moysis, quæ itidem virgo adhuc intacta fuerat, idipsum nomen *Alma* tribuitur. Messiam igitur hoc loci ex Virgine intacta nasciturum prædici constat. Et sanè cùm Pater æternus Messiam *ex suo Utero ante Luciferum genuisse* se dicat, convenientissimum est, ut ille Messias alium Patrem terrenum non agnoscat, sed ex intacta Virgine Dei operâ nascatur.

CAPUT nonum ISAIÆ.

In quo Messias prædicitur fore Deus, & Regnum Davidis in ipso sempiternum.

XVI. DE Parvulo filio illo Virginis ait Isaias cap: 9. *Parvulus enim natus est nobis, & Filius datus est nobis, & factus est Principatus super humerum ejus, & vocabitur nomen ejus admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis, multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis, super solium David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, & corroboret in judicio, & justitia, à modo & usquè in sempiternum.* Verba illa: *parvulus natus est nobis* cohærent cum iis: *ecce virgo concipiet & pariet Filium*, & qui dicebatur cap: 7. *Emmanuel Deus nobiscum*, hic dicitur *Deus fortis*, & de quo Ps: 88. dicebatur: *Thronus ejus sicut sol & sicut luna*

luna perfecta in æternum, & 2. Reg: *Stabiliam thronum regni ejus in sempiternum*, hic dicitur: *Super solium David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud usque in sempiternum*, qui cum *Messias* sit (uti ostendimus) de domo David oriundus, prout Jeremiæ 23. *Suscitabo David germen justum, & regnabit Rex*, hinc in illo *Messia* de Domo David oriundo confirmabitur regnum Davidis in sempiternum, quomodo in sempiternum? quia nempe *Messias* Dei Filius est coæternus Patri, *ex utero ante Luciferum genitus*, & idcirco hoc 9. capite Isaias eum vocat *Admirabilem* quod nomen soli Deo competit, ut constat ex capite 13. Judicum. *Cur quæris nomen meum quod est mirabile.* Hinc etiam clarius Messiam Deum fore declarat dando illi nomen *Deus fortis*, quod nomen sibi competere ipse Deus testatur Gen: cap: 49. *ego sum Dominus, Deus fortis*. Igitur jam dubium ultra esse non potest *Messiam* Deum nempe Dei Filiũ fore, & ideo ex Virgine sine humano Patre nasciturum. Unde hæc omnia nomina *Admirabilis, Consiliarius, Deus Fortis, Princeps pacis. Pater futuri sæculi* ad Messiam pertinere docent Chaldæus Paraphrastes, & Maimonides in epistola ad Affric. Item hunc locum de Messia dictum esse disertis verbis reperitur apud Thargumistam, & in Beresith Rabba & in Seder Debarim Rabba. & in Echa Rabbathi sive expositione magna Threnorum.

CAPUT

CAPUT 35tum ISAIÆ.

In quo Messias prædicitur Deus fore, & magna Miracula patraturus.

XVII. *Deus ipse veniet, & salvabit vos, tunc aperientur oculi cæcorum, & aures Surdorum patebunt, tunc saliet, sicut cervus claudus, & aperta erit lingva mutorum & redempti à Domino convertentur, & venient cum laude, & lætitia sempiterna super caput eorum.* Hæc Judæi universim adscribunt *Messiæ*, nam ex his verbis commenti sunt in suam gratiam *à Messia* edenda miracula, cum reditum ipsis in Judæam parabit. Et ex postremo commate R. Moses Aadarsam in Beresith Rabba probat Messiam liberaturum damnatos è pœnis inferni. Cum igitur Judæi ipsi consentiant hic Messiam prædici; Nos inde ipsam veritatem colligimus: *Messiam* utpote Deum è cælis venturum Salvatorem, & miracula magna patraturum, cæcos illuminando, surdorum aures aperiendo, claudis gressum dando, & à se redemptos sempiterna lætitia impleturum. Concordant his, quæ Ezechiel in Persona Messiæ ait cap: 34. *Quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum fuerat consolidabo.*

CAPUT 42. cum aliis concitatis.

Promittit Messiam Salvatorem, & lege nova illuminaturum gentes.

XVIII.

XVIII. *Ecce Servus meus complacuit sibi in illo anima mea, dedi Spiritum meum super eum, judicium gentibus proferet* de quo nempe dixerat cap: 2. *de Sion exibit lex & judicabit gentes*, & de quo Isaiæ 9. *Flos de radice Jesse requiescet super eum Spiritus Domini*, huic ulterius cap: 42. Deus ait: *ego Dominus vocavi te in justitia, & dedi te in fœdus populi in lucem gentium*, in quale fœdus, & qualem lucem? statim explicat; *Legem ejus insulæ expectabunt*, ergo lege sua illuminabit gentes, & illa erit fædus populorum, non antiquum fœdus, aut antiqua Lex, quæ solis Judæis data fuit, sed hæc lex, & fœdus hoc Messiæ novum erit, quia illud *insulæ expectabunt*, unde 49. capite dicitur, *ecce dedi te in lucem gentium*, non Judæorum tantum, *ut sis salus mea usquè ad extremum terræ*. Clariùs id insinuatur cap: 51. *Attendite ad me populus meus, & tribus mea me audite, quia Lex à me exiet, & judicium meum in lucem populorum requiescet: prope est justus meus egressus est Salvator meus*. Ecce clarissimè appromissam tempore Messiæ novam legem gentibus, & populis dandam. Nomine autem *Justi* & *Salvatoris* nemo intelligi potest nisi *Messias*. Nam hunc locum capitis 62. *Donec egrediatur ut splendor Justus ejus, & Salvator ejus ut lampas accendatur*. Moses Hadarsan, & Judæi in Beresith Rabba ad Messiam referri docent. Cæteros etiam citatos textus Messiæ adjudicant Jonathan ben Uziel. R. David Kimchi & R. Maimonides & in Midrasch Thehillim, & ratio ipsa

svadet

ſvadet, cùm omnes illi textus unum & idem prædicent.

CAPUT 52. cum CAPITE 53.

Hic benè animadvertendum eſt contra aſtutos illos Judæos, qui duos excogitarunt Meſſias unum Magnificum & Divitem, alterum pauperem, inglorium, & deſpectum, & occidendum. Nam ex combinatione utriusque capitis 52. & 53. oſtendemus unum, & eundem eſſe Meſſiam illum Magnificum, & pauperem, inglorium, & occidendum.

XIX. IMprimis Iſaias *Meſſiam* Principem pacis, & Salvatorem, & lucem gentium aſſerit prædicaturum pacem, & ſalutem, *quam pulchri ſuper montes pedes annunciantis, & prædicantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis ſalutem, dicentis Sion: regnabit Rex tuus*, quæ de *Meſſia* dicta eſſe etiam conſentiunt Judæi in Midraſch, Schir, Haſchirim, concordant, etenim cum illis apprimè, quæ capite immediatè præterito attulimus, ubi *Meſſias* dicitur: *In lucem populorum ſalus mea Salvator*, & alibi *princeps pacis*, de eodem ulterius hoc cap: 52. ait: *Videbunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri.* Deinde *Meſſiam*

 vocans

vocans servum suum (ut sæpiùs Deus solet) exempli gratiâ cap: 42. *Ecce servus meus complacuit sibi in illo anima mea.* Quem locum de *Messia* dictum fatentur Judæi citati in immediatè præterito capite. Deus inquam etiam hocce capite 52. vocans eundem Messiam servum suum, in versu 13. de ipso ait: *Ecce servus meus intelliget, exaltabitur, & elevabitur, & sublimis erit valdè:* nempè qui tot vaticiniis *excelsus præ regibus terræ* toti orbi dominaturus dicebatur, quocirca hunc locum capitis 52. *ad Messiam* pertinere ultra fatentur Judæi in Thargum Jonathanis Uzielidæ, & in expositionibus R. Selomoh Jarchi & R. Isaaci Abrabanielis, & R. Mosis Alschechi qui se à Magistris suis id accepisse ajunt; item in Beresith Rabba & Midrasch Thehillim & in Tanchuma. Sed nunc adjuncta huic loco perpendamus, quid de elevato, & exaltato, & sublimi valdè Messia dicat Propheta seu Deus per Prophetam? immediatissimè nullo interposito ait: *Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus ejus.* Ecce Judæi sicut *Messiam* excelsum, exaltatum, sublimem valde Regem admirati estis, ita ejusdem *aspectus inter viros inglorius, seu despectus erit, & forma ejus inter filios hominum.* Subditur de eodem continuò: *Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum.* Super ipsum inglorium licet, *continebunt reges os suum,* quem Ps: 71. *adorabunt omnes reges terræ,* hinc post hæc verba incipiens statim caput 53. Isaias exclamat: *Quis credidit auditui nostro?*

stro? quasi dicere vellet: quis nobis credet, dum eum *Messiam* qui tantus Magnificus rex alibi dicitur, nos inglorium aspectum ejus, & formam dixerimus. Verum nihilominùs nullo interposito idem repetit: *Non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum: despectum & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus ejus, & despectus, unde nec reputavimus eum.* Ecce ergo Judæi de uno & eodem magno, exaltato, & sublimi valde Rege Messia dictum esse eundem inglorium despectum aspectum, & formam ejus, ut nec species, nec decor ei sit. Sic etenim ipsa verba in capite 52. habentur continuatim. *Ecce intelliget, servus meus exaltabitur, & elevabitur, & sublimis erit valde, sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus ejus, & forma ejus inter filios hominum. Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum, quia quibus non est narratum de eo, viderunt, & qui non audierunt contemplati sunt.* Et statim nullo interposito incipit suum caput 53. Isaias. *Quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est, & ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti, non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum: despectum & novissimum virorum &c.* Quis hic nisi omninò cæcus, & obduratissimus non videat eundem exaltatum & sublimem valde, inglorium aspectum, & formam ejus, & su-

per eundem inglorium reges os suum continere, & eundem super quem reges os suum continebunt, seu quem reges adorabunt, & eidem non futuram speciem, neque decorem, & inglorium aspectum ejus, & despectum, & novissimum virorum habendum esse, etiam virum dolorum fore. Sed in hoc sibi suffragantem Isaias habet Prophetam Zachariam qui cap: 9. pariter eundem magnum Regem Messiam pauperem, seu despectum fore ait: *Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & Salvator ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ.* Rex, & pauper.

Concesserunt (ut vidimus) citati Judæi textum illum: *Servus meus exaltatus, elevatus erit, & sublimis valde de Messia* dictum esse; concedere itaquè necessariò debent *Messiam* inglorium, despectum & pauperem, virum dolorum futurum fore, cum ostenderimus de eadem persona continuatè dicta esse utraquè & gloriosa, & ingloria, ac despecta.

Sed continuationem de glorioso simul, & inglorio, ac despecto *Messia* apud Isaiam eodem cap: 53. legamus. *Non est ei species, nequè decor, & vidimus eum, & non erat aspectus; & desideravimus eum, despectum, & novissimum virorum, virum dolorum & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus ejus, & despectus; unde nec reputavimus eum. Verè langvores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit, ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera*

nostra

nostra & livore ejus sanati sumus & posuit in eo Dominus iniquitates omnium nostrum. Oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum, sicut ovis ad occisionem ducetur. generationem ejus quis enarrabit? propter scelus populi mei percussi eum, & dabit impios pro sepultura, & divitem pro morte sua, eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus justificabit ipse justus servus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit & cum sceleratis reputatus est & pro transgressoribus rogavit. Hæc de *Messia* dicta esse ingenuè fatentur Jonathan, & alij in Jemara cap: ultimo libri Sanhedrin, in Siphre libro veteri qui Thalmude antiquior habetur, & in Beresith Rabba. Sic etiam R. Selomoh. R. Moses Hadarsan & alij. Et sane quisnam est, cujus generationem difficillimum sit enarrare nisi *Messias?* quis iniquitates omnium nostrum portare potest, ita ut ab iis sanemur, ejus livore, & ejus morte justificemur, nisi unus *Messias?* qui tot in locis Salvator, & salus nostra dicitur. Jam igitur difficultatem nullam amplius Judæi patientur, ut ad eundem *Messiam* referant illa psalmi 21. *Foderunt manus meas, & pedes meos dinumeraverunt omnia ossa mea, ipsi verò consideraverunt & inspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem,* & ista Ps: 68. *Et dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto ego sum pauper, & dolens, super dolorem vulnerum meorum addiderunt.*

ANNO-

ANNOTATIO 2da.

CUm ex Prophetis Isaia & Zacharia ingenuè, & veraciter perpensis, invictè constet, unum & eundem Messiam, & Magnificum Regem, & nihilominùs pauperem, despectum, vulnerandum, atquè etiam occidendum fore; non alia via restat hæc ad primum intuitum quasi contraria, vera explicatione combinandi, quàm quod *Messias* non Rex terrenus, sed Rex Regum. Dei nempè Filius (ut ex tot, & tantis Scripturæ locis vidimus;) in natura humana, & forma assumpta pauper, & inglorius appariturus sit. Et quod ejus Regnum non terrenum sed spirituale sit, non in apparatu Regibus terrenis simili; sed in congregatâ sub una sua lege ex omnibus totius mundi gentibus Ecclesiâ consistat. Et sic secundum Divinam suam naturam, & secundum omnes suæ legi subjectos populos verè dici possit totius mundi Rex, & Dominator: secundum verò ingloriam, & pauperem formam, qua in natura humana assumpta apparebit, pauper, inglorius, vulnerandus, & etiam occidendus sit. Non me hac in explicatione paradoxum quoddam in medium attulisse; verum ipsam veritatem, ex secuturis etiam Scripturæ Sacræ locis magis compertum, & meridiana luce clarius fiet. Quocirca arrepto ordine procedamus quo post Isaiam sequitur.

JERE-

JEREMIAS.

Capite 3. asserit novam doctrinam seu legem dandam sublata Arca Veteris testamenti seu lege vetere.

XX. *Dabo vobis Pastores juxta cor meum, & pascent vos scientia & doctrina non dicent ultra: Arca testamenti Domini, neque ascendet super cor, neque recordabuntur illius, nec visitabitur, nec fiet ultra. In tempore illo vocabunt Jerusalem solium Domini, & congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Jerusalem.* Si non recordabuntur ampliùs Arcæ Domini, neque Arca Domini super cor ampliùs ascendet, ergo & Lex antiqua obliterabitur & evanescet; quia *Jerusalem vocabitur solium Domini & congregabuntur ad eam omnes gentes* pascendæ utiquè *scientia & doctrina* alterius Legis ab antiqua, novæ scilicet quæ Isaiæ 2. *De Sion exibit, & de Jerusalem, & fluent ad eum omnes gentes* (ut vidimus num: 13.) *Nam si Arca testamenti non ascendet super cor*, nec testamentum ipsum antiquum memorabitur, aut servabitur, adeoq; doctrina, quâ tunc pascentur, non testamenti antiqui sed novi, erit. Sed & Jerusalem nomen immutabit suum, & vocabitur *solium Domini;* quia (ut Isaias ait cap: 65. Deus faciet omnia nova:) *ne memineritis priorum, & antiqua ne intuamini, ecce ego facio nova*, non re memoranda igitur èrit antiqua Hierusalem; novam enim fundaturus est Hierusa-

lem,

lem, Ecclesiam nempe Messiæ, quam nomine Hierusalem significabit; sicut Isaiæ 65. dicitur *quia ego Creo cælos novos, & terram novam, & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor quia ecce ego Creo Jerusalem, exultationem, & populum ejus, gaudium,* ecce aliam novam Jerusalem creabit, utiq; Ecclesiam Messiæ, quæ verè dici poterit *Exultatio*, & populum alium, qui vocetur *gaudium* fideles nempe Messiæ. Hinc est, quod nomine *Isràëlis*, Electi, seu fideles vocabuntur, uti ad Isràëlitas Deus loquitur per Isaiam cap: 65. *& dimittetis nomen vestrum in juramentum electis meis*. Igitur nomine Isràëlis significabuntur electi, & fideles Dei, & Messiæ. Nam hoc cap: 65. Deus inter Isràëlem, & gentes distingvit, gentes convertendas ad Dominum vocando *Servos:* Isràëlem verò vocando *dereliquentes Dominum:* & ait: *vos qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis sanctum montem meum*: ergo antea eum cognoverunt. Ergo Isràëlitæ *Vos confundemini, & servi mei lætabuntur, ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis*: hi erunt illa *exultatio Jerusalem* novæ. *Vos autem clamabitis præ dolore cordis, & dimittetis nomen vestrum in juramentum Electis meis.* Ergo Deus aperte innuit nomine Isràëlis quondam electi nominandas esse gentes convertendas ad Dominum, & gentes conversas seu fideles Dei, & Messiæ vocandas esse novus Israel. Hinc Deus apud Oseam iisdem gentibus antea idololatriæ deditis, postea verò tempore Messiæ ad Deum conversis ait cap:

2.

2. *& dicam non populo meo, populus meus es tu,* novus nempè electus Israel. Hinc in Scripturis sæpissimè fideles, & electi Messiæ, nomine Israelis, Juda, Domus David; & Ecclesia Messiæ, nomine Jerusalem, olim electæ, designantur.

De vocatione Gentium & Judæorum ad legem & Ecclesiam Messiæ.

XXI. Vidimus immediatè citato, & explicato cap: 3. Jeremiæ, arcam testamenti antiqui oblivioni tradendam, atque idcirco ipsum etiam testamentum antiquum obliterandum, & novam doctrinam, & legem de Jerusalem exituram esse, ad quam congregabuntur gentes omnes. Quod de verbo ad verbũ antea conspeximus Cap: 2. Isaiæ. Num: 15. Vidimus paritèr hâc nova lege, & nova doctrina gentes illuminaturum esse Messiam num: 18. Nunc videamus Judæos, & gentes ab omnibus terræ partibus vocandos esse in unam illam Messiæ legem, & Ecclesiam, quæ secundum Isaiam, & Jeremiam de Jerusalem egressura dicitur; & quia illa lex de Jerusalem egressura est, ad illam in Jerusalem invitari dicuntur tam Judæi, quam omnes gentes ex omnibus terræ partibus *Dedi te* nempe Messiam, *in fœdus populi, ut suscitares terram & possideres hæreditates dissipatas, ecce isti de longe venient, & ecce illi ab aquilone, & mari, & isti de terra Australi; leva in circuitu tuo oculos, & vide, omnes isti congregati sunt venerunt tibi* cõsonant apprimè

his

his ps: 2. *dabo tibi possessionem tuam terminos terræ*, & etiam in Midrasch Thehillim Messiæ adscribuntur. Similia habentur cap:66. Isaiæ, *ego autem opera eorum, & cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus, & linguis, & venient, & videbunt gloriam meam, & ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui salvati fuerint ad gentes, in mare, in Affricam, & Lydiam tendentes sagittam in Italiam, & Græciam, ad insulas longe, ad eos, qui non audierunt de me, & annunciabunt gloriam meam gentibus, & adducent,* (ad Judæos nunc loquitur) *omnes fratres vestros de cunctis gentibus ad montem Sanctum meum Jerusalem veniet omnis caro, ut adoret coram facie mea:* nonne optimè cohærent cum illis cap: 2. Isaiæ, *erit in novissimis præparatus mons Dominus Domini, & fluent ad eum omnes gentes, quia de Sion exibit Lex, & verbum Domini de Jerusalem*, ubi utiq; vidimus Messiam designari, cujus nova lex de Jerusalem exibit. Sed ecce quomodo ex universis terræ partibus dicuntur tam gentes, quam Isràêlitæ ad hanc Messiæ Legem in Jerusalem vocandi esse. Utiq; Jerusalem omnes gentes,& omnes lingvas, & omnes ex universis terris adducendos fratres vestros, nempè Judæos, imò & omnē carnem minimè capere poterit. Hoc enim impossibile est. Igitur non ad nude sumptam Jerusalem, sed ad amplectendam legem, & doctrinam Messiæ, quæ de Jerusalem exibit, adducendi illi omnes dicuntur. Sed quomodo ? per eos *qui salvati sunt*, nempè quos eliget Messias, & mittet

mittet *in Affricam*, *& Lydiam*, *in Italiam*, *& Græciam*, *& ad insulas longè* ipsi enim *anunciabunt gloriam meam gentibus:* & consequenter Judæis inter eas manentibus. Et in hoc sensu omnes illi dicuntur adducendi in Jerusalem, nempè in legem & Ecclesiam Messiæ, quæ in Jerusalem ortum habebit, & inde exibit.

Quocirca in eodem sensu accipienda sunt, quæ habētur Jeremiæ 23. *Et ego cògregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc, & convertam eos ad rura sua, & crescent, & multiplicabuntur, & suscitabo super eos pastores & pascent eos.* Sicut dixit cap: 3. *Dabo vobis pastores juxta cor meum, & pascent vos scientia, & doctrinâ non dicent ultra arca testamenti* congregabuntur igitur reliquiæ gregis antiqui nempe Judaici, ut pascantur scientia, & doctrina, nempè: Lege Messiæ, relictâ arca, seu vetere lege. Subdit enim statim Jeremias, id futurum per Messiam: *ecce dies veniunt dicit Dominus, & suscitabo David germen justum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet judicium & justitiam in terra.* Germen David utiq; illud est, quod *Virgam de radice Jesse* ab Isaia cap: 11. dictum ostendimus. Quare hæc Jeremiæ testimonia de Messia prolata esse sentiunt Jonathan, & Thargumista, & Judæi alij in Beresith Rabba, & in Echa Rabathi, & in Tanchuma, inde enim & communis illa Judæorum traditio orta est, Messiam de familia Davidis oriundum fore, de quo etiam dictum vidimus num: 18. *Ecce dedi te in lucem*

gen-

gentium, ut sis salus mea usq; ad extremum terræ.

Dicit quidem Jeremias citato cap: 23. reliquias gregis Judaici ad rura propria convertenda esse tempore Messiæ, sicut Isaiam vidimus asserere, non solum Judæorum reliquias, sed omnes omnino populos, & gentes in Jerusalem adducendas esse simul cum Judæis, quos omnes cum Jerusalem nullo modo capere possit, intelligendum esse diximus, quod simul Judæi, & gentes ad legem, & Ecclesiam Messiæ, quæ de Jerusalem exibit adducendi sunt. Nam Propheta allusit quidem ad dispersionem Judaicæ gentis, quæ suo tempore dispersa erat, in Babylonicam, & Egyptiacam servitutem. sed spiritualem ipsis assignavit Jerusalem, & spiritualia rura terræ suæ, ad quæ tempore Messiæ convertendi essent; nempè legem, & Ecclesiam Messiæ, quæ de Jerusalem, & ruribus illis exibit, ortumq; ducet. Cum enim non illi soli (ut vidimus) tempore Messiæ ad Jerusalem, & rura illa adducendi sint, sed omnes gentes, & lingvæ, imo omnis caro, signum omninò evidens est, hic Jerusalem, & rura Israel in sensu mystico accipi, nempe pro lege, & Ecclesia Messiæ, quæ de Jerusalem, & terra illa exibit, & ad quam omnes gentes, & reliquiæ Judæorum aggregandæ sunt. Uti etiam vidimus num: 20. in Scriptura sæpe *Jerusalem* designare Ecclesiam Messiæ & *Israel* designare fideles ejusdem.

Quod autem ita hic Jerusalem, & rura Israël pro lege, & Ecclesia Messiæ accipienda sint, invicto hoc argumento probo. Tunc

Tunc pro Jerusalem ad quam adducendi sunt Judæi, & gentes, debet intelligi Ecclesia Messiæ, si impossibile sit tempore Messiæ Judæos, & gentes adducendos esse ad litteraliter, & materialiter acceptam Jerusalem & terram Israel. Sed impossibile est; quod probo. Impossibile est Judæos adducendos esse ad Jerusalem, & terram Israel tempore Messiæ, si Jerusalem in sempiternum non instaurabitur, & populus Judaicus in sempiternum in suum statum non restituetur. Sed ita est ex Isaia cap: 25. *posuisti Civitatem, nempè Jerusalem in cumulum, & urbem fortem in ruinam, domum alienorum, ut non sit Civitas, & in sempiternum non ædificetur.* Jeremiæ cap: 19. *Hæc dicit Dominus exercituum : sic conteram populum istum, & civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod nō potest ultra instaurari.* Ergo nunquam Civitas & status Judæorum instaurabitur, ergo nunquam ad Jerusalem, & terram Israel materialiter, & litteraliter acceptam reducendus est populus Judaicus. Ut quid enim? si nec statum ullum, nec Civitatem habiturus est. Confirmat hæc Amos cap: 5. *Domus Israel cecidit, & non adjiciet, ut resurgat, Virgo Israel projecta est in terram, & non est qui suscitet eam.* Nudis igitur vanæ spei chymeris obcæcati se pascant Judæi.

Qui ergo ad cor redire, & non in meridie cæcutire volunt, nobiscum sentiant ad Spiritualem Jerusalem, ad Ecclesiam nempè Messiæ, & ad legem ejus, quæ de Jerusalem exibit, congregandas esse omnes gentes, & reliquias gregis Judaici.

ci. Vidistis utiq; ex Isaia tempore Messiæ de Sion legem exituram, & ad eam omnes gentes confluxuras, vidistis Messiam in Affricam, & Lydiam, & insulas longe missurum suos electos qui gentibus, & Judæis Legem novam, & gloriam Dei annuncient, juxta illud Isaiæ 42. *Legem ejus insulæ expectabunt*, & ipse Messias per legem suam illuminaturus est omnes populos, Isaiæ 51. *Quia lex à me exiet & judicium meum in lucem populorum requiescet, prope est justus meus egressus est Salvator meus.* Ipse usq; ad extremum terræ omnes gentes lege, sua illuminabit, *ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usq; ad extremum terræ.* Cum igitur ad legem ejus omnes illæ gentes, & populi congregabuntur, & illa lege Messiæ illuminabuntur, illi omnes ex universis terræ partibus ad unam Messiæ legem coadunati populi efficient Ecclesiam Messiæ, & ista ejus erit per universum orbem Ecclesia, & ejus per universam terram regnum. Quod ipse solus reget, quos omnes ipse unus Pastor Messias pascet, juxta illud Ezechielis 37. *Rex unus erit omnibus imperans, & non erunt ultra duæ gentes, nec dividentur ampliùs in duo regna, & servus meus David.* Messias nempè de Domo David oriundus. *Rex super eos, & Pastor unus erit omnium eorum.*

REGNUM MESSIÆ.

XXII HIc jam invictè probandum venit Messiæ Regnum non posse aliud esse, quam Eccle-

Ecclesiam ejus ex populis universæ terræ in ejus legem aggregatis; Vidimus sat, superq; Messiam lucem futuram gentium, insularumq; populorumq; omnium; vidimus eum non aliter illos illuminare posse, nisi doctrinâ, & sua lege, ad quam quoq; sat superq, vidimus, & confluxuras & aggregandas undiq; esse gentes, adeoq; Messiam suæ legi omnes universæ terræ populos subjicientem meritô eorũ omnium Regem, ipsos verò omnes sub una ejus lege congregatos, merito ejus Ecclesiam, ejusq; regnum esse. Sed in tot, ac tantis Scripturæ locis regnum Messiæ non tantum ita amplum vidimus, ut ad extremum terræ, ad terminos terræ, *à mari usque ad mare, à flumine usque ad terminos orbis terrarum*, se extensurum sit, verùm etiam ejus regnum futurum sempiternum. *Stabiliam thronum regni ejus in sempiternum.* 2.Reg. *Thronus ejus sicut luna perfecta in æternum.* Ps: 88. *& super regnũ ejus sedebit, ut confirmet illud in sempiternum.* Isaiæ 9. *Et regnum ejus non corrumpetur.* Dan: 7. Quomodo imprimis regnum Messiæ poterit esse ita amplum, ut omnes Reges, omnia Regna, omnes terræ, subjiciantur, & contineantur sub imperio, & regno Messiæ? cùm Messias, ut evidentissimè vidimus, num: 19. erit pauper, despectus, & inglorius? igitur istud regnum Messiæ amplissimum, ejus est Ecclesia ex omnibus terræ populis sub una Messiæ lege congregata. Deinde quomodo Messiæ regnum sempiternum, esse poterit cum omnia regna, omnes status, omnes populi, finem habebunt, & interibunt? igitur Regnum Messiæ est

ejus Ecclesia ex populis universæ terræ in unam legem ejus adunatis & postea salvatis; quæ Ecclesia unicè, cum Messia suo in perpetuas æternitates in Cælis perennatura est. Quocirca de Messia dicitur Ezechielis 37. *& David Servus meus princeps eorum in perpetuum* Messias enim sæpè dicitur David, vel filius Davidis, quia de domo David.

Notandum quod eodem 37. Ezech: loco, hebræis promittit Deus terram Israël possidendam, & idem etiam in aliis locis, & ait eos possessuros illam terram in perpetuum, sed eo ipso patet de terra spirituali Israël, Deum loqui, nam terra Israël nudè accepta non erit in perpetuum, ut constat, verùm terra Israel, per quam num: 20. diximus fideles Messiæ, & Ecclesiam Messiæ denotari; illa sola in perpetuum mansura est; unde ubicunque Israëlitis terra antiqua, in qua Hierusalem erat, promittitur; semper intelligendum est de Israële novo, nempe de fidelibus Messiæ, & de Hierusalem nova, & terra nova Israelis, nempè de Ecclesia Messiæ, quia ut vidimus num: 20. per *Jerusalem* Deus Ecclesiam sæpè significat, & per Israelem fideles Messiæ. Insuper Hierusalem antiquam, & populum Judaicum nunquam in statum suum restaurandũ esse declamantes vidimus Prophetas, Isaiam, Hieremiam, & Amos, ut de hoc dubium ampliùs nullum esse poscit.

Quoniam vero hoc loci de Regno Messiæ præcipuè agimus, quod demonstravimus non esse

aliud,

aliud, quam Ecclesiam Messiæ ex omnibus totius orbis, ac universæ terræ populis congregatam, hinc est quod ad hoc Regnum, nempè Ecclesiam amplissimam Messiæ referendi sint omnes, de Regno Messiæ prædictiones Ps: 2. *Dabo tibi gentes hæreditatē tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Ps:71. *Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine, usque ad terminos orbis terrarum.* Gen: 22. *Benedicentur in semine tuo omnes gentes,* Ps: 71. *Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servient ei*, & his similia alia Scripturæ loca. Omnes quippè gentes, & reliquiæ Judæorum in Messiæ legem, & doctrinam coadunati efficient hoc ejus regnum, seu Ecclesiam per totum orbem sparsam, & ad fines terræ diffusam. Quocirca etiam legi Messiæ subjecti, tam reges, quam populi, dicuntur eum adoraturi & ei servituri.

Huc etiam spectant vaticinia illa, quæ prædicunt Messiam bellatorem fore de inimicis suis triumphaturum, qualia sunt Ps: 109. *Confregit in die iræ suæ reges, dominare in medio inimicorum tuorum*, Ps: 44. *Accingere gladio super femur tuum potentissimè, sagittæ tuæ acutæ populi sub te cadent.* Num: 24. illud Balaami: *Orietur Stella ex Jacob, & consurget virga de Israel, & percutiet Duces Moab, vastabitque omnes filios Seth.* Isaiæ 11. *Percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium* & his similia. Quoniam autem subditur ad ultimum locum, *& erit justitia cingulum lumborum ejus, & fides*

 cincto-

cinctorium renum ejus, arma nostri bellatoris probè intelligimus, nempè Justitiam, & fidem; nempe legem, & fidem novam justitiæ,& doctrinam, qua idololatriam expugnabit, omnemque errorem, & reges atque regna, quæ idololatriæ dedita erant devincet in suam legem, in verum Dei cultum. His spiritualibus armis fide, & justitia bellator noster spiritualis, Messias nempè pugnabit, & omnes suæ legi subjiciet. Nam in sexcentis Scripturæ locis *Princeps pacis*, pacem prædicans, & pacem allaturus, & *agnus* dicitur: imò tempore ejus universalem in terris pacem futuram Scriptura (ut vidimus num: 14.) appromittit. Unum observandum nobis restat, non simul & uno tempore ad adventum Messiæ omnes statim gentes, & populos in legem ejus concessuros, nam rudes nimium videremur, si id credere vellemus. Sed pedetentim magno tamen numero ad legem ejus, & Ecclesiam populos diversorum Regnorum, modò hos, postea alios aggregandos esse, usque tandem omnes adducantur, & unum ovile, unumque regnum omnium sit, *Rex q; super eos, & pastor unus omnium eorum* Messias.

Hæc omnia confirmare placet evidenti testimonio Jeremiæ cap: 31. ubi sole clarius, Cicerone facundius, prædicit antiquum fædus, & legem Mosaicam cessaturam, & novum fœdus, novamque legem, à Messia instituendam. *Ecce dies veniunt dicit Dominus, & feriam Domui Israel & Domui Juda fædus novum, non secundùm pactum*

quod

quod pepigi cum patribus eorum, ut educerem eos de terra Ægypti. Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: Dabo Legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam illam non jam antiquum fœdus, quia dicit, *novum*, non antiquum firmius imprimet in cordibus Israëlis (ut quidam Judæi respondent) quia dabit *novum fœdus non secundum pactum quod pepigit cum Patribus eorum in egressu ex Ægypto;* ergo non legem antiquam Mosaicam, quam acceperunt in egressu de Ægypto, ergo novum omnino fœdus, & novam legem dabit, nempè: legem gratiæ, quam scribet in cordibus fidelium, per inhabitantem spiritum suum in cordibus, *fidelium* qui hic nomine *Israel, & Juda* denotantur: nam constat non Israeli soli dandam hanc legem, sed etiam gentibus, undè etiam hinc constat Scripturam sæpè nomine *Israelis* Fideles designare.

Cui autem tempori congruere potest tam grande opus, nempe: abolitio antiquæ legis, & institutio novæ, nisi tempore Messiæ? de quo vidimus sexcentis in locis dici; *Dedi te in fœdus populi in lucem gentium.* Isaiæ 42. *Quia à me exiet lex, & judicium meum in lucem populorum requiescet, prope est justus meus egressus est Salvator meus* & plurima his similia Prophetarum oracula, quibus prædicitur Messias, ut vidimus novam instituturus legem.

Post Prophetam Jeremiam sequitur ejus Amanuensis, seu scriba nempè Propheta.

D2 BA-

BARUCH.

XXIII. *Capite secundo suæ Prophetiæ prædicit Deum fore Messiam in natura humana cum hominibus conversaturum.*

Præterquam quod plurimis in Scripturæ locis Messiam viderimus magnum prædici & prædicari Regem toti mundo dominaturum, eo titulo, eaq; ratione, quod in ejus legem, doctrinam, & Ecclesiam, ex omnibus terræ partibus Judæi, Gentes, & populi concedent & adducentur. Alio insuper titulo, aliaq; ratione eum tantum, ac potentissimum mari, terræq; jura impositurum Regem indicant, & declamant Scripturæ Sacræ, nempe: quia Dei Filius Deus verus Patri consubstantialis, & coëternus, Messias ille prædictus, futurus est. Vidimus etenim superius num: 4to 5. 6. 10. 11. 12. 16. 17. Messiam à Deo Patre vocari filium suum ita, ut dicat eum ex suo utero ante Luciferum genitum, ante solem, & lunam fuisse, non alibi nisi in Patre. Ps: 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te* vocem *hodie* interpretes vertunt pro æternitate. Ps: 71. *Permanebit cum sole, & ante lunam, ante solem permanet nomen ejus*, ille de Cælo à Patre *descendet sicut pluvia in vellus super terram.* Ps: 88. *Ipse invocabit me Pater meus es tu, ego primogenitum ponam illum excelsū præ Regibus terræ.* In textu Hebræo habetur *Aelion* pro voce *excelsum*, quod *Aelion* est nomen proprium Dei ut num: 11. probavimus, sed quia *primogenitus* dicitur Dei Fili-

us indicatur. Ps: 109. Deus Pater Messiæ ait: *ex utero ante Luciferum genui te.* Et similia alia testimonia de Messiæ Divinitate. Quæ omnia de Messia dicta esse suo calculo Judæi locis citatis adducti comprobarunt.

His omnibus succinit clarissimo suo vaticinio Propheta Baruch cap: 2. Dei Filium mox adductis scripturæ testimoniis comprobatum Messiam è Cælis descensurum, cum hominibus conversaturum, adeoq; nostram humanam naturam assumpturum. *Hic est Deus noster*, inquit *& non æstimabitur alius adversus eum, hic adinvenit omnem viam disciplinæ & tradidit eam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo, post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Nonne pulchrè hæc concordant cum Ps: 71. *Descendet sicut pluvia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram*, & cum istis Isaiæ 35. *Deus ipse veniet, & salvabit vos*, quomodo veniet vidimus apud Isaiam cap: 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*, nempè: *Deus nobiscum* per incarnationem etenim erit verè Deus nobiscum, utpotè nostram naturam assumens. *Sequitur post Baruch Ammanuensem Jeremiæ, recto Scripturæ ordine propheta.*

EZECHIEL.

Prædicit Messiam una sua lege, & doctrina pasturum omnes gentes, & illam legem allaturum esse justificationem.

XXIV. Attentissimè notandum est, cujus etiam allibi mentionem fecimus, nempè: Prophetas Spiritu Dei agitatos sæpissimè suis in narrationibus in aliqua materia propositis immiscere prædictiones crebras de Messia, & ejus Ecclesia. Sicut dum loquuntur de captivitatibus Babylonica, & Ægyptiaca, in quas ipsorum tempore abducebantur Judæi. Prædicunt quidem suo ordine liberationem Judæorum futuram ex illis captivitatibus, & Judæos revocandos esse ex gentibus illis ad nativum suum solum, ibiq; victuros in fertilitate, & pace: quod etiam post captivitates illas contigit. Sed his iisdem narrationibus sibi propositis immiscent continuò Dei Spiritu agitati crebras prædictiones de captivitate spirituali animarum in peccatis, & potestate Dæmonis, alludendo statim ad liberationem futuram *per Messiam* atquè ad fertilitatem bonorum operum, & salutis æternæ animarum prædicentes spiritualem Hierusalem, & terram Israel nempe Ecclesiam *Messiæ*; & spiritualem mysticumquè Israel, nempè: Fideles futuros Messiæ; & hoc præcipuè, dum de David imperaturo in perpetuum Israeli loquuntur; qui jam mortuus erat, per quem proindè *Messiam* de progenie David oriundum intelligere volebant; & etiam, dum Israëlem perpetuò terram Israël possessurum, vel felicitatem aliquam, aut regnum in æternum duratura appromittunt, & his similia, quæ nullatenùs Israëli literaliter accepto convenire possunt. Nam Israël ex captivitate Assyriaca nun-

quam

quam reductus fuit, sed nec reducendus est, ut Oseas ait: cap: 1. Deum non additurum ultra misereri domus Israel, si verò de Domo Juda loquamur. Tunc enim quædam de antiquo Israelitarum statu, plurima tamen de prædicto *Messiæ* regno intelligi omninò debent, id est: de *Messiæ Ecclesia*, cui hæc apprimè convenire constat. Quamvis enim aliquam fertilitatem, & aliqualem pacem Judæi post captivitates illas habuerint, non tamen tam uberem, & vel maximè perpetuam. Undè vix non omnia talia Prophetarum dicta omninò de novo, & mystico, Israele, nempe: de Fidelibus *Messiæ*, & de terra mystica fertilissima bonorum salutarium, nempe: de Ecclesia Messiæ accipienda omninò sunt, eò quod neque de futuro Judæorum statu, ut sibi adulantur, & inaniter promittunt Judæi, accipi possint, cum (ut vidimus) status eorum nunquam instaurandus sit.

Exemplum horum clarissimum habemus inter plurima Scripturæ Sacræ loca capite 37. Ezechielis, ubi Deus ait: *Ecce ego aperiam tumulos vestros & educam vos de sepulchris vestris populus meus, & inducam vos in terram Israel.* Nunquid Deus mortuis Judæis, & resuscitatis daturus est terram Israel, *& faciet eos gentem unam in montibus Israel?* ut subdit; utiquè nemo dicet sic accipiendam Scripturam. Igitur resuscitabit novum, & mysticum Israëlem, qui super mysticam *terram Jacob*, super Ecclesiam *Messiæ* servantem Dei mandata sicut Jacob servaverat, *habitabit in sempi-*

ſempiternum, ſicut ſubditur, terra enim Jacob materialis non manebit in ſempiternum, & idcirco huic myſtico Iſraeli Meſſiam dabit Paſtorem. *Et ſervus meus David rex ſuper eos, & paſtor unus erit omnium eorum.* Aben Ezra etenim, Kimchi, & Thalmud, docent nomine Davidis *Meſſiam* ſemper ſignificari, & quia Iſrael iſte, novus & myſticus eſt, nempe: Eccleſia *Meſſiæ*; non antiquum Iſraelis commemorabit, illi fœdus, ſed dabit, & percutiet aliud utiquè pactum. *Et percutiam illis fœdus pacis*; *pactum ſempiternum erit eis.* Si pactum pacis, & ſempiternum, ergo pactum illud *prædicantis pacem* qui Meſſias eſt. *& fundabo eos, & multiplicabo eos.* Eccleſiam ex iis collectam, *& dabo eis ſanctificationem meam in medio eorum in perpetuum.* Ecce quomodo lex, ſeu fœdus Meſſiæ ſanctificationem, ſeu juſtificationem ex ſe afferet, quam ex ſe dare lex vetus nequaquam poterat. *Et ſanctuarium meum in medio eorum in perpetuum.* Sanctuarium antiqui fœderis per Romanos exciſum nunquam juxta Prophetas inſtaurabitur, igitur hic novum Sanctuarium Spirituale, nempe: Eccleſia, & ſpiritualis Iſrael atque novus, nempe: Fideles Meſſiæ intelliguntur, in quorum unitis lege Meſſiæ cordibus *perpetuum ſanctuarium* Deus ſibi parabit, & conſervabit. *Poſt Ezechielem ſequitur quartus Majorum Prophetarum.*

DA-

DANIEL.

Facundissime prædicit Regnum Messiæ non temporale futurum sed spirituale, & sempiternum nempè Ecclesiam ejus.

XXV. CApite 7. sic habet: *Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli quasi Filius hominis veniebat, & usquè ad antiquum dierum pervenit, & in conspectu ejus obtulerunt eum, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum, & omnes populi tribus, & lingvæ ipsi servient, potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum ejus, quod non corrumpetur.* De Messiæ regno hæc dicta esse fatentur Judæi in lib. Sanhedrin capite ultimo: in Beresith Rabba, & in Midrasch Thehillim, item Raben Ezra, R. Selomoh Jarchi, Saadias Gaon, & alij, & sanè, nam ad amussim cohærent cum iis Isaiæ locis, in quibus Messias ex Aquilone, ex Australi plaga, ex Lydia, Africa, Italia, Græcia, ex omnibus populis, & linguis regnum, seu Ecclesiam sub unam suam legem congregaturus dicitur, ut vidimus numero 21. concordant etiam cum iis, ubi regnum Messiæ crebro dicitur fore sempiternum. Sed forsitan protervi quidam hebræi dicent Regnum Messiæ sempiternum dici, quia ad finem mundi duraturum est. Verùm evidenter falluntur, non advertentes modum loquendi Prophetæ, qui æternitatem regni Messiæ mensurat *ex potestate*

æterna

æterna ejusdem Messiæ, quæ cum æterna æternitate propriè dictâ sit, utpotè *Messiæ* qui est *Deus*; prout evidentissimè vidimus, igitur & regnum ejus propriè dictâ æternitate æternum ab eodem Propheta dicitur, & consequenter etiam ab aliis Prophetis, dum regnum *Messiæ* sempiternum fore asserunt. Cùm verò terrenum nullum regnum ita æternum esse possit, ut nunquam finem habiturum sit; omnia enim cum mundo interibunt, igitur nomine Regni *Messiæ* semper ejus Ecclesia omnino intelligenda est, utpote quæ sola cum suo Messia in æternum in cælis perennatura est. Idem omninò capite 2. dixerat: *In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur, comminuet autem, & consummet universa regna hæc, & ipsum stabit in æternum.* Quis hic non videt post omnia regna hujus mundi in æternum permansurum regnum Messiæ, quod nullatenus aliud esse potest, quam ejus Ecclesia cum ipso in Cælis in æternum permansura & triumphatura.

Capite nono determinatum hebdomadarum annualium numerum ponit, post quas Messias seu Christus occidendus sit per eum peccatum delendū, justitia seu justificatio adducenda, post occisum vero

Messiam perpetuam Judaici status desolationem futuram esse.

XXVI. Sic enim ait capite 9no. *Septuaginta hebdomades abreviatæ sunt super populum tuum, & super Urbem Sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio, & Prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo & animadverte, ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem, usquè ad Christum Ducem hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt, & rursum ædificabitur platea, & muri in angustia temporum, & post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus, & non erit ejus populus qui eum negaturus est. Et civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo, & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & Sacrificium, & erit in templo abominatio desolationis, & usquè ad consummationem, & finem perseverabit desolatio.* Primores Rabbinorum ipsa veritate coacti confessi sunt hoc vaticinium ad Messiam pertinere. R. Barachias in Beresith Rabba, R. Moses ben Nachman, R. Samuél, & alij. Sed quamvis ex protervia id negare vellent ex ipsis verbis constat illud de nullo quam *Messia* intelligi posse. Quisnam esse potest *Sanctus Sanctorum* id est omnium sanctissimus, nisi solus Messias? quis peccata hominum

delere

delere poteſt, niſi qui apud Iſaiam *vulneratus*, & occiſus eſt *propter iniquitates noſtras & cujus livore ſanati ſumus?* & quis *juſtitiam ſempiternam* adducere poteſt, niſi qui tot in locis dicitur *Juſtus & Salvator?* eo veniente implebūtur & cōplebūtur viſiones, & Prophetiæ, quia ipſe eſt de quo factæ ſunt omnes viſiones, & Prophetiæ, nempè *Meſſias*, & eo veniente *confirmabitur pactum*, ſeu obſignabitur pactum ſeu fœdus antiquum quia ipſe nempè *Meſſias* adimplebit, & complebit illud & novum fœdus, ſeu novam legem inſtituet, ut in ſupradictis vidimus.

Verum exactum hujus vaticinij examen ſuſcipiemus in ſecunda parte, ubi ex illo oſtendemus quis verus *Meſſias ſit?* qui poſt hebdomades ſeptuaginta occiſus ſit? ut ait Daniel. Quocirca nunc ad perluſtrandos Prophetas minores accedamus. *Primus recto Scripturæ ordine occurrit.*

O S E A S.

Pariter deſolationem totius ſtatus Judaici & Sacrificiorum vaticinatur.

XXVII. CApite 3tio ait Oſeas: *Dies multos ſedebunt filij Iſrael ſine Rege, & ſine Principe, & ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine Ephod, & ſine Theraphim; poſt hæc revertentur filij Iſrael, & quærent Dominum Deum ſuum, & David Regem ſuum, & pavebunt ad Dominum, & ad bonum ejus in noviſſimo dierum.* Daniel dixit: *deficiet hoſtia, & ſacrificium, & usque ad conſummationem.*

mationem perseverabit desolatio. Unde dum Oseas dicit: *dies multos sedebunt sine sacrificio, sine altari,* illi multi dies debent intelligi usque ad consummationem sæculi, & hoc ex ipso Osea constat, quoniam subdit, quod non citius. *quærent Dominum Deum suum & David Regē suum* nempè: Messiā qui nomine Davidis intelligitur *nisi in novissimo dierum* quod sine dubio de ultimis mundi diebus intelligi semper solet. Nam licet modo aliqui eorum ad Messiæ legem convertantur, tunc verò universaliter omnes in Ecclesiam Messiæ concedent. Interea verò verificatur, quod sine Rege, sine Principe, sine sacrificio, sine altari, certè non sine culpa gravissimi alicujus peccati extorres inter gentes manere debeant, usquè tandem in novissimo dierum universaliter in unam Ecclesiam Messiæ nobiscum aggregabuntur. Cap: 13. Oseæ dicitur: *ero mors tua o mors, morsus tuus ero inferne:* non aliter quam quia infernum spoliabit potestate, quâ genus humanum detinuit peccato perditum. Unde cap: 14. ait: *Sanabo contritiones eorum:* nempè: ut Thargumista docet: remissio peccatorum fiet per Messiam, sicut Daniel ait: *ut deleatur iniquitas. Oseæ succedit.*

JOEL.

XXVIII. Capite 2. ait: *Filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis Doctorem justitiæ.* Eum nempè quo juxta Danielem adducetur justitia sempiterna.

Eodem

Eodem 2. cap: Joelis, *& erit post hæc, effundam spiritum meum super omnem carnem & prophetabunt Filij vestri, & filiæ vestræ* hæc tempore Messiæ eventura esse docet R. Saadias Gaon, & R. Machir. Addit Joel: *In monte Sion, & in Jerusalem erit salvatio*, nempè: dum per mortem Messiæ delebitur iniquitas, ut ait Daniel. Spiritus Sanctus autem effunderur non super solos Prophetas, uti in antiquo testamento, sed universaliter super fideles Messiæ. *Sequitur.*

AMOS.

XXIX. HIc Propheta imitatur Ezechielem loquendo nempè: de spirituali tabernaculo & spirituali Israële, & spirituali fertilitate terræ Mysticæ.

Capite 9. *In die illa suscitabo Tabernaculum David, quod cecidit & reædificabo illud sicut in diebus antiquis, ut possideant reliquias Idumeæ & omnes nationes eo quod invocatum sit nomen meum super eos.* Certè non reædificabit Deus Tabernaculum, seu templum literaliter acceptum, cum ut vidimus ex Prophetis in æternum non ædificanda sint Sanctuarium, & civitas: igitur spirituale habitaculum tempore Messiæ in cordibus fidelium, qui nomine Israëlis sæpè significantur, sibi Deus ædificabit, dicitur Israël possessurus Idumæam, & nationes, eo quod ex Israele primum lex Messiæ exibit, ad quam Judumæi, & omnes gentes congregabuntur, ut vidimus. Nam materialis Israël nunquam in statum suum ut

pariter

pariter vidimus instaurabitur, & idcirco fertilitas illa omnis quæ Israeli promittitur spiritualis & bonorum salutarium est, conformiter ad famem quam idem Amos futuram dicit cap: 8. *Ecce dies veniunt dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.* Igitur Judæi ex similibus Prophetarum locutionibus minimè sibi blandiantur antiquam terram Israel se denuò possessuros, nam præterquam quod Prophetæ de terra spirituali, & spirituali Israele, & fertilitate spirituali loquantur, ex ipso Amoso constat Israelem literaliter sumptum nunquam terram suam, & pristinum statum adepturum esse, cap: 5. *Domus Israël cecidit, & non adjiciet, ut resurgat Virgo Israël projecta est in terram, & non est qui suscitet eam.*

A B D I A S.

XXX. IN eodem pariter sensu loquitur de mystica possessione dum ait: *Et in monte Sion erit salvatio, & erit Sanctus & possidebit domus Jacob eos, qui se possederant* nempè: In monte Sion ipse Salvator erit, & salutifera ejus lex de Sion, & Jerusalem exibit, ad quam confluent omnes gentes, & sic per legem Messiæ, quæ primum ex Israël exibit dicitur Israël pasturus eos, nempè: populos & gentes, quæ se possederãt; Isaias enim ait: *erit præparatus mons Domus Domini, & fluent ad eum omnes gentes, quia de Sion exibit Lex.*

MI-

MICHÆAS.

Patriam Messiæ determinat, & ejus generationem ab æterno.

XXXI. CApite 5. *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te enim mihi egredietur, qui sit Domindtor in Israel, & egressus ejus ab initio à diebus æternitatis.* Hunc locum Micheæ *ad Messiam* pertinere docent Paraphrastes Chaldæus, Jonathan, Thalmud in lib: Sanhedrin ult: cap: & in lib: de Paschate cap: 10. & in Midrasch Thehillim, & R. Selomoh, & R. David Kimchi; & sanè quis sit ille Dominator nisi quem terræ, & mari dominaturum tot oracula prædixerunt? & cujus egressus esse potest ab initio à diebus æternitatis, nisi qui ante Luciferum genitus, ante solem & Lunam fuisse, imò Deus, & primogenitus Dei dicitur, quem *Messiam* esse vidimus. Igitur ex Michæa evidentissimum est *Messiam* illum in Bethleem Juda nasciturum esse.

HABACUC.

Messiam infallibiliter venturum promittit, eumquè Salvatorem hominum fore.

XXXII. CApite 2do sic ait: *Adhuc visus procul, & apparebit in finem, & non mentietur si moram fecerit expecta illum, quia veniens veniet,*

niet, & non tardabit, hic Meſſiam promitti docetur in Sanhedrin cap: ult: & à R. Selomoh. In oratione ſua Habacuc ait: Meſſiam in ſalutem hominum egreſſum eſſe, quia Prophetæ in viſionibus ſuis res futuras quaſi factas, aut præſentes recitare ſolent. *Egreſſus, inquit, es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo, ſeu Meſſia tuo.* Meſſias etenim ut vidimus Salvator, & ſalus hominum dicitur Iſaiæ 51. *propè eſt juſtus meus, egreſſus eſt Salvator meus*, & cap: 49. *Ecce dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea usquè ad extremum terræ.* Duplex itaquè modus eſt, quo *Meſſias* ſalvaturus dicitur homines; primo per hoc, quod homines illuminabit lege & doctrina ſua in viam ſalutis, 2do autem & principaliùs morte, & ſangvine ſuo Iſaiæ 53. *Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras livore ejus ſanati ſumus, poſuit in eo Dominus iniquitates omnium noſtrum. Oblatus eſt quia ipſe voluit juſtificabit ipſe juſtus ſervus meus multos.* Ecce quomodo Meſſiæ ſangvine, morte, & paſſione ſanabimur, juſtificabimur, & ſalvabimur, quod Daniel confirmaverat dicens: Meſſiam occiſum iri atquè idcircò per eum delenda peccata, auferendam iniquitatem, & adducendam juſtitiam ſempiternam. Hoc grande ſalutis humanæ opus,cauſa, & ratio erat cur tã crebris vaticiniis Prophetæ Meſſiam Salvatorem prænunciarint. Jllum noſtrum Salvatorem Habacuc vocat *Jeſum* quod idem eſt, ac Salvator *ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in*

 Deo

Deo Jesu meo. Deum simul eum fore indicans, hoc testimonium Messiæ adjudicat R. Jonathan.

NAHUM.

CApite 1mo: confirmat, quæ Isaias de Messia prædicante pacem, & auferente idololatriam cap: 52. dixerat: *Quam pulchri pedes super montes annunciantis pacem*, & cap: 9. *In die illa idola penitus conterentur.* Sic etiam Nahum cap: 1mo. *De Domo Dei tui interficiam sculptile, & conflatile ecce super montes pedes evangelizantis, & annunciantis pacem.*

SOPHONIAS.

SUccinit aliis Prophetis, qui (ut vidimus) prædixerant omnes populos in unam Messiæ legem congregandos esse, cap: 3. *Reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno ultra flumina Æthiopiæ inde supplices mei filij dispersorum meorum deferent munus mihi.* Sicut Isaiæ 49. *Ecce isti de longe venient.* Num: 21.

AGGÆUS.

Ex hoc Propheta, & Malachia, invictissimo argumento deducitur Messiam stante adhuc Templo 2do Hierosolymitano venisse, adeoquè protervos Judæos

frustra

frustra expectare venturum Messiam, qui eos reducat ad rura propria, ad terram antiquam Israel, & idcirco benè, & rectè diximus loca Sacræ Scripturæ, quæ videntur Judæis promittere tempore Messiæ reditum in terram Israel, esse accipienda de mystica terra Israel nempe de Ecclesia, & mysticum intelligendum quandoquè Israelem.

XXXIII. AGgæus Propheta capite 2do: Messiam, quem antecessores Prophetæ à longè quasi venturum prædicebant, ipse jam propinquum suis temporibus annunciat. Vixit tempore Zorobabelis, à quo extructum fuit Templu 2dum; quia verò Templum hoc 2dum non erat illius magnificentiæ, cujus fuerat Templum primum à Salomone ædificatum, à Nabuchodonozore autem dirutum, populus aliquali memoria adhuc retinens magnificentiam Templi Salomonici, ad conspectum Templi secundi, non jam ita magnifici ingemiscebat, & plorabat: populum hunc Deus volens consolari per Prophetam Aggæum; proximè venturum Messiam denunciavit, & ex ejus præsentia Templum illud secundum majorem assecuturum gloriam, ac habuerat primum Salomonicum. Sic enim ait: Hæc dicit Dominus exercituum, *adhuc unum mo-*

dictum est, & ego commovebo cælum, & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo Domum istam gloria, magna erit gloria domûs istius novissimæ, plusquam primæ. Populi lachrymæ testimonium sunt secundum templum ex se, & in se non habuisse gloriam tantam, imò potius minorem longè quàm habuerit Salomonicum. Deindè Josephus lib: 1. de bello Judaico cap: 16. scribit quidem, Herodem reparasse, & restaurasse Templum secundum, sed Regiam Herodis auctam duobus ædificiis magnificentiorem fuisse Templo secundo, nullatenùs verò memora Templum secundum Salomonico augustius fuisse. Igitur Templum secundum mansit inferioris magnificentiæ, ac fuerat Primum, quod Salomon Regum Sapientissimus, & ditissimus omni possibili cura augustissimum reddere conabatur. Nec etiam secundum Templum majorem gloriam ex præsentia aut Alexandri, aut Herodis, aut alicujus alterius habere poterat, quam primum habuerat ex præsentia Salomonis. Igitur cum Propheta Aggæus dicat Templum secundum majorem habiturum gloriam, ac habuit Salomonicum, ex unica & sola præsentia venturi *Messiæ* illam gloriam habere potuit, quod & apertè denotant verba illa continuatè posita: *veniet desideratus cunctis gentibus & implebo domum istam gloriâ.* Ergo ista major gloria domus istius novissimæ, plusquam primæ petenda est ex præsentia *desiderati cunctis gentibus*, ecquis est

deside-

desideratus cunctis gentibus? nisi qui in vaticinio Jacobi *expectatio gentium*, & cui *servient omnes gentes & ad quem fluent omnes gentes, & in quo benedicentur omnes gentes*, quæ de *Messia* tot in locis dicta esse vidimus. Si ergo *Messias* secundo illi Templo à Zorobabele ædificato, & ab Herode restaurato gloriam sua præsentia afferre debebat; ergo illo templo adhuc stante venire debebat.

Hoc confirmat clarius Propheta Malachias, qui eundem populum super pauca magnificentia Templi secundi lachrymantem consolari volens vaticinatus est *Messiam* prope esse, ut in templum istud veniat, & illud glorificet sic cap: 3. *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis, & Angelus testamenti quem vos vultis.* Malachias ait: *Messi* statim, seu non diu expectando ad Templum suum venturum; non possunt autem hæc sumi de templo spirituali, quia Propheta voluit Judæos consolari circa templum secundum quod aspiciendo flebant, sicut ante relata verba præmittitur. Cap: 2. versu 13. *Operiebatis lachrymis altare Domini fletu, & mugitu*, ergo ad Templum suo adhuc tempore existens: illud autem erat à Zorobabele ædificatum Templum, nempè secundum. *Dominator* autem ad id templum venturus, quem Judæi *volebant*, & expectabant, utique non est alius, nisi ille *Dominator agnus* apud Isaiam, & *Dominator in Israel*

apud

apud Michæam, & *dominaturus usquè ad fines terræ*, ab omnibus Prophætis Prædictus, & à Judæis, ac gentibus expectatus: quem *Messiam* esse evidenter vidimus. Quocirca evidentiâ convicti Maimonides in Elechod Melachim, & R. David Kimchi, & Saadias Gaon in lib: fidei hoc loci Messiam prædictum esse nobiscum fatentur, & agnoscunt.

Sed templum illud ad quod venire debebat Dominator *Messias*, & cui gloriam suâ præsentiâ afferre debebat desideratus cunctis gentibus Messias, illud inquam Templum secundum à Zorobabele ædificatum, à Tito Vespasiano, & Romano exercitu ante 1700. annos ita dirutum, & destructum est, ut lapis super lapidem non remanserit, igitur jam advenit Messias ante 1700. annos, & fuit in templo illo eiquè sua præsentia gloriam attulit, si Prophetæ Spiritu Sancto afflati vaticinantes mentiri nequeunt. Hic Judæis protervis omnino aqua hæret, nec tergiversandi via ulla suppetit. Sed placet hoc idem invictè Judæis adhuc remonstrare hoc argumento. Juxta Malachiam omnino ad Templum venturus est Messias, hoc nemo negare potest

Sed si Messias non venisset ad Templum tempore Malachiæ existens, ad nullum unquam Templum venire potuit, aut poterit; quod sic probo: Templum nullum in æternum ædificabitur post destructum Templum tempore Malachiæ existens, nam Isaias cap: 25. ait: *posuisti Civitatem* & consequenter Templum in ea existens

ſtens *in cumulum ut non ſit civitas*, *& in ſempiternum non ædificetur*, & Daniel cap: 9. *& Civitatem*, *& Sanctuarium diſſipabit populus cum Duce venturo*, *& finis ejus vaſtitas*, *& poſt finem belli ſtatuta deſolatio &. usque ad finem*, *& conſummationem perſeverabit deſolatio*. Ergo ſi *Meſſias* non veniſſet ad templum tempore Malachiæ exiſtens, ad nullum unquam templum veniret, quod cum contra Malachiæ expreſſam Prophetiam dici non poſſit; neceſſe eſt *Meſſiam* veniſſe ad templum tempore Malachiæ adhuc exiſtens, cum debuerit ad templum venire.

Hic vere convictus eſt protervus Judaiſmus.

Igitur venit jam Meſſias, & quidem ante 1700. annos, nempe: ſtante adhuc Templo ſecundo ædificato à Zorobabele, & deſtructo à Tito Veſpaſiano. Quæ igitur cæcitas ſumma Judæorum? ut contra ſuorum Prophetarum Vaticinia ſibi venturum adhuc fingant *Meſſiam*, qui eos ad propria rura reducat. Cum jam advenerit, ut vidimus evidenter, neceſſe omninò eſt, ea Scripturæ Sacræ loca, quæ innuere videntur tempore *Meſſiæ* reducendum eſſe Iſraëlem ad propria rura, & antiquam terram Iſraël, neceſſe, inquam eſt illa Scripturæ loca de terra myſtica, nempe: de Eccleſia *Meſſiæ* accipienda eſſe, ad quam adducendi ſunt Judæi, ſimul cum gentibus.

ZACHARIAS.

Unum, & eundem Meſſiam Regem, &

paupe-

pauperem, affligendum, vendendum, atquè vulnerandum fore prædicit.

XXXIV. CApite 9. hæc ait: *Jubila Filia Jerusulem, ecce Rex tuus veniet tibi justus, & Salvator ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium Asinæ & loquetur pacem gentibus, & potestas ejus à mari usquè ad mare, & à fluminibus usquè ad fines terræ.* Nonne is idem Rex *Messias* quem pariter ab aliis Prophetis prædictum vidimus *à mari usquè ad mare, & usquè ad fines terræ* dominaturum? & tamen is idem simul, & *Rex* magnus terræ, & mari dominaturus, & *pauper* & more pauperum super asinam vectus incedere dicitur. Igitur paucis verbis dicendo: Judæis distinctionem præcludit Zacharias, quia alium Divitem magnificum de Domo David oriundum *Messiam*, alium verò pauperem, & affligendum de Domo Joseph fabulantur. Sicut eandem distinctionem eis præcluserat Isaias num: 19. ubi eundem Messiam quem *exaltatum, & sublimem valde* nominavit, continuatim *inglorium, despectum, novissimum virorum* appellat. Hinc est quod evidentiâ convicti Judæi in Beresith Rabba doceant de eodem *Messia* qui Magnificus Filius Davidis creditur dictum esse aqud Zachariam, eum futurum pauperem. Unde & Saadias Gaon eundem *Messiam* apud Zachariam indicari asserit, cui Daniel capite 7mo potentiam, opes, & regnum æternum spondet. Etiam in libro Thalmudico Sanhedrin illa verba psalmi 71.

Et

Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ, omnes gentes servient ei, ad eundem *Messiam* referri dicuntur, de quo dixit Isaias: *verè langvores nostros ipse tulit, attritus est propter scelera nostra*. Imò in eodem libro Sanhedrin docetur: *Messiam* illum Davidicum potentem à Deo pœnis affectum iri, ergo ipsis fatentibus Judæis sincerioribus contra versipelles alios, & protervos idem ipse est Messias ille Magnificus, & pauper affligendus, & etiam occidendus. Sed adquid Judæorum consensum petimus, dum duos præclarissimos Prophetas Isaiam, & Zachariam rem sat superquè clarè definientes habemus.

Zacharias cap: 13. Messiam non solum pauperem, sed cum Isaia ita despectum fore dicit apud Judæos, ut illum triginta argenteis vendituri sint. *Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos, & dixit Dominus: projice illud ad statuarium decorum pretium, quo appretiatus sum ab eis, & tuli triginta argenteos, & projeci eos in Domum Domini ad statuarium.* Josephum Patriarcham fratres vendiderunt viginti argenteis, hic autem Dominus se ipsum appretiatum ait: triginta argenteis, quis potest melius personam Domini præseferre, quam *Messias*: de quo etiam David ait: *super vestem meam miserunt sortem.* Verùm capite 12. non solum venditum, sed & confixum iri *Messiam* prædicit Zacharias. *Et aspicient ad me, quem confixerunt.* Sicut psalmo 21. *Foderunt manus meas, & pedes meos, ipsi verò consideraverunt, & inspexerunt me.* Quocirca cap: 3. etiam

Zacha-

Zacharias eadem psalmi confirmat. *Et dicetur ei, quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum, & dicet: his plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.* Quam pulchra Prophetarum in *Messiam* concordantia. Eum non solum pauperem, despectum, sed etiam gravissimè vulnerandum, & configendum, adeoquè & occidendum esse. Quocirca & ipsi Judæi ea verba Zachariæ, Messiæ adjudicant nempè: R. Moses Hadarsan in Beresith Rabba, & R. Aben Ezra. Et quidem justa ratione, cum ea Zachariæ, & Davidis optimè cohæreant cum iis, quæ vidimus de Messia ab Isaia dici num: 19.

MALACHIAS.

Ultimus Prophetarum.

Prædicit Sacrificia veteris legis abolenda esse novumquè Deo per Messiam Sacrificium instituendum.

XXXV. QUoniam ex Malachia jam adduximus testimonium ad probandum: *Messiam* jam venisse stante adhuc templo à Zorobabele ædificato, num: 33. ideò hic nonnisi celebre ejusdem Malachiæ Vaticinium allaturi sumus, quo significantur Sacrificia veteris legis abroganda esse. Cap: 1. ita Deum alloquentem Judæos inducit: *Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra, ab ortu enim solis usquè ad occasum magnum*

magnum est nomen meum in gentibus, *in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus.* Ecce quomodo ampliùs non est Deo voluntas in populo Judaico & in cultu eorum, ecce quomodo ampliùs eorum munera, seu sacrificia non suscipiet, sed repudiabit; ideò autem antiquæ legis sacrificia repudiabit, quia novum sacrificium, novam oblationem mundam instituet. Sacrificia Veteris legis nullo modo licuit alibi peragere, & offerre, quàm in uno Templo Hierosolymitano, igitur Deus aliud novum sibi sacrificium, aliud à sacrificio veteris legis instituet, quia tale sacrificium, & talem mundam oblationem, sibi elegit *quæ in omni loco ei offeretur*, & non tantùm Jerosolymis; Sacrificium igitur Hierosolymitanum antiquæ legis cassabit, & consequenter ipsum Aaronicum Sacerdotium; quia vacuum prorsus? & inutile est Sacerdotium sine sacrificio, hinc est quod Deus *Messiæ* dixerit Psalmo 109. *Tu es Sacerdos in æternum* non secundum ordinem Aaron, sed *secundum ordinem Melchisedech*, sublato etenim Sacrificio antiquæ legis, Messias quoquè antiquum Aaronicum tollet Sacerdotium; novumq; & æternum instituet secundum ordinem *Melchisedech.* Isaias verò cap: 1. idem sic confirmat *Ne offeratis ultra Sacrificium frustra; incensum abominatio est mihi, Neomeniam, & Sabbatum, & festivitates alias non feram.* Si igitur Deus & Sacrificia cum Sacerdotio, & festivitates, aliasquè Ceremonias veteris

legis

legis tollet, igitur & legem ipſam veterem caſſabit, quæ maxima ſui parte in ſacrificiis, feſtivitatibus, & ceremoniis conſiſtebat.

Hinc eſt, quod Iſaias, Jeremias, & Ezechiel à Meſſia novam legem, abrogatâ veteri condendam eſſe crebris oraculis teſtati ſint, (ut vidimus) Ezechielis cap: 37. *& percutiam cum illis fœdus pacis pactum ſempiternum erit.* Iſaiæ 2. *de Sion exibit Lex.* Non ſicut antiqua de Sinai.

Clarius autem Jeremiæ 31. *Feriam domui Iſräel, & domui Jacob fœdus novum, non ſecundùm pactum quod pepigi cum Patribus eorum in die, qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Ægypti.*

Ecce abrogandum eſſe antiquum fædus, ſeu legem Moſaicam, quàm Iſraëlitis Deus dedit, cum eos educeret de terra Ægypti, & novum aliud per *Meſſiam* inſtituendum fœdus, ſeu legem novam; ſed jam cæcus, & obſtinatiſſimus ſit, qui iſta non videat, & fateatur.

Vanæ prorsùs & nugaces ſunt protervorum tergiverſationes circa eludenda adducta teſtimonia; quocirca, ut indignis ſuperſedeo.

Tantum ad id quod afferunt ex Exodi 30. ad oſtendendam æternitatem legis Moſaicæ nempe: *Erit vobis hoc legitimum ſempiternum.* Reſpondeo voces illas hhhad, hhholim, lehhholim, id eſt perpetuum, non ſemper æternitatem, in ſcriptura ſignificare, ſed diuturnitatem aliquando, ſicut Gen: cap: 13. promiſit Deus Abrahæ: *Omnem terram quam conſpicis, dabo tibi, & ſemini*

tuo

tuo usquè in sempiternum, cum tamen hic vox *sempiternum* non significet æternitatatem, sed diuturnitatem, quoniam longissimo jam tempore Israëlitæ eam terram non possideant. Sic etiam de lege Mosaica dictum esse constat, utpote quam vidimus per tot Prophetas prædictam esse abrogandam fore.

Sed Judæi ex suis ipsismet Magistris convincuntur Legem Mosaicam non fore sempiternam sed bis tantum mille annis duraturam esse. In Thalmude Tractatu Aboda Zara, seu de idololatria: sic legitur: *Sectatores Eliæ ita tradiderunt: mundus subsistit ad sex annorum millia, duobus millibus fuit inanitas, seu sine lege, duobus millibus lex, duobus millibus dies Messiæ*. Idem legitur *in Gemara ad tractatum Sanhedrin*, igitur non sempiterna futura est Lex Mosaica, quia duo ejus millia annorum jam diu effluxerunt. Et in *Midrasch Coeleth* legitur: *Legem quam homo discit in hoc sæculo vanitatem esse præ lege Messiæ*. Ergo Lex Messiæ futura est post Mosaicam. Ergo Mosaica non est sempiterna. Etiam R. Simeon in Jalcut fatetur Deum per *Messiam* novam conditurum Legem.

Jam igitur cum Malachia ultimo Prophetarum Primam operis partem concludamus, unde sit.

EPI-

EPILOGUS. PRIMÆ PARTIS OPERIS.

PRomiſſis ſtetimus, Dei adjuvante gratiâ, libros omnes Canonicos Judaicæ gentis, ſeu Veteris Teſtamenti à Capite ad calcem luſtravimus. Vaticinia de venturo Meſſia ad amuſſim univerſa perſcrutati ſumus, ſingula eorum aliis ſimilibus contulimus, roboravimus, & explanavimus; juſtam hanc Scripturæ ſenſum percipiendi normam ubiquè ſervavimus, inſuper hebraicorum monumentorum, doctorumquè Rabbinorum ſuper quolibet vaticinio judicium concors, & hauſtam ab antiquis traditionem attulimus, ita ut æquus rerum cenſor nihil deſiderare poſſit eorum, quæ ad rectè inveſtigandam ex Sacris Veteris Pacti libris veram venturi Meſſiæ notitiam, & effigiem conferre poſſunt.

Cum autem non abundè debeat vera notitia, & imago venturi Meſſiæ imò nec poſſit derivari, quam ex Sacris Veteris Teſtamenti libris juſtâ Methodo, & univerſim perpenſis, ſecumquè invicem collatis; Nosquè hanc Methodum ad amuſſim ſervaverimus (ut per totam hanc primam operis partem liquido conſtat) hinc meritò ſperare, ac confidenter aſſerere valemus, excerptam à nobis ex totius antiqui fœderis libris venturi Meſſiæ Imaginem, quibuscunquè aliis veriorem, ac ſinceriorem, commodioremque fore, quàm proinde commodo legentium in brevi compendio proponimus.

VERA

VERA IMAGO
VENTURI MESSIÆ
In hac prima Parte Operis

Ex Vaticiniis Veteris Testamenti

DELINEATA.

MEssias ex Semine Abrahæ, Isaaci, & Jacobi oriundus num: 2. de domo, & Familia Davidis num: 11. 14. 16. 20. 24. dicitur. De pura, & intacta virgine nascetur 15. In Bethleem Juda locus est Nativitatis ejus num:31. Magnus Rex toti orbi dominatur dicitur num: 5.6. quia Deus verus, Dei nempè Filius futurus est. Num: 5. 6. 10. 11. 12. 16. 17. & idcircò de cælis à Patre descensurus, & humanam naturam assumpturus dicitur: num: 4. 6. 15. 17. & 23. Regnum ejus Spirituale & Mysticum erit nempè: Ecclesia ex omnibus populis universæ terræ in ejus Legem congregatis composita. Annot: 2. num: 21. 22. 24. 25. Legem antiquam abrogabit, & novam instituet, ad quam omnes populos adducet. Num: 13. 18. 20. 22. 24. 35. Sacrificia etiam antiqua, & Aaronicum Sacerdotium cassabit, novum instituendo num: 12. & 35.

Messias

Messias Spirituale Regnum habiturus nempe Ecclesiam toto orbe diffusam, spiritualis Rex futurus est pacificus, & suo adventu pacem adducens num: 14. 16. & 19. bellator spiritualibus armis idola, & idololatriam prosternens & de terra auferens num: 22, & titulo *Nahum*.

Regnum *Messiæ* non terreni apparatus erit, quia Messias futurus est pauper in forma humana, & despectus, more pauperum super asinam incedens, vendetur 30. argenteis, vulnerabitur, & confodetur, & occidetur num: 8. 19. 34.

Sua morte, & Sangvine Salvator omnium peccata delens & justitiam sempiternam adducens num: 19. 32. 34. Et lege sua omnes gentes in viam salutis ducens 18. 30. atquè idcirco benedictio, & expectatio gentium dictus. Num: 2.

In adventu ejus sceptrum à Judæis aufetur num: 2. Miracula magna patrabit num: 17.

Post mortem ejus Jerusalem, & Sanctuarium diruetur, & perpetua desolatio ejusdem, & status Judaici futura est, num: 26. 27. 33. & 21.

Sepulchrum ejus gloriosum erit 14. ipse resurget à mortuis num: 7.

Messias sic delineatus jam advenit stante Templo à Zorobabele ædificato num: 33.

Hæc omnia *in Messiam* vi Vaticiniorum totius Veteris Testamenti convenire debere, & talem omninò *Messiam* futurum esse evidentissimè ostendimus, quæ proinde, si in uno aliquo ad amussim completa esse demonstraverimus; Eum utiquè unicè verum omnium Prophetarum vaticiniis

ciniis prædictum *Messiam* esse nemo nisi effrons negare poterit. Si totam retro antiquitatem consulamus, neminem profecto reperimus, in quo producta omnia *de Messia* vaticinia impleta esse videamus, nisi *in Jesu Christo Nazareno*; si igitur omnia & singula prædicta *de Messia* oracula ostenderimus in uno *Jesu Christo Nazareno* ad amussim impleta esse; eum *Jesum Christum Nazarenum* tenebuntur Judæi nobiscum tanquam verum *Messiam* venerari, tanquam Deum verum, Dei Filium incarnatum, & totius generis Salvatorem adorare, ejusque legem amplecti, & doctrinam salutarem. Deus æterna veritas lumen gratiæ suæ impertiri dignetur, ut hanc veritatem animis omnium manifestam reddamus, ac in 2da operis nostri parte dilucide proponamus.

F I N I S
Primæ Partis Operis.

F SECUN-

SECUNDA PARS OPERIS.

In qua dilucidè, & invictè, demonstratur: omnia in Veteri Testamento contenta de Messia vaticinia, in uno Jesu Christo Nazareno impleta esse; ideoq; Jesum Christum Nazarenum verum esse à Deo promissum, & à Prophetis prædictum Messiam.

PRÆLOCUTIO.

CUm hac in parte operis ostensuri simus, in Jesu Christo impleta esse omnia Veteris Testamenti vaticinia, omninò necesse est, ut Jesu Christi ortum, vitam, & gesta in medium afferamus; cumq; illis prædicta vaticinia conferamus. Ne verò Judæi adducenda à nobis Jesu Christi gesta, vitam, & ortum, conficta esse causentur, ipsis firma ratione demonstrandum est, concinnatam ab Evangelistis de Jesu Christi ortu, vita,

ta, & gestis, historiam omnibus iisq; evidentissimis veritatis notis prædictam esse, ut nisi vecors, & insulsus eam falsitatis arguere possit. Hoc in sequenti Capite plurimis argumentis ostendendum suscipimus. Quocirca sit.

CAPUT PRIMUM.

In quo ostenditur Evangelistas in Evangelicâ Historia vitæ, & gestorum JESU Christi nihil omninò falsi scripsisse, imò nec scribere potuisse.

JESUM, qui vocabatur, & vocatur Christus, temporibus Augusti Imperatoris natum, temporibus Tiberij sub Pontio Pilato Procuratore, & Herode Rege passum, verè extitisse, norunt, & noverunt optimè hucusq; Judæi ex tam ampla Christianorũ Religione,quæ non aliundè nomen auspicabatur, & auspicatur quam ab illo JESU Christo Nazareno. Præterquam quod Eum extitisse, & passum fuisse temporibus Tiberij *& Josephus Judæus Scriptor lib:* 18. *antiquitatum Cap:* 4. *testetur*, & Evangelistis in hoc narrando succinant, & consentiant scriptores Gentiles. *Svetonius in vita Claudij*, *& Cornelius Tacitus qui lib*: 15. *hist: ait: Auctor nominis ejus* (nempè Christianæ Religionis) *Christus, qui Tiberio imperante per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus est.*

Evangelistæ narrant Jesum Christum natum

esse in Bethleem. Id verum esse fatetur *Celsus Gentilis scriptor* infensus Christianorum hostis. Idem constat *ex Tabulis censualibus Romanorum*, ad quas Fidei nostræ hostes provocant *Justinus appollogia una num: 4. & Tertulianus in libris contra Marcionem*, quod etiam confirmatur *ex censu illo* quem nascente Jesu Christo indixit Imperator Augustus. Scribunt Evangelistæ stellam in Ortu Jesu Christi micantem apparuisse, quâ Duce Magi ex oriente ad Eum adorandum in Judæam venerunt, Herodem regnantem in Judæa, ut Jesu Christo recens nato necem inferret, maximam infantium stragem edidisse, id ipsum Scriptores Gentiles fatentur confirmando Evangelistarum historiam. *Julianus* siquidem *Apostata* gentilismo addictissimus & Judaismo, fatetur, nato Jesu Christo sidus novum fulgens Magos ex oriente in Judæam adduxisse. *Chalcidius* Platonicus & Gentilis Scriptor in Comment: ad Timæum ait: *est quoq; sanctior, ac venerabilior historia, quæ perhibet ortu stellæ cujusdam denunciatum descensum Dei venerabilis, ad humanæ conversationis gratiam, quam stellam cum nocturno itinere inspexissent Chaldæorum sapientes, quæsivisse dicuntur ortum Dei.* Crudelem verò infantium cædem tempore Nativitatis Jesu Christi ab Herode factam his verbis Macrobius Gentilis Scriptor cap: 4. lib: 2. Saturnalium describit: *Cum audisset Augustus Imperator, inter pueros quos in Syria Herodes Rex Judæorum intra biennium occidi jussit, filium quoquè ejus occisum, ait: Melius est Herodis porcum*

eum esse, *quam Filium.* Evangelistæ produnt miracula, quæ Jesus Christus potenti virtute patravit. Id ipsum testantur gentiles: Julianus Apostata apud Cyrillum lib: 6. spernit quidem, sed facta non negat à Christo miracula dicens: *nisi quis existimet inter maxima esse opera claudos & cæcos integritate restituere, & dæmonio correptos adjuvare in vicis Bethsaidæ, aut Bethaniæ,* Cellus itidem scriptor gentilis teste origine lib: 2. contra eundē ait: *Credidistis eum* (nempe Jesum Christum) *esse Filium Dei, quod claudos, & cæcos sanavit.* Porphirius libro contra Religionem Christianam apud Eusebium lib: 5. de præpar:Evang: Cap: 1. confitetur: *ex quo Jesus coli cæptus est, neminem sensisse publicam Deorum opem.* Et ipse Mahometes miracula à Christo Jesu edita confitetur in Alcorano,ubi etiam ait: Jesum Christum esse verum Messiam Prophetarum vaticiniis prædictum, eumq; nuncupat: *Verbum Dei, Spiritum Dei, natum ex Maria Virgine absque Virili semine Prophetam eximium.* Phlegon scriptor ethnicus relatam ab Evangelistis in morte Jesu Christi defectionem Solis, & terræ concussionem confirmat lib. 13. Olympicorum Chronicorum sic: *quarto anno Olympidis 202. maxima, & excellens inter omnes, quæ antea acciderant defectio Solis facta: dies hora sexta ita in tenebrosam noctē versus,ut Stellæ in cælo visæ sint, terræq; motus in Bithinia Urbe multas ædes subverterit.* Ecce quomodo Ethnici, & Gentiles scriptores, imò & infensissimi Christianorum hostes ipsa veritate convi-

cti maximam partem historiæ Evangelicæ nempè: de ortu, de passione, de miraculis, & miris gestis Jesu Christi suo calculo, ut veram, & ab omni falsitatis suspicione alienam esse confirmant. Quod utiquè minimè fecissent, utpote Christi, & Christianæ Religionis hostes acerrimi, nisi omninò vera hæc omnia fore, & evidentia comperissent. His omnibus & aliis, qui facilè adduci possent, unum addo omni exceptione majorem celeberrimum historicum hebræum, Josephum nempè, qui præclarum de veritate historiæ Evangelicæ, & gestorum Jesu Christi testimonium perhibet lib: 18. antiquitatum cap: 4. *Eo tempore fuit Jesus Vir Sapiens, si tamen virum eum appellare fas est, fuit enim mirabilium operum Effector, Magister hominum, qui verum cum voluptate accipiunt, multosq; Judæos, multos item Gentiles ad se pellexit, hic erat Christus, quem cum Pilatus ab hominum nostrorum primis delatum Crucis supplicio addixisset, eum tamen amare non desierunt, qui primum amaverant; apparuit enim eis tertia die redivivus, Divinis vatibus & hæc, & mille alia de eo miranda effatis, atq; ab eo denominata Christianorum natio durat usq; ad hunc diem.* Ecce quomodo Josephus Judæus manens in Judaismo, & perseverans usquè ad mortem, volens, (ut historicum decet), ipsam veritatem fateri, eadem omnino de vita, & gestis, & Passione Jesu Christi narrat, quæ Evangelistarum historia de Jesu Christo luci tradidit: ecce concordiam Judaicorum, & Gentilium scri-

ſcriptorum cum Evangeliſtarum hiſtoria; quis igitur niſi vecors & inſulſus Evangeliſtarum de Jeſu Chriſto hiſtoriam falſitatis arguere poterit?

Genuinum hoc eſſe Joſephi Teſtimonium, & minimè à Chriſtianis aſſutum evidenter conſtat. *1mo.* Quia omnes Joſephi codices, ſive calamo exarati, ſive typis impreſſi, quamvis vetuſtiſſimi illud teſtimonium habent. *2do.* Cum Joſephus memoriæ prodiderit, quæ apud Judæos digna memoriâ contigerunt, imò de Jacobo, & Joanne Baptiſta locutus fuerit, ut verax hiſtoricus de Jeſu Chriſto, qui aliis celebrior erat, vera referre debeat. *3tio.* Per hoc teſtimonium in operibus Joſephi non eſt perturbata ſeries orationis, imò appoſito loco mentionem Jeſu Chiſti facit, ubi ait de Pilato. *4to.* Idem Joſephus lib: 20. cap: 8. Jacobum Apoſtolum elogio commendavit, & ut ejus nomen clarius redderet, ſcripſit eum eſſe Fratrem Jeſu, qui Meſſias dictus eſt. *5to.* Conſentiunt etiam dictionis color, & locutiones familiares Joſepho. Abeant ergo, & faceſſant adverſarij hoc teſtimonium eludere volentes nulla ratione nixi. Quamvis enim Joſephus hebræus exiſtens, præclara de Jeſu ſcripſerit, id tanquam hiſtoricus verax ſecundum vulgatam tunc opinionem ſcribere debebat. Et quid mirum Joſephum talia, prout tunc fama ferebat de Jeſu ſcripſiſſe, cum Titum Veſpaſianum tametſi capitalem hoſtem Judæorum ſcripſit, vel finxit ſe credere eſſe Meſſiam. Cum igitur ut vidimus, & de Jacobo Apoſtolo præ-

clara scripsit, cur etiam non de Jesu Christo qui celebrior habebatur ? & hoc de Jesu testimonium in omnibus Josephi operibus reperiatur ? igitur cum inimici nostri gentiles, & Judæi concordent cum præcipuis capitibus historiæ Evangelicæ de vita, gestis mirandis, & Passione Jesu Christi, historiam Evangelicam ab omni falsitatis nævo immunem esse omnino constare debet.

Evangelistæ vixerunt cum Jesu Christo, & quæ ipsis videntibus Jesus Christus gessit, literis consignarunt, & ad nos per successionem tam Episcoporum in suis Cathedris continuatam, quam aliorum sibi succedentium Christianorum transmisserunt. Sicut opera Josephi hebræi, Platonis, Ciceronis, Varronis aliorumq; continuatâ notitiâ ad posteros, & etiam ad nostra tempora pervenerunt; à qua antiqua sibi succedentium temporum, & hominum traditione sicut opera Josephi, Ciceronis, aliorumq; novimus, eorum, & ab ipsis edita esse; ita eadem non interpolata succedentium Episcoporum,& Christianorum usquè ad hæc tempora traditione, opera, & historiam Evangelistarum novimus, non aliorum quam ipsorum esse, etsi hanc fidem per notitiam successivam sibi meruerunt opera Josephi, Ciceronis, & aliorum, ut indubitatè credantur ipsorum esse, cùr eam fidem non mereantur etiam opera, & historia Evangelistarum per similem successivam notitiam: ut pariter indubitatè credantur ipsorum esse. Qui Evangelistæ cum

vixerint,

vixerint, familiaresq; fuerint cum Jesu Christo, meliùs utiquè, & veraciùs omnibus vitam, & gesta Jesu Christi referre potuerunt; Quod autem veraciter retulerint, jam vidimus; quoniam cum ipsorum historia apprimè concordant Ethnici, & Judæi scriptores, quamvis Christiani nominis hostes accerrimi. Sed fidem, candorem, & sinceritatem Evangelistarum in scribendo vitam, & gesta Jesu Christi sequentia non parum roborant argumenta.

1mo. Quis concipiat Evangelistas impostores fuisse? cum eorum modus narrandi sit absquè exaggeratione, elegantiâ, splendore orationis, artificio figurarum, quibus, qui imponere volunt, sua narrata commendare solent, imò Evangelistæ, ita candidè, ita simpliciter ea describunt, quæ sibi in gloriam, sicut ea, quæ sibi in ignominiam cedere possunt; ut crucifixio magistri, & despecta tractatio ejus, suorum etiam defectuum Petri, & aliorum confessio ingenua, quod impostores facere minimè solent. *2do*. Quô fine imposturâ uti debuissent? nisi ut magistri sui doctrinam sanctissimam omnibus insinuarent? Quid commodi sibi ex narratione gestorum Christi, & commendatione doctrinæ ejus polliceri poterant, nisi carceres, nisi exilia, nisi mortem ipsam? quomodo ergo possibile est, ut imposturam adhibere voluerint ad ea commendanda, pro quibus sciebant se affligendos, & occidendos fore. *3tio*. Quæ de Jesu Christi morte, resurrectione, miraculis, & aliis præclarè gestis

narra-

narrabant & ſcribebant; non in aliquo angulo, aut coram paucis teſtibus facta, ſed coram tota Jeroſolyma, coram Judæis omnibus, & gentilibus à Chriſto recenter patrata eſſe, indicatis perſonis, temporibus, & locis, quorum recens apud omnes memoria vigebat indigitabant. Si falſa narraſſent, utiquè ſtatim à Judæis Chriſti, & operum ejus inimicis, falſitatis convicti, & tanquam publici impoſtores declarati fuiſſent. Quod tamen cũ nunquam fecerint Judæi ad fabricandam contra Apoſtolos calumniam, alioquin promptiſſimi, eorum hac in re altum ſilentium argumento eſt, eos nec miracula Jeſu Chriſti, nec alia ab eo geſta, quæ in hiſtoria Evangelica deſcribuntur, negare potuiſſe; quia de eorum veritate ſibi conſcij erant. *Demum* Evangeliſtæ ſcribebant diverſis in locis, temporibus & lingvis, & tamen ſummâ concordiâ, ut omnium quatuor Evangeliſtarum unum Evangelium videatur: impoſtores autem, & falſitatis fabricatores, ſi non in eodem loco ſcribant, ſecum ſemper pugnare ſolent. Igitur Evangeliſtarum hiſtoria de ortu, vita, & geſtis Jeſu Chriſti, omnibus veræ, & candidæ hiſtoriæ notis prædita eſt, atq; idcirco ſecurè ejus narratis fidem adhibere quilibet non tantum poteſt, verùm etiam debet, niſi contra rectam rationem evidenter ire, & pugnare velit.

CAPUT SECUNDUM.

In quo incipimus oſtẽdere vaticinia veteris

teris Testamenti de Messia prolata, in Jesu Christo impleta esse, & imo quidem, quod Messias ex Semine Abrahæ, & Davidis ortum ducere debebat, ex quo semine ortus ostenditur JESUS CHRISTUS, adeoquè jam aliqua vaticinia implens.

Vidimus in ima parte num: 2. Cap: 22. Gen: Abrahæ promissum fuisse ex ejus semine oriundum fore *Messiam*, his verbis, *benedicentur in semine tuo omnes gentes.* Isaaco Filio Abrahami eandem pollicitationem, sicut & Jacobo Filio Isaaci factam etiam vidimus. Jacob autem inter alios habuit filium Judam, ex semine Judæ deducitur linea Dav dis, cui iterum facta fuit promissio, ex ejus semine proditurum fore Messiam Jeremiæ Cap: 23. *Suscitabo David germen justum, & regnabit rex* (uti vidimus num: 21. in 1. parte.)

Nunc ostendemus Jesum Christum ex semine Abrahæ, & Davidis, ex quo Messias oriri debebat ortum esse. Sic Matthæus Cap: 1. suum auspicatur Evangelium *Liber generationis Jesu Christi Filij David, Filij Abraham;* porrò si Christus revera non fuisset ortus ex stirpe Abrahæ, & Davidis Regis, Matthæus à Judæis in quorum oculis Evangelium scripsit, redargutus fuisset: Judæi namq; integras genealogias tàm privatim, quàm

quàm publicè in Tabulariis Sacris, & in publicis Archivis maxima cura, ac religione asservabant, eorum præsertim, qui ex tribu Levi, vel ex tribu Juda originem habebant; ex tribu quidem Levi, ne Sacerdotium quisquam ab ea tribu alienus invaderet, (ut videre est apud Josephum *lib*: 1. *contra Appinionem*:) Ex tribu vero Juda ob *Messiam* ex ea nasciturum. Et quia promissio generalis de promisso Messia ex tribu Juda postea restricta fuit ad domū Davidis, hac de causa Judæi singulari diligentia cūstodiebant Tabulas genealogicas eorum, qui à Davide Rege suum genus ducebant: (sicut testatur Julius Affricanus *in Epist: ad Aristidem, apud Euseb: lib:* 1. *hist: Eccl*. *cap:* 7.) Si ergo Evangelista Matthæus falso asseruisset Jesum Christum ex Abrahamo per Davidem propagatum fuisse, confestim reclamassent Judæi, ipsūmq; mendacij arguissent; certum autem est Judæos nunquam reclamasse, nec ullam super hac re Matthæo litem movisse, quamvis Christum, & Evangelistas calumniandi cupiditate æstuarent. Silentium itaque Judæorum in re tanti momenti liquido probat eos pro comperto habuisse Christum Dominum prodiisse ex prosapia Abrahæ; & Davidis Regis. Habemus etiam ex eodem capite 1. Matthæi. *Joseph Virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus*. sed Maria Mater Christi orta est ex stirpe Davidis Regis: *Ergo & Jesus Christus*. Nam S. Lucas cap: 2. ait: *Josephum ascendisse à Galilæa*

de

de Civitate Nazareth in Judæam, in civitatem David, quæ vocatur Bethleem, eò quod esset de domo, & familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. Ex quibus verbis colligunt SS. Patres Ambrosius, Hieronymus, & Augustinus, Mariam ideò cum Josepho venisse in Bethleem Davidis gentilem Civitatem, ut juxta edictum Cæsaris nomen daret, quia ex tribu Juda, & de stirpe Davidis una cum castissimo suo sponso erat oriunda Et merito: nam si Beata Virgo non fuisset orta de stirpe Davidis, necesse haud fuisset, ut Joseph Mariam jam tæ-tam, imò in procinctu partus existentem tanto itinere fatigaret, eamq; secum duceret in civitatem Bethleem, in qua hi solùm, qui erant de Domo, & Familia Davidis profiteri debebant; juxta edictum Cæsaris: Igitur Joseph, & Maria Mater Christi, ambo erant ex eadem Domo, & Familia Davidis Regis Joseph enim dicitur Vir justus, & Maria pariter justa esse debebat, in hoc vel maximè, ut ambo observarent præceptum legis veteris, quæ tunc adhuc vigebat. Præceptum autem legis est Numerorum Cap:36. *Omnes viri ducent uxores, de Tribu, & cognatione sua, & cunctæ Fæminæ de eadem Tribu maritos accipient,* igitur Joseph, & Maria subjecti adhuc huic legi debebant hoc præceptum legis adimplere; adeoquè Joseph, & Maria erant de eadem tribu. Vidimus ex Lucæ cap: 2. quod Joseph esset de Domo, & Familia David, ergo & Maria Mater Christi erat de Domo, & Familia David.

Scimus

Scimus Jesum Christum nullatenus esse Josephi Filium naturalem, sed tantum adoptivum, & Josephum nihil contulisse ad generationem Jesu Christi; sed Jesum Christum opera Spiritus Sancti in Sanctissimo utero Beatissimæ Virginis Mariæ conceptum esse, adeoq; solius Bmæ Virginis Mariæ Filium esse, & ex Ipsa sine virili semine prodiisse: ita enim docet Evangelista Matthæus cap: 1. *Cum esset desponsata Mater Jesu Maria Joseph, antequam convenirent inventa est in utero habens de Spiritu Sancto: Joseph Fili David noli timere accipere Mariam Conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est, pariet autem Filium, & vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem factum est, ut adimpleretur, quod dictum est à Dño per Prophetā dicentem: Ecce Virgo in utero habebit, & pariet Filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel.* Igitur intacta Virgo Maria sine virili semine, & sine scitu Josephi operâ Spiritus Sancti concepit Jesum Christum verum Messiam, nam sat superquè omni argumentorum genere probavimus in prima parte num: 15. Messiam natum iri ex intacta, & pura Virgine juxta idem testimonium Isaiæ, quod hic adduxit Matthæus, *ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Cum igitur nullum legamus unquam fuisse, qui ex intacta Virgine nasceretur, præter Jesum Christum; ipse utiquè debet esse *Messias Emmanuel* ab Isaia prædictus. Non ausi fuissent Evangelistæ tam confidenter,

&

& palam in medio inimicorum Jesu Christi tam prodigiosam, & extraordinariam proclamare ejus generationem, si non veritate comperta scivissent à Judæis nihil huic opponi posse, & hac ratione nullibi legimus Evangelistas in hoc asserto suo à Judæis falsi convictos, aut insimulatos fuisse. Quocirca ipse Mahometes licet Christianæ Religionis juratus hostis hanc veritatem cæteris negatis minime negavit in Alcorano dicens: *Jesum natum ex Maria Virgine absquè virili semine Prophetam eximium.* Habemus igitur duo vaticinia ad Messiam pertinentia in Jesu Christo impleta esse nempè: quod ex semine Abrahæ, & Davidis; & quod ex intacta Virgine natus sit.

Sed cum sciamus Jesum Christum ex intacta Virgine Maria, manente etiam in castissimo Josephi Conjugio Virgine, natum esse sine concursu Josephi, sine virili semine, operâ Spiritus Sancti; cur Evangelista generationem ejus texit per lineam Josephi?

Respondeo. Cum moris apud Judæos fuerit genealogias texere non per fæminas, sed per viros; hanc consvetudinem Judæorum inter Judæos sequi volens Matthæus Jesu Christi genealogiam texit per proavos Josephi Viri Mariæ virginis, probè sciens eosdem Proavos esse, & Josephi, & Virginis Mariæ de qua natus est Christus, (uti paulò ant e ostendimus;) cum igitur Maria, & Joseph ex eadem Domo, & Familia Davidis orti essent, eosdem habuerunt Proavos;

unde

unde genealogia Josephi, est genealogia & Mariæ, & sic vera texta est à Matthæo genealogia Jesu Christi: ut tamen Jesum ostenderet non à Josepho procreatum esse, non dixit. Joseph genuit Jesum, sicut dixerat Jacob genuit Joseph; sed dixit Joseph virum Mariæ, de qua Natus est Jesus. Igitur cum Joseph (ut vidimus) sit de Domo, & familia David, & Abrahæ, & Maria Mater Jesu de eadem Familia quoquè sit; sequitur Jesum Christum esse ex Domo, & Familia Abrahæ, & Davidis sicut de Messia promissum à Deo per Prophetas vidimus.

Apparentem autem inter Matthæum, & Lucam antilogiam in texenda genealogia Christi, remitto ad Viros doctissimos qui sat, superquè eam enuclearunt, ac dilucidarunt, præsertim noster Graveson in Tractatu de annis, & mysteriis Christi.

CAPUT TERTIUM.

In quo ostenditur vaticinium Michææ de loco Nativitatis Messiæ, esse impletum in Jesu Nazareno Nato in Bethleem.

UT bono ordine procedamus, dum de ortu Jesu Christi, & Nativitate ejus ex intacta Virgine locuti sumus, statim de loco Nativitatis ejus sermonem instituamus. Vidimus in parte 1ma num: 31. & probavimus Messiam nasciturum

turum in terra Betthleem juxta Vaticinium Michææ cap: 5. *Et tu Betthleem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Iſraël,* atqui Chriſtus natus eſt in Bethleem Judæ viculo, qui ab urbe Hieroſolyma ſexto milliario diſtat, id conſtat Matthæi Cap: 2. *Cum natus eſſet Jeſus in Bethleem Juda in diebus Herodis Regis;* deinde ex Tabulis cenſualibus Romanorum, ad quas olim provocarunt Juſtinus in appologia 2. Tertulianus in libris adverſus Marcionem. Origenes lib: 1. contra Celſum teſtatur ab ipſis Chriſtianæ Religionis hoſtibus oſtenſam fuiſſe Bethleemi ſpeluncam, in qua Jeſum peperit Maria. *Quod autem in Bethleem ſit genitus Jeſus ſi velit aliquis poſt Michee teſtimonium, & poſt Evangelij per Jeſu Diſcipulos conſcriptam hiſtoriam, fieri alias certior, intelligat, & in Betthleem ſpeluncam oſtendi, ubi ille ſit natus, quod utiquè & in locis per celebre eſt, vel apud eos, qui à fide ſunt alieni, famâ, & nomine circumfertur eandem & in ſpelunca Jeſum quendam, quem adorent, & demirentur genitum eſſe,* hucusque Origenes loco citato. Deniquè ipſimet Judæi non negant Chriſtum Betthleemi natum eſſe, ſed id ultro agnoſcit R. David Gantz in germine Davidis apud Huetium prop: 9.

Nec valet ſi quis dicat Chriſtum in Scriptura Sacra appellari Nazarenum, & Galilæum, nam ut optimè ait S. Thomas 3. parte, quæſt: 35. a. 7. ad 2. Chriſtus in Scriptura Nazaræus appellatur, non ad ſignificandum locum in quo natus eſt,

G ſed

ſed quem parentes ejus incolebant, & in quo ipſe erat educatus, ex quo loco venerunt Bethleem ad ſatisfaciendum edicto Cæſaris, ubi prægnans Virgo Maria genuit Chriſtum, & iterum redierunt in Patriam ſuam Nazareth. Igitur conſtat Jeſum Chriſtum impleviſſe tertium vaticinium de Meſſia prolatum, nempè: quod naſcetur in Bethleem Juda.

CAPUT QUARTUM.

De vaticiniis Pſalmi 71. & Numerorū 14. ad adventum Magorum in Jeſu Chriſto nato impletis.

PRobavimus num: 6. in prima Parte Pſalmum 71mum *de Meſſia* dictum eſſe, in eo habentur hæc: *Reges Arabum, & Saba dona adducent dabitur ei de auro Arabiæ.* Matthæus verò cap: 2. ait: *Ecce magi ab oriente venerunt Jeroſolymam dicentes, ubi eſt, qui natus eſt Rex Judæorum? vidimus ſtellam ejus in oriente; apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera aurum, thus, & mirrham* quoniam theſauros ſecum deferebant, magnæ ſubſtantiæ in regionibus ſuis eſſe debebant, igitur debebant ſi non magni nominis, parvæ tamen ditionis Reges, & Domini eſſe. Non cum magno apparatu Regio advenerunt ſcientes Regem à ſe adorandum pauperem fore. Eum nempè Divinitùs, & ſtella indicante agnoverunt ex illo vaticinio Ba'aami Num: 14. *Orietur ſtella ex Jacob.* Quod vaticinium notum fuerat in Arabia,

Arabia, ubi Balaam edidit hoc vaticinium, quando videlicet Balaé Princeps Moabitarum eum adduxit, ut Populo Iſraélitico imprecaretur. Igitur ex Pſalmo 71, & Evangelio conſtat Magos illos ſeu Reges fuiſſe ex Arabia Felice, quæ comparatè ad Judæam ſita eſt ad orientem. Math: 2. *Magi ex oriente* Pſal: 71. *Reges Arabum & Saba* in qua Regione optimum aurum, & Thuris plurimum gignitur (ut ſcribit Plinius *lib:* 12. *hiſt: cap:* 14.) non etiam procul diſtat à Judæa, nam per camelos intra octiduum exinde Jeroſolymam iter peragi poteſt, teſte Jll: Petro de Marca *in opuſc:* de adventu Magorum. Igitur in Chriſto Jeſu duo iterum impleta vidimus vaticinia nempè: Pſalm 71. *Reges Arabum, & Saba dona adducent dabitur ei de auro Arabiæ,* & Vaticinium Balaami *orietur ſtella ex Jacob.*

CAPUT QUINTUM.

In quo oſtenditur Vaticinia promittentia in adventu Meſſiæ univerſalem pacem futuram adimpleta eſſe in adventu Jeſu Chriſti.

DEmonſtravimus in prima Parte num: 14. Sequentia Vaticinia de Meſſia dicta eſſe nempè: Pſal: 71. *Orietur in diebus ejus juſtitia, & abundantia pacis.* Iſaiæ cap: 2. *Non levabit gens contra gentem gladium.* Iſaiæ cap: 9. *Vocabitur Nomen ejus Princeps pacis.* Ex Luca autem Evangeliſta habemus cap: 2 dum B. Virgo in pro-

cinctu partus in Bethleem iret, eo tempore exiisse *edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis.* Hæc utiquè Æcumenica descriptio orbis, fructus fuit universalis pacis, nec enim imperari, aut executioni mandari potuisset, nisi totus orbis in pace fuisset compositus. *2do.* Idem Evangelista scribit, Angelos immediatè post Nativitatem Christi pacem suis Cantibus per àéra celebrasse his verbis. *Gloria in Excelsis Deo, & in terra pax hominibus &c.* Svetonius Historicus Romanus in vita Augusti cap: 22. hæc habet: *Janum Quirinum semel, atq; iterum à condita urbe memoriam ante suam clausum, in multo breviore temporis spatio terra, mariq; pace parta ter clausit.* Janum Quirinum, Templum erat Jani, quod claudebatur tempore pacis, tempore belli apertum manebat. A Svetonio Augustus ter dicitur, Clausisse Jani Templum, seu pacem conciliasse. Dio Cassius Scriptor itidem antiquus lib: 51. scribit, Augustum post victoriam Actiacam anno urbis conditæ 725. Jani templum clausisse, 2da vice idem fecisse post bellum Cantábricum, 3tio autem idem templum clausisse Augustum, nempè: pacem conciliasse Doctissimi Chronologici, & Critici, Norcius, & Pagius asserunt annó urbis conditæ 748: sicq; eo, & sequentibus ànnis pax universalis in orbe fuit; eo autem tempore advenit in mundum Jesus Christus Princeps pacis, nam anno urbis conditæ 749. Imperij Augusti anno 40. natus est, (ut consentiunt omnes Chronologi, nullo excepto,) is autem fuit an-

nus

nus mundi conditi 4134. Igitur Jesus Christus suo advenutu universalē pacē attulit,toti mundo, sicut de Messia in Prophetis promissum vidimus.

Superest, ut dum de adventu, & Nativitate veri Messiæ Jesu Christi loquimur, statim agamus de Jacobi vaticinio in quo prædicitur in adventu Messiæ auferendum esse à Juda seu Judæis, sceptrum, seu Regiam potestatem. Quocirca sit.

CAPUT SEXTUM.

De celebri Vaticinio Jacobi Gen: 29.

In quo cum prædicatur in adventu Messiæ à Judæis auferendum esse sceptrum, ostenditur Jesum Christum verum esse Messiam.

JAcobus Patriarcha viribus iam destitutus vocavit ad se omnes duodecem filios suos, ut eis Paternam benedictionem impertiret, inter quos, sic bènedixit Filio suo Judæ Gen: Cap: 29. *Juda, te laudabunt Fratres tui, manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te Filij Patris tui, Catulus leonis Juda, ad prædam Fili mi ascendisti, requiescens accubuisti ut leo, & quasi Leæna quis suscitabit eum? non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de Fæmore ejus, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium.* In textu Hebraico ultimum comma sic legitur: *Non recedet Schevet de Juda, neq; Dux de inter pedes ejus, donec veniat Siloh, & ipsi obedientia populorum.*

Hoc

Hoc vaticinium in prima Part: num: 2. attigimus, sed hic examinandum suscipimus; Quid significet vox *Siloch?* Nemo meliùs, quàm primores hebræorum nos docebunt. In Thalmudico codice Sanhedrin Cap: 9. Quæritur, quod nam sit futurum nomen Messiæ? & respondetur; *Familiares R. Schela dixisse quod Nomen Messiæ futurum esset Siloh, juxta illud quod dictum sit: donec veniat Siloh.* Veteres Paraphrastæ, Chaldæi, Onkelos, Jonathan, & Hierosolymitanus; succinentibus plurimis Rabbinis Messiam nomine *Siloh* significari aperte dicunt. Sic Onkelos interpretatur verba Jacobi Patriarchæ: *usq; ad illud tempus, quo Messias veniet.* Jonathan autem sic: *usq; ad illud tempus quo veniet Rex Messias.* Idem fatetur Thargum Hierosolymitanum: his consentiunt. R. Raschi, R. Selomoh Jarchi, & R. David Kimchi. Igitur ex primoribus ipsis Judæorum certi sumus vocem: *Siloh* significare *Messiam.* Quocirca sensus hujus Vaticinij est: *Non recedet schevet de Juda, neq; dux de fœmore ejus, donec veniat Messias.* Nunc indagare oportet significationem vocis *Schevet;* hoc nomen in genere significat *Virgam:* singulariter tamen in Scriptura accipi solet pro *virga authoritatis,* seu *sceptro,* uti Ps: 44. *Virga directionis, Virga regni tui;* Sed impudentes moderni Judæi, ne Christum agnoscant *Messiam* esse; illam vocem *Schevet* interpretantur, *de Virga afflictionis,* dicentes: non recessuram à Judæis, afflictionem donec veniat *Messias.* Sed quam falsissimè id asserant, pluribus momentis ostendo.

Imo.

1mo. Quomodo possunt dicere Patriarcham Jacobum hoc Vaticinio voluisse indicare, non recessuram à Juda, seu Judæis afflictionem, donec veniat Messias. Nunquid tempore Davidis, tempore Salomonis, qui tot annis regnarunt, fuerat in Juda, vel Judæis afflictio? regnum siquidem Salomonis fuit opibus abundans, ditione augustum, pacis munere fortunatissimum, & status Judaicus florentissimus. Ergo falsum est Patriarcham Jacobum benedicendo Filio suo Juda, & successoribus ejus in ipso; per vocem *Scheveth* indicare voluisse Spiritu Prophetico Virgam perpetuam afflictionis usq; ad *Messiam.* Ergo per vocem *Scheveth* non afflictionis, sed authoritatis virgam, seu sceptrum indicavit.

2do. In hoc vaticinio Jacobæo de eo *Scheveth*, seu de ea virga sermo est, quæ spectat ad Regiam, vel Ducalem dignitatem, Nam sic habetur: *Nô auferetur sceptrũ de Juda, & Dux* &c. Ergo relativè ad Ducem accipiendum est *Scheveth.* Duci autem convenit *Scheveth*, seu virga directionis, dignitatis, & dominationis, non afflictionis. Igitur mentiuntur sua explicatione Judæi.

3tio. Illa prædictio de perpetua afflictione non potest ullo modo stare cum eo, quod eodem loci dicit Patriarcha, videlicet: *Manum Judæ fore in cervicibus inimicorum suorum.* Ergo Judas non affligetur, sed affliget. Vox etiam *Dux* Hebraicè *Mechokek* significat Legislatorem, scribam, Dominium exercentem, (ut periti Rabbini fatentur.)

4to.

4to. Pfalmifta, & alij Sacri Authores non femel vocem *Scheveth* accipiunt pro virga authoritatis, feu fceptro, ut Pfal: 2. *reges eos in virga ferrea*, & Pf: 44. *virga directionis, virga regni tui*, & 70. Interpretes electi ex qualibet Tribu peritiffimi Lingvæ Hebraicæ vertentes Scripturam ex Hebraico in Græcum, fenfui attendentes vocem *Scheveth* reddiderunt, de fumma authoritate. Hos fecuti funt primores Judæorum: fic: Onkelos vertit. *Non deficiet exercens Dominum.* Jonathan in Paraphrafi: *non ceffabunt Reges, & Principes.* Thargum. Hierofolymitanum: *non ceffabunt Reges.* Sic etiam legendum docent celebriores Rabbini, R. Rafchi. R.Rabba author libri Berefith, & R. Maimonides. R.David. Kimchi. R. Selomoh Urbinas, & alij. Undè faceffant protervi alij Hebræi in meridiè cæcutientes: Nobis autem tot momentis, & teftimoniis invictè certum jam effe poteft, vocem *Scheveth* fignificare in dicto Vaticinio *virgam authoritatis, & Regni, feu Dominationis*, ut omninò non fit alius fenfus vaticinij, quam ifte. *Non auferetur fceptrum de Juda, & Dux de inter pedes ejus, donec veniat Meffias.*

De inter pedes ejus. Debet explicari relativè, ad priora verba: *accubuifti ut Leo, & quafi Leana*, nempe: ficut prædam Leo inter pedes fuos, ita retinet, ut nullus audeat eam ei eripere, fic Judas inter pedes, feu in poteftate, ita fceptrum, & regnum tamdiu ficut Leo tenebit, donec *Meffias* veniat.

Vox

Vox verò *Juda*, non est ita accipienda, ut censeatur Jacob Patriarcha prædixisse sceptrum, seu authoritatem imperativam semper permansuram usq; *ad Messiam* in sola Tribu Juda. Nam ex Scriptura Sacra constat *Moysen*, & *Josue*, qui rexerunt populum, & summam potestatem exercuerunt, non fuisse ex tribu *Juda:* Sed Moyses fuit ex tribu *Levi*, & Josuè ex tribu *Ephraim*. Inter judices postea, qui summam potestatem exercuerunt, duo tantum fuere ex tribu Juda, videlicet: *Othoniel*, & *Abesan*. Et post captivitatem Babylonicam supremum Dominium, & Virga directionis fuit penes Pontifices, qui fuerant ex tribu *Levi*. Igitur Patriarcha Jacob non ita Judæ sceptrum, seu virgam directionis promisit, ut semper in sola ejus tribu maneret, sed quia nobilior semper inter alias fuit Tribus Juda, & quia Prophetico spiritu Jacob prævidit ex Juda Filio suo denominandam fore totam Gentem Judaicam, sicut defacto nominabatur, & nominatur, ideoq; in Juda Filio suo toti genti Judaicæ prædixit hanc veritatem Propheticam, quod nempè: à Juda, seu gente Judaica à Juda denominatâ, non auferetur sceptrum, seu suprema potestas dominij, ita, ut semper ex gente Judaica aliquis sit Dux, vel Imperium exercens, qui habeat virgam directionis in populo Judaico, donec veniat Messias *& ipse erit expectatio gentium.*

Sed *Jesus Christus* Natus est eo tempore, quo sceptrum, seu virga directionis, & Regia, vel Duca-

Ducalis dignitas non solum à Tribu Juda, sed etiam à tota gente Judaica ablata est, transiitq; ad alienigenam, ergo *Jesus Christus* debuit esse *Messias* à Jacobo prædictus. Nam Jesus Christus natus est Herode regnante in Judæa, sicut legitur *Math:* 2. Et cuilibet notum est: Herodes autem fuit alienigena, & nullatenùs ex gente Judaica oriundus: Josephus enim *lib:* 14. *antiq:* & *lib:* 1. *de bello Jud:* *Cap:* 25. *asserit Herodem Antipatri Filium genere Idumæum fuisse item lib:*15. *antiqu:* ait: Herodem, postquam occiso Antigono ultimo ex genere Judæorum Principe à Romanis Rex Judææ confirmatus fuit, Judæorum instituta peregrinis ritibus violasse, Davidis sepulchrum reclusisse, eos omnes interemisse, qui ex stirpe erant Regia oriundi, & omnes libros, qui de Judaicorum Regum genealogia conscripti erant, conquiri, & comburi jussisse; ne videlicet: genti Herodianæ, utpotè quæ nec ex Davidis familia, nec ex Judaico Genere prodierat, aditus ad Regnum præcluderetur. Deindè quomodo potuit esse ex genere Judæorum, qui primores Judæorum idcircò concclusit, & Sorori suæ Salomæ jussit, ut post suam mortem occiderentur. Ex his itaq; momentis, & publica Judæorum fama constat Herodem alienigenam Idumæum fuisse, sed illo Regnante Christus Jesus natus est, (ut cuilibet constat,) ergo dum sceptrum, seu potestas regia, aut Ducalis non solum à Juda, sed à tota gente Judaica ablata est, & ad alienigenam transiit, natus est *Jesus*

Christus

Christus Messias prædictus à Jacobo. Scio quosdam esse Theologos, qui putant illud Jacobi oraculum. *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat Messias.* Non fuisse re aptè completum regnante Herode, sed eo duntaxat tempore, quo omnis Magistratus civilis, & Hierarchicus apud Judæos abolitus est, quod quidem contigit anno nati Christi 70. quando videlicet: capta per Titum Imperatorem Jerosolymâ, & solo æquatâ, Templum quoq; funditùs dirutum est. Verùm & si ipse non inficias eam, Judæos non destitisse efficere populum distinctum a reliquis gentibus, eosq; leges, & mores suos servasse, donec à Tito vastati, per totum orbem dispersi sunt: Contendo attamen, sceptrum, seu Regiam, & supremam potestatem à tota Judaica gente fuisse sublatam tempore Herodis, qui alienigena Regnum Judeæ Romanorum authoritate invasit, tunc enim Judæi Regem non jam Judæum, sed Idumæum Herodem habuerunt, completumq; est oraculum Jacobæum: *Non aufertur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat Messias*, quo oraculo prænuntiare voluit Jacob: Sublato semel a gente Judaica sceptro, & ad alienigenam translato, venturum Messiam.

Hoc argumentum Judæorum jugulum petit. Inficiari siquidem non possunt, Regiam potestatem, ex tota gente Judaica regnante Herode fuisse ad alienigenam translatam, seq; omnes post Cladem Jerosolymitanam fuisse quo quo versum diffi-

diſſipatos, alienis parere coactos legibus, nihil eorum prorſus habentes, quibus conſtat Regia, aut Ducalis poteſtas, puta; jus reos morte pleƈtendi, belli denuntiandi, ac gerendi, monetam cudendi, leges ferendi: Imò inviti licèt, nunc experiuntur ſe tanquā viliſſimos contemptui, & ludibrio haberi, ſine Rege, ſine Duce, ſine ſacrificio exules in ſumma rerum omnium penuria vivere. Igitur tempore Herodis, quando ſceptrum, & regia, atq; ſuprema omnis poteſtas ablata eſt à Judaico genere, & tranſiit ad alienigenam, & diſſipatio ſtatus Judaici cæpit, tunc juxta oraculum Jacobi naſci debuit *Meſſias;* ſed quis ille *Meſſias* inter omnes, qui tunc naſcebantur, & creverant, eſſe poterat? niſi *Jeſus Chriſtus?* inquem vidimus jam, & alia vaticinia adamuſſim concurrere, uti: quod juxta *Michæam* in Bethleem natus ſit, quod juxta *Iſaiam*, ex intacta Virgine prodiit, quod aurum ex Arabia juxta *Pſalmiſtam* ei allatum ſit, quod in ejus adventu pax univerſalis, juxta eundem *Iſaiam* interris viguit; quod ſtella apparente juxta *Balaamum*, magis demonſtratus fuerit, Deinde vidimus Joſephum ipſum lib: 18. ant: de Jeſu Chriſto teſtificari, eum plurima miracula patraſſe, quibus ſe *Meſſiam* fore comprobavit, quocirca Joan: 2. dicitur: *Crediderunt in nomine ejus videntes ſigna ejus, quæ faciebat:* in quo nam alio tunc temporis ſimilia completa, aut viſa ſunt? verùm in progreſſu operis cætera omnia vaticinia in Jeſum Chriſtum collimare videbimus, adeoq;

eum

eum esse *Messiam* non oraculo tantum Jacobæo prædictum, sed omnibus Vaticiniis figuratum.

Obtrudunt Judæi excogitatum *R. Beniamin* in eorum solatium commentum, qui in itinerario suo, se dicit in urbe *Bagdad* in Asia vidisse multa millia Judæorum ab hominibus aliis, multis solitudinibus separatos, ubi habent Regem suum de tribu Juda oriundum.

Sed quam falsum id sit, ex eo patet; quod Judæus ille nunquam eô pervenire potuit, quo & Missionarij nostri, & Angli, Hispani, aliæquè gentes Europeæ, tùm navigatione cùm peregrinatione pervenerunt, & tamen nemò omninò hucusq; fuit, qui vel minimam notam de conficto illo Rege, Judæorumq; regno, & principe indicet. Imò & doctissimi, peritissimiq; Chronologi totum describentes orbem, omnesq; angulos enumerantes nihil horum memorant. Confinxit igitur R.Beniamin, ut eluderet argumenta Christianorum. Deindè quomodo Beniamin asserere valet Principem illum suum esse de tribu Juda? cum post expugnationem Hierosolymorum, & dispersionem huc, illuc, Judæorum permixtæ adeò sint Tribus, ac promiscuè confusæ familiæ, ut earum Origines, aut genealogiæ, ne levi quidem suspicione inter nosci possint. Sincerius rem fatentur principaliores Judæorum Doctores, nempè: *R. David Kimchi* magnæ inter illos authoritatis explicans, Caput 3. Oseæ, ubi dicitur: *Dies multos sedebunt filij Israel sine Rege, & sine Principe, & sine sacrificio, & sine altari,*

tari, & sine ephod, & sine Theraphim super hæc ait D. Kimchi. *Hi sunt dies exilij, in quo hodie sumus nec Regem, nec Principem ex Israele habemus, sed in potestate gentilium sumus, & in potestate Regum ipsorum, & Principum ipsorum.* Alter doctissimus Judæorum Rabbinus Abrabaniel in expositione Capitis 33. Isaiæ ait: *præterea meminit Isaias, tertij generis malorum, exilij nempè, quod penes Israëlitas non sit Regnum, nec Dominium, nec sceptrum Judiciale.* Ecce quomodo sceptrum, & potestas suprema ablata est à Judæis, jam vento Messia; ut dixit in oraculo suo Jacobus. Ecce quomodo idem fatentur primores Judæorum minimè recurrentes ad confictum Beniamini Regnum Asiaticum.

Additamentum ad Caput 6tum.

SEd placet Judæos convincere domesticis, quorum in prima parte mentionem fecimus, documentis. In Thalmude trac: Aboda, Zara, legitur: *Sectatores Eliæ ita tradiderunt: Mundus subsistit ad sex annorum millia, duobus millibus fuit inanitas, duobus millibus Lex, duobus millibus dies Messiæ.* Duo millia inanitatis, & duo millia Legis, actu transierant, dum natus est *Jesus Christus*, nam secundum omnes Chronologos anno 40. Imperij Augusti, id est: Anno mundi 4113. natus est *Jesus Christus*; ergo ipse fuit *Messias*, quoniam & alias notas veri Messiæ habet.

Dicunt

Dicunt Judæi propter peccata dilatum esse *Messiam*, & tempus adventus ejus.

Sed Dei decretum non est mutabile, si semel juxta Eliā promisit *Messiā* post 4000 annos, post illos finitos venire debuit. Peccata impedire ejus adventum non possunt, quia *Messias* propter delenda peccata principaliter missus est.

Testimonium Gentilium.

VIrgilius qui ante Christum vixit paucis annis, narrat suo tempore percrebuisse famam adventuri magni alicujus Regis, unde Sibyllarum carmina legens, in illis eum Regem prædici testatur, sed Sibyllarum Prophetiam ex adulatione applicat Filio Pollionis suo tempore nato. Sic habet Eccloga quarta. De Sibylla Cumæa.

Ultima Comæi venit jam carminis ætas
Magnus ab integro sæclorum vertitur ordo
Jam redit, & Virgo, redeunt saturnia sæcla
Jam nova progenies cælo demittitur alto.

Cum Virgilius Ethnicus ante Christianos vixerit, & testetur à Cumæa Sybilla prædictum esse descensurum è Cælo, & ex Virgine nasciturum Filium, utiq; Sybilla *Jesum Messiam* prædixit qui fuit è Cælo. Cicero quoq; Ethnicus ante Christum florens meminit carminum Sybillæ, & testatur famam fuisse adventurum esse magnum Regem, *de Divinatione lib: 2. cap: 54 Sybillæ versus observamus, quos illa furens fudisse dicitur, quorum interpres falsa quædam nuper homi-*

num

num famâ dicturus in ſenatu putabatur, eum quem regem revera habebamus appellandum eſſe quoq; Regem, ſi ſalvi eſſe vellemus. Ergo licet Cicero nolit admittere explicationem horum verſuum. teſtatur tamen famam viguiſſe in Sybillinis verſibus prædictum eſſe illis temporibus Regem magnum Salutarem adventurum. Svetonius Ethnicus in vita Auguſti cap: 94. ait: *ante paucos quam naſceretur menſes Auguſtus, prodigium Romæ factum publice, author eſt Julius Marathus, quo denuntiabatur Regem populo Romano naturam parturire: Senatum exterritum cenſuiſſe, nequis illo anno genitus educaretur.*

Sed potiſſimum Judæos invaſerat illa opinio, inſtare tempus, quo toti orbi dominarentur. Rem narrant ſcriptores Romani. Tacitus lib: 4. hiſt: cap: 13. *Pluribus perſvaſio inerat Judæis, antiquis Sacerdotū libris contineri, eo ipſo tempore fore, ut valeſceret oriens, profectiq; Judæâ, rerū potirentur.* Hoc vaticinium in libris Hebræorum contentum ſic etiam refert Svetonius in Veſpaſiano: *percrebuerat oriente toto vetus, & conſtans opinio, eſſe in fatis, ut eo tempore Judæâ profecti rerum potirentur. Joſephus lib: 6. de bello Jud: memorat,* illud oraculum in ſacris literis repertum apud Michæam. *ex te exiet Dux futurus;* ergo liceat concludere, pro demonſtrato haberi poſſe Jeſum eo tempore natum, quo omnia portendebant *Regem Meſſiam* naſciturum: ſub Auguſto enim Imperatore, dùm fama illa prædicta percrebuerat, ut tunc naſceretur Rex ille magnus futurus,

natus

natus fuit *Jesus Christus.* Quam famam, & ex Sybillis, & ex Judæorum tum temporis suæ ex vaticiniis opinionis promulgatione didicerunt gentiles, & Romani: Sed malè suas scripturas intellexerunt Judæi, ex quibus Regem terrenum promulgarunt, cum ex iis Scripturis invictè ostenderimus in prima Parte *Messiam Regem Spiritualem* per legem suam toti Orbi dominaturum fore: & talis Rex fuit *Jesus Christus* tùm temporis Natus.

CAPUT SEPTIMUM.

In quo ostenditur: Vaticinia illa, quæ Messiam Deum, seu Dei Filium fore promittunt, impleta esse in JESU Christo.

EVidentèr ostendi num: 5. 6. 10. 11. 12. & 16. *Messiam* DEUM, & Dei Filium fore ex sequentibus textibus nempè ubi Psal: 2. Pater æternus *Messiæ* ait: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ubi vox *hodie* pro æternitate summitur, Psal: 109. *ex utero ante Luciferum genui te,* quo Psalmo *Jesus* ipse convicit Pharisæos *Messiam* Filium Dei fore, *ut nemo potuerit ei respondere Verbum.* Math: 22. Similia produximus ex Psal: 88. ubi Deus de *Messia* ait: *ipse invocabit me Pater meus es tu; Primogenitum ponam illum excelsum, Aelion præ regibus terræ.* Isaiæ 63. *generationem ejus quis enarrabit.* Micheæ 5. *egressus ejus ab initio*

tio à diebus æternitatis. Isaiæ 9. *Admirabilis, Deus fortis.*

Eundem *Messiam* Dei Filium de Cælo descensurum & humanam naturam assumpturum ostendimus num: 4. 6. 15. 17. & 23. his testimoniis. Psalm 71. *descendet sicut pluvia super terram.* Isai: 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur Nomen ejus Emmanuel; seu Deus nobiscum.* Isaiæ 35. *Deus ipse veniet, & salvabit vos.* Job 19. *Et in carne mea videbo Deum Salvatorem meum.* Baruchi 2. *Hic est Deus noster, post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Quos omnes textus ostendimus in 1. p. numeris citatis ab ipsis Judæis *ad Messiam* referri: igitur *Messias* debet esse Deus; *Dei* nempe *Filius* in humana natura apparens, & inter homines conversans. Uno jam eventu ostendimus *Jesum Christum Dei Filium* esse, eò quod ipse solus ex intacta Virgine natus sit; & idcircò ei conveniat vaticinium Isaiæ. *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur Nomen Ejus Emmanuel;* quod Nomen significat: *Deus nobiscum*, igitur *Jesus* fuit *Deus*, nempè: Dei Filius *nobiscum* in carne assumpta.

Matthæi 3. A Deo Patre ecce vox de cælis dicens: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.* Hoc *Jesu Christo* dictum nonne apprimè concordat cum his *Messiæ*, à Deo dictis, psalm 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te,* & cum illis 2 Reg: *& ipse erit mihi in Filium.*

Mathæi 8. Jesu eunti in Regionem Gerasenonorum

rum ex obsessis Dæmonia urgente Deo testimonium dederunt, & clamaverunt dicentes: *quid nobis, & tibi Jesu Filij Dei; venisti huc ante tempus torquere nos?* Mathæi 14. *Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt eum dicentes: Verè Filius Dei es.* Mathæi 7. *Centurio., & qui cum eo erant, viso terræ motu, & his, quæ fiebant timuerunt valdè dicentes: Verè Filius Dei erat iste.*

Ista publicè inter Judæos fiebant, & Evangelista Mathæus publicè inter Judæos ea testabatur, & tamen nemò Judæorum, falsitatis Mathæum arguebat; igitur verùm esse debet *Jesum* communiter habitum fuisse *Filium Dei.*

Mathæi 16. Respondens Simon Petrus dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi, respondens autem Jesus dixit ei: quia non caro, & Sanguis revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cælis est.* Confirmat *Jesus* Petri dicta nempe: se esse Filium Dei, & statim sicut alibi sæpè, Patrem suum nominat Deum, qui est in Cælis, ut correspondeat illis quæ Pater æternus *Messiæ* Psalm 88. dicit: *ipse invocabit me Pater meus es tu, ego primogenitum ponam illum* & his 2. Reg: *ego ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in Filium.*

Agnoverunt Judæi optimè, quòd *Jesus Christus* se non adoptivum filium Dei diceret, sed Filium Dei naturalem unius & Æqualis naturæ cum Patre: nam Joan: 10. hæc habentur. *Pater meus quod dedit mihi majus omnibus est, & nemo potest rapere de manu Patris mei, ego & Pater unum sumus, sustulerunt ergo Lapides Judæi ut Lapidarent*

cum tu homo cum sis, facis te ipsum Deum, ergo Judæi agnoverunt quod *Jesus Christus* se naturalem Dei Filium dixit, nempe: eo modo quo Psal: 109. Deus *Messiæ* dixit *ex utero ante Luciferum genui te. Jesus* autem hanc eorum opinionem non redarguit, sed confirmat quod verè Filius Dei naturalis sit, nam statim ita Judæos alloquitur: *quem Pater Sanctificavit & misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemas, quia dixi Filius Dei sum? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi, si autem facio, & si mihi non vultis credere, credite operibus, ut cognoscatis, & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.* Ecce quomodo Jesus Christus Confirmat se esse *unum cum Patre* nempè: Æqualis, & ejusdem naturæ cum Deo Patre, & hoc probat ex operibus miraculosis, quæ non humanæ, sed Divinæ Virtutis effectus sunt. Miracula itaq; stupenda, & magna fecit *Jesus Christus* in Confirmationem suæ Divinitatis unius & ejusdem cum Patre, seu ad probandum se esse Filium naturalem Dei, unius naturæ Divinæ cum Patre. Si autem vera miracula fecit in comprobationem quod *unum sit cum Patre*, sequitur quod omninò, & infallibiter debuit esse *unum cum Patre* seu unius cum Patre naturæ Divinæ. Nam miracula vera nonnisi virtute Divina fieri possunt, si ergo vera miracula fecisset in confirmationem quod sit *Deus*, sicut Pater seu *unum cum Patre*, & ita revera non fuisset, tunc miracula à Deo, seu virtute Divina fuissent facta in testimonium falsitatis, quod

cum

cum fieri nequeat, sequitur si *Jesus* vera miracula fecit in Confirmationem quod sit *unum cum Patre*, seu ejusdem naturæ cum Patre, debuit omnino esse unius Divinæ naturæ cum Patre, & Dei Filius naturalis, sicut de *Messia* promissum, & prædictum esse supra videbimus. Quod autem *Jesus Christus* vera miracula fecerit nunc probandum suscipimus, & quidem peculiari Capite.

CAPUT OCTAVUM.

In quo ostenditur Jesum Christum implevisse Vaticinium Isaiæ, in quo Messias dicitur, patraturus magna, & plurima miracula, & quia Jesus Christus Judæis ait: ut ex operibus, seu miraculis ejus cognoscant eum esse unum, seu unius naturæ cum Deo Patre, sequitur miracula, quæ fecit in testimonium Divinitatis ejus facta esse.

IN prima parte num: 17. ostendimus de *Messia* dictum esse illud Isaiæ 35. Cap: *Deus ipse veniet, & salvabit vos, tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt; tunc saliet sicut Cervus, Claudus: & aperta erit lingua mutorum*, quod Vaticinium in se impletum fuisse ostendit *Jesus Christus Mathæi* 11. dicens discipulis Joannis. *Euntes renunciate Joanni, quæ audistis, & vidistis;*

distis; Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, Surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur. In oculos ipsis dicit: quæ miracula ipsi vidistis à me facta, renunciate Joanni, quomodò tam præfractè dicere poterat, nisi palam omnibus fuisset eum multa, & patentia miracula fecisse. Hinc est quod Evangelistæ refferant quocunq; *Jesus* iter faceret, ægros debiles, & omni morborum genere laborantes uno verbo, unoq; momento reddidisse incolumes, adeò ut illi, qui omnibus membris capti erant, receptis actutùm viribus, lectulos suos ipsi asportarent, in quibus fuerant paulò antè delati, claudis verò non modo gradiendi, sed etiam currendi dedisse facultatem, cæcorum à nativitate oculos in pristinum aspectum, mutorum linguas in eloquium solvisse, surdorum patefactis auribus insinuasse auditum, & hæc non clàm facta, aut à longe, sed coram tota Jerosolyma, coram tota vicinia ejús nominatis Personis locis, & circumstantiis, ipsis aspectantibus Judæis in oculos obtruserunt Evangelistæ, uti & revocatos esse ad vitam Filium unicum viduæ in Civitate *Naim*, Filium *Jairi* Archisinagogi; *Lazarum*, jam à triduo in sepulchro fætentem, & à *Jesu* in *Bethania* à mortuis suscitatum, à plurimis testibus visum, cum quibus etiam manducavit & miscuit colloquia. Si hæc vera non fuissent, nullo negotio scire statim poterant Judæi Jerosolymis, & in Vicinia existentes, & confestim, ut erant in Christum ejusq; discipulos ira, & odio perciti,

Evan-

Evangelistas falsi redarguissent, eosq; tanquam infames, & publicos impostores totius nationis Judaicæ testimonio declarassent; quod tamen cum nunquam fecerint Judæi ad fabricandam contra Evangelistas, & Christum calumniam, alioquin promptissimi; eorum hac in re altum silentium argumento est, miracula illa verè à Christo facta fuisse, utpotè de quorum veritate ipsimet sibi conscij erant.

Sed & celeberrimus, ac ingenuus Judæorum historicus Josephus, & ipse Judæus *lib:* 18. *Antiq: capit:* 4. fatetur *Jesum Christum* plurima miracula patrasse dicens: *Fuit hoc tempore Jesus vir Sapiens, si tamen virum eum dicere fas est, erat enim mirabilium operum effector*, hanc veritatem confessos esse infensissimos licet Christiani nominis hostes vidimus capite imo, nempe: *Julianum Apostatam* & alios; igitur undequaq; certum est *Jesum Christum* plurima, & magna miracula patrasse.

Quòcirca cum Judæi ea inficiari non possent, magicis artibus à Christo Domino miracula facta calumniabantur, seu quod idem est: in Belzebub Principe Dæmoniorum patrata effutierunt.

Verùm hæc Calumnia multis Argumentis convellitur. *Primo*, quia Christus Dæmones expellere non potuisset, nisi eos virtute Divina vicisset; nam legimus in Evangelistis, quod sæpè Christus Dæmones ex obsessorum corporibus invitos ejecerit; unde Mathæi 8. Dæmones clamave-

maverunt *quid nobis, & tibi Jesu Filij Dei? venisti huc ante tempus torquere nos?* 2do nulla Christo, & Sathanæ tam in opere quam in effectu fuit convenientia, seu affinitas, sathanas quippè dispergere cupiebat, *quos Christus colligiebat*, *in hoc apparuit Filius Dei ut dissolvat opera Diaboli*, inquit Joannes Evang: *cap*: 3. 3*tio*. Christus sæpiùs coram innumera Judæorum turba mortuos ad vitam revocavit uti *Lazarum* jam fætentem, & tamen postea cum hominibus conversantem, & etiam Episcopum factum, in cujus resuscitatione idcircò sine ullo dubio nullæ præstigiæ esse potuerunt, sed sola Dei virtus Omnipotens in ea reluxit. Deindè *Jesus* mare non solu, sed cum discipulis calcavit, procellas sedavit; Aquam in Cana Galileæ præsentibus Convivis inspectantibus famulis in generosum Vinum convertit, & ex quinque panibus, quinque hominum millia in deserto satiavit.

Quæro igitur quid hic potuerit ars magica moliri, quæ nihil veri, ac solidi ostentare potest? potuit ne Christus quinque hominum Millibus, totiq; Judæorũ turbæ persvadere, se vidisse quod non viderant, & se manducasse, quod non manducaverant? potuit ne Christus persvadere Architriclino, aliisq; Convivis in nuptiis factis in Cana Galilæa aquam fuisse conversam in vinum, si revera non fuisset conversa?

4*to*. Si Christus artium Magicarum, aut Dæmonis ope miracula edidit (ut effutiunt Judæi,) quorsum igitur Magiæ non est accusatus in Judicio?

dicio? Cur nefandi illius criminis non est convinctus à Scribis, & Pharisæis, qui nihil alioqui intentatum reliquerunt ut Christum atro Carbone notarent, ac Calumniis lacerarent.

Igitur si hæc stupenda, & quam plurima miracula *Jesus Christus* non potuit facere ope Dæmonis, aut ope Magiæ igitur certum esse debet eum miracula illa fecisse virtute Divina, nam repentina sanatio cæcorum, claudorum, aridorum, ægrotantium, & postea in sanitate permanentium superat omnem virtutem Creatam, sicut & repentina suscitatio mortuorum, & eorum postea durans vita. Quocirca cæcus à nativitate, à *Dhristo Jesu* illuminatus Joan: cap: 9. exclamavit coram omnibus: *à sæculo non est auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati, nisi hic esset à Deo non poterat facere quidquam*, quod *Jesus* sola virtute Divina hæc faciebat miracula, patet etiam ex modo faciendi; Si quidem solo nutu, & imperio miracula operabatur præditus utpotè virtute Divina, quo circa Lucæ 6. dicitur: *quia virtus de illo exibat & sanabat omnes.*

Cum igitur *Jesus Christus* virtute Divina tam mira, & tam multa fecerit miracula, & dixerit Judæis, ut ex illis miraculosis operibus colligerent, Eum esse *Filium Dei* ita, ut unum sit cum Patre, nempè unius æqualisquè naturæ, & virtutis cum Deo Patre, manifestè patet Eum miracula virtute Divina, in testimonium suæ Divinitatis fecisse: ergo omninò debuit esse *Deus*, nempè: *Dei Filius naturalis*, quia alias Divina

virtus,

virtus, & Deus concurrisset ad testimonium falsitatis, quod dici nequit. Quo circa palam Judæis dixit Joannis 10. *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi, si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre,* quid clarius ?

Igitur *Jesus Christus* implevit vaticinia Isaiæ, & aliorum Prophetarum, in quibus *Messias* prædicitur esse *Deus & Dei Filius*, & patraturus plurima miracula.

Narrat Clarissimum Ordinis Prædicatorum lumen Raymundus Martini in *Pugione Fidei* cap: 8. Judæos commentum excogitasse, quod nempè: extiterit in Templo Hierosolymitano Lapis, cui olim Arca imponebatur, in eo lapide descriptum fuisse nomen Dei, cujus ea vis erat, ut quicunque illud didicisset, & memoriæ mandasset, par esset omnibus eliciendis prodigiis. Cum ergo pertimescerent Sapientes ne quis ea facultate abuteretur, canes æreos portæ apposuisse, qui hac arte erant fabricati, ut si quis memoriæ mandato Dei nomine è Sacrario egredi vellet, magnis eorum territus latratibus, Sacri nominis è vestigio oblivisceretur. Contigit autem (inquiunt,) ut Christus quadam die in templum ingressus Sacrum Dei nomen in Membrana conscripserit, servaverit, & postea perlegerit, ac dein miracula tanta ediderit.

Sed fabula illa præterquam quod ipsa sui narratione refutata maneat, quid enim illi canes

latrati-

latratibus memoriæ nocere poterant, aut à quo tali modo fabricari? cur hujus nihil meminit Josephus exactissimus rerum Judaicarum Scriptor. Cur vestri Principes o fabularum excogitatores Judæi! cur inquam Principes vestri, & summi Sacerdotes, dum viderunt sub obsidione Romanorum se omnes in periculo mortis, & ultimæ miseriæ versantes non accesserunt ad eum Lapidem, & simili quo Christus modo, vel etiam destructis canibus nomen Dei memoriæ mandarunt, quo miranda opera patrarent abigendo hostes, & se ab imminente excidio liberarent, atquè in vita se, & totam gentem conservarent. Apage igitur cum fabula obstinatissimum Judæorum genus. Et quoniam perfidi Judæi tam manifestis miraculis *Jesu Christi* fidem adhibere noluerunt, suæ reprobationis nullam omninò excusationem habituri sunt, prout *Christus* ait: Joannis Cap: 15. *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Vel illud Judæis magni instar miraculi esse deberet, quod ad prædicationem Discipulorum *Jesu*, qui piscatores, indocti, viles, omnibus exosi erant, tot præclaræ gentes tot Doctæ, tot eruditæ nationes, audientes nonnisi de miraculis *Christi* omnes in ejus abierunt fidem, & doctrinam, Judæi verò videntes miracula, eisquè credere nolentes, à Deo deserti, variis Calamitatibus oppressi finem miseriarum suarum non conspiciant.

CAPUT

CAPUT NONUM.

In quo ostenditur: Vaticinia omnia, quæ Messiam declarant Magnum Regem, toti Orbi dominaturum, impleta esse in Jesu Christo.

QUoniam in præcedenti Capite evidentèr demonstravimus *Jesum Christum, Deum verum,* nempè: *Dei Filium* ejusdem cum Patre naturæ esse, Dominum Cæli, & terræ; perspicuè statim intelligimus *Jesum Christum* eum *Messiam* esse, qui dicitur in Prophetis Magnus Rex futurus toti Orbi dominaturus, hinc ad *Jesum Christum,* utpotè Filium Dei naturalem Dominum Cæli, & terræ spectant omnes, illæ Prophetiæ. Psal: 2. *Filius meus es tu, dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Psal: 71. *Dominabitur à mari usquè ad mare, & à flumine usquè ad terminos Orbis terrarum. Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes servient ei.* Et his similia: quibus apprimè concordat illud Mathæi 28. *Et accedens Jesus locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in Cælo, & in terra. Et illud ad Colloss: 2. & estis in illo repleti, qui est Caput omnis principatus, & potestatis.* Ecce sicut antiquum Testamentum Messiam prædicit summum omnium Regem futurum, ita Evangelium prædicat *Jesum Christum* omnium potestatum Caput, & Principem esse, utpote in quo illæ antiquæ Prophetiæ completæ sunt, qui proinde

verus

verus *Messias* est. Vidimus in 1. Parte num: 12. Regnum *Messiæ* sempiternum fore. *Stabiliam thronum regni ejus in sempiternum.* 2 Regum. *Thronus ejus sicut luna perfecta in æternum.* Psal:88. *Super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud in semternum.* Isaiæ 9. *Et regnum ejus non corrumpetur.* Danielis 7. Ubi annotavimus nullum terrenum regnum posse durare in æternum, sed corrumpi debere cum intereunte mundo: quocirca regnum *Messiæ* debere esse ejus Ecclesiam, quæ cum ipso in æternum in Cælis perennatura est. *Christus Jesus Caput Ecclesiæ dicitur*, & Rex cum illo regno suo, nempè: *Ecclesia* suà in æternum regnaturus. Ad Colloss: 1. *Et ipse est Caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, ut sit in omnibus ipse Primatum tenens.* Lucæ 1. capite. *Hic erit magnus, nempè:* Jesus *& Filius altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus Sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Ecclesiæ suæ Christus dicit Lucæ 22. *& ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo.* Regnum autem hoc, sempiternum in Cælis futurum indicat; dum Joannis 18. ait: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Ergo Spirituale, & sempiternum, nempè: *Ecclesia* cum ipso, in cælis perennatura. Ergo *Jesus Christus* Dei Filius tale regnum habet quale appromissum *Messiæ* vidimus num: 12. in 1. Parte, igitur *Jesus Messias* est.

Quod autem *Jesus Christus* habeat regnum

per

per totum orbem, nempè: *Ecclesiam* in omnibus gentibuus toto terrarum orbe diffusam, consulant Judæi omnium nationum historicos, in quibus reperient Evangelicam *Jesu Christi* legem, & Doctrinam, non tantùm totam Europam occupasse in Africam, & Asiam per Apostolos, & Missionarios penetrassè, ibiquè plurimas Provincias, Diæceses, & Parochias legi *Jesu Christi* subjectas esse, verùm etiam Lumen Evangelij per totam jam Americam resplenduisse; & integra Regna ibidem Fide Christiana insignita esse, ut dubium ampliùs esse non possit illa de *Messia* dicta Vaticinia in *Christo* completa esse. *Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usquè ad extremum terræ.* Isaiæ 49. *Dedi Te in fœdus populi, in Lucem gentium, legem ejus insulæ expectabunt.* 42. Isaiæ. *Dedi Te in fœdus populi, ut suscitares terram, & possideres hæreditates dissipatas, ecce isti de longe venient, & ecce illi ab Aquilone, & mari, & isti de terra Austriali. Omnes isti congregati sunt venerunt tibi.* Omnes in unam *Jesu Christi* veri Messiæ legem concesserunt. Misit *Jesus Christus* Apostolos suos in Lydiam, Græciam, Africam, & totum terrarum Orbem, ut Legem ejus, & Gloriam Dei annuntiarent. Mathæi ultimo. *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni Creaturæ. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Nonne ad amussim cohærent cum iis de Messia dictis Isaiæ 66: *& mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes in mare,*

re, in Affricam, & Lydiam tendentes sagittam in Italiam, & Græciam, ad Insulas longè ad eos, qui non audierunt de me, & annuntiabunt gloriam meam gentibus.

Hoc est illud prædictum à Prophetis, *Messiæ* regnũ, ad terminos terræ diffusum, nempè: *Jesu Christi Ecclesia* ex omnibus totius mundi gentibus sub una ejus lege collecta. Tále enim regnum, & talis unicè Ecclesia poterit æternum durare, nempè: cum ex illis omnibus plurimi legem Christi servantes, & adimplentes salvi fient, illi constituent perpetuum *Christi* in Cælis regnum, & ipse *Christus* ex semine David oriundus *Servus meus David Rex super eos, & pastor unus erit omnium eorum, & Servus meus David Princeps eorum in perpetuum* (ut ait Ezechiel Propheta cap: 37.) In novo autem Testamento sic illud perpetuum in electis, & Ecclesia sua *Jesu Christi* regnum describitur Mathæi 25. *Cum autem venerit Filius hominis in Majestate sua, & omnes Angeli cum eo; tunc dicet Rex his, qui à dextris ejus erunt: Venite benedicti Patris mei possidete paratum vobis regnum à Constitutione mundi.* Ecce habetis *Regem Messiam*, & regnum ejus, nempè *Ecclesiam* electorum ejus in perpetuum cum ipso perennaturam, prout Regnum *Messiæ* à Prophetis perpetuum fore præditum fuit, hinc est quod apertissimè *Ecclesiam* Joannes in Apocalypsi Cap: 4. vocat Christi Regnum perpetuum, dicens: *Dignus es, Domine accipere Librum, & aperire signacula ejus, quoniam occisus es, & redemisti*

demisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro Regnum, ecce quomodo *Ecclesia* ex omnibus nationibus sub una lege *Jesu Christi* congregata, Sanguine ejus redempta, ejus Regnum perpetuum sit.

Ex hucúsque dictis etiam alius in *Christo Jesu* adimpletus esse cognoscitur *Messiæ* Character, nempè: quod in *ipsó benedicentur omnes gentes*. Gen: 22. Utporè vocatæ in ejus legem, & regnum, *quod sit expectatio gentium*. Genes: 29. *Et desideratus cunctis gentibus*. Micheæ 5. Et Sexcentenis aliis in locis ubi *Messias* dicitur vocaturus ad se gentes. Apud Isaiam illuminaturus gentes doctrinâ *dedi te in lucem gentium* sicquè eas in viam salutis ducens verè earum *benedictio*, & *expectatio* fuit *Jesus Christus*.

Impletur etiam in *Christo* alia de *Messia* Prophetia apud Isaiam cap: 2. ubi *Messias* bellator dicitur (ut vidimus Num: 14. in 1ma Parte;) bellator inquam spiritualibus armis idololatriam, & impios idololatras auferens. Idola penitus auferentur, cum surrexerit percutere terram, quomodò autem percutiet terram, idem Isaias cap: 11. explicat: *percutiet* terram *virgâ oris sui & spiritu labiorum suorum interficiet impium, & erit justitia cingulum lumborum ejus, & fides cinctorium renum ejus*, ex his spiritualibus armis justitia, & fide pronum est colligere *Messiam* impios Idololatras, & Idololatriam interfecturum, seu sublaturum esse spiritu oris sui, prædicando justitiam

ſtitiam veram, & fidem, ac cultum verum unius Dei. Hoc autem ad amuſſim *Jeſus Chriſtus* præſtitit, qui perpetuum bellum idololatriæ indixit, atq; per ſuam Sanctam Legem, & doctrinam totum mundum ad unius veri Dei cultum adducens ſuſtulit omninò omnem de terra idololatriam. Quoniam hujus teſtis eſt totus mundus, unum teſtimonium adducam Gentilis Scriptoris Porphyrij in libr: adverſus Chriſt:Rellig: apud Euſeb: lib: 5. de præpar: Evang: cap: 1. ubi Porphyrius Gentilis confitetur: *ex quo Jeſus coli captus eſt; neminem ſenſiſſe publicam Deorum opem.* Imperator Conſtantinus Auguſtus ad Magdalianum Cod: Theod: lib: 16. tit: 10. ait: *Ceſſet ſuperſtitio ſacrificiorum, ſacrificiorum aboleatur inſania: nam quicunque contra legem Divi Principis parentis noſtri, & hanc noſtræ manſvetudinis juſſionem auſus fuerit ſacrificare, competens in eum vindicta, & præſens ſententia exeratur:* Ecce quomodo ſublata eſt per Imperatores idololatria prædicato Evangelio Chriſti.

Cum ſermonem habeamus de congregatis per legem Chriſti, in unam Eccleſiam cunctis gentibus, opportunum videtur ſtatim hic de nova lege *Jeſu Chriſti* agere: quo circa ſit.

CAPUT DECIMUM.

Pluribus Prophetarum vaticiniis prædictam à Meſſia inſtituendam novam

Legem abrogatâ Mosaicâ, ostenditur Jesus Christus instituisse.

SAt perspicuè ostendimus Num: 13. 18. 20. 21. 24. & 35. in 1ma Parte, à *Messia* abrogandam esse veterem Legem Mosaicam, & novam instituendam juxta hæc Prophetarum oracula Isaiæ 2. *de Sion exibit lex, & Verbum Domini de Jerusalem, & judicabit gentes, & arguet populos multos.* Lex quæ exibit *de Sion*, non est illa quæ exivit *de Sinai*, nempè Mosaica, & Lex quâ arguentur & judicabuntur gentes, non est Mosaica, quâ soli Judæi judicabantur; igitur tempore *Messiæ* nova, & alia Lex, quàm erat Mosaicâ instituetur: *ad eam in Jerusalem* ait Isaias eodem loci *fluent omnes gentes.* Idem confirmat Jeremias cap: 3. *Dabo vobis Pastores juxta cor meum, & pascent vos scientiâ, & doctrinâ non dicent ultra Arca testamenti Domini, nequè ascendet super cor, nequè recordabuntur illius, nec visitabitur, nec fiet ultra, in tempore illo vocabitur Jerusalem solium Domini; & congregabuntur ad eam omnes gentes.* Iterum dicuntur in Jerusalem adducendæ omnes gentes pascendæ, *Doctrinâ juxta cor Domini*, sed non doctrinâ antiquæ legis, quia *non dicent ultra Arca testamenti Domini, nec recordabuntur illius.* Si Arca testamenti non memorabitur, ergo nequè Testamentum ipsum, ergo illa doctrina non erit Testamenti antiqui; Quocirca Jeremias clariùs se explicat cap: 31. Sic inducens Deum loquentem. *Feriam domui Israël,*

&

& domui Jacob fœdus novum, non ſecundum pactum, quod pepigi cum Patribus eorum in die illa, qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Ægypti, ſed hoc erit pactum quod feriam cum domo Iſràël poſt dies illos dicit Dominus: dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam illam Ecce tempore *Meſſiæ* novum fædus, novam legem dandam, non illam, quæ data fuit in egreſſu ex Ægypto, nempè: Moſaica, ſed alia omninò Lex gratiæ in cordibus ſcripta; Pro majori horum notitia remitto Lectorem ad Loca citata, & numeros annotatos in prima Parte, ubi etiam demonſtravimus per nomina *Iſràël*, *Jacob* Novum Iſràëlem, nempè: fideles Chriſti denotari, per nomen *Jeruſalem* verò *Eccleſiam Chriſti*, nempe dum dicuntur gentes adducendæ eſſe ad Jeruſalem, intelligendum eſſe gentes adducendas eſſe ad Legem, quæ exivit tempore *Chriſti* de *Sion*, & de *Jeruſalem*, & ad Eccleſiam Chriſti, quæ in Jeruſalem ortum habuit, & Nomine Jeruſalem ſæpè etiam ſignificatur. Quando verò Iſràëlitæ dicuntur in terram Iſràël reducendi fructibus & frugibus opimis alendi: cùm de Iſràële, & Judæis, per Prophetas Iſaiam, Jeremiam, & Amoſum, & Oſeam Deus conſtituerit, eos conterere, ut nunquam in perpetuum reſtaurentur; & de Civitate Hieruſalem, ut in ſempiternum non ædificetur in prima Parte Num: 21. & 24. hinc eſt, quod dum dicitur Iſràël reducendus eſſe in antiquam terram Iſràël, vel in Hieruſalem, id debeat intelligi de ſpirituali

terra Israël & spirituali Hierusalem, nempè: de *Ecclesia Christi* & de spiritualibus fructibus bonorum operum; maximè cum ipsimet Judæi dicant per *Messiam* se reducendos fore ; *Messias* etenim non solum his omnibus momentis in hac secunda parte invictè ostenditur venisse, & fuisse *Jesus Christus*, sed insuper *Messiam* advenisse stante Templo Zorobabelico evidentissimè Judæis ostendimus in 1ma Parte num: 33. quomodo igitur possibile est, ut rationabiliter dicant se in Hjerusalem, & terram suam reducendos esse à *Messia:* Præterea ostendimus ipsosmet Judæos fateri in Thalmude Tract: Aboda Zara. *Sectatores Eliæ tradidisse: mundus subsistit ad sex annorum millia, duobus millibus fuit inanitas, duobus millibus lex, duobus millibus dies Messiæ*, ergo *Messias* venit, quia duo millia inanitatis, & duo millia annorum Legis nempè 4. millia annorum diu transierunt, imò eo ipso tempore, quo venit *Jesus Christus* ; nam *Jesus Christus* secundum omnes Chronologos Anno 4113. natus est, ergo ipse fuit verus *Messias*. Juxta Sectatores Eliæ lex Mosaica duobus millibus tantũ durare debuit, post illos *Messias* statim venire debebat. Igitur novam Legem *Messias* instituere debebat post abrogatam antiquam. *Jesus Christus* verus *Messias* adveniens post duo millia annorum inanitatis, & post duo alia millia annorum Legis Mosaicæ, nempè Anno 4113. natus, implevit officium *Messiæ*, & instituit novam Legem, quam Deus per Jeremiam appromisit. Quis enim post

illos

illos bis mille inanitatis, & alios bis mille Annos Legis Moisacæ venit alius? & legē aliquā celebrem ab omnibus acceptatam instituit? nisi *Jesus Christus* tùm temporis natus? hinc est: quod Apostolus Paulus in Epist: ad hebræos Cap: 8. Novam Legem, seu novum Testamentum *à Christo* institutum à Jeremia prædictum esserit ipsa Jeremiæ verba referens, *nunc autem melius sortitus est ministerium Christus, quanto & melioris Testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus Sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset, non utiquè secundi Locus inquireretur: vituperans enim eos dicit: Ecce dies veniunt dicit Dominus, & consumabo super domum Isràël, & super domum Juda Testamentum novum, non secundum Testamentum, quod feci Patribus eorum, ut educerem illos de terra Ægypti, quoniam ipsi non permanserùnt in Testamento meo, quia hoc est Testamentum, quod disponam domui Isràël dando leges meas, in mentem eorum, & in corde eorum superscribam eas, dicendo autem novum, veteravit prius.* Christus ipse novum testamentum se instituere indicavit his verbis Mathæi 26. *hic est enim sanguis meus novi Testamenti* & Joan: 13. *Mandatum novum do vobis*, quia verò Jeremias novum fœdus dixerat scribendum in cordibus; Apostolus pariter Christi Testamentum non litera exaratum, sed spiritu asserit: *nunc autem soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita, ut serviamus in Novitate Spiritus, & non in vetustate litteræ;* igitur testamentum novum non in tabulis, & litera, sed

in

in ſpiritu, & cordibus exaratum eſt, ſicut voluit Jeremias. Ad Corinthios 3. idem repetit Paulus: *Qui & idoneos nos fecit Miniſtros novi Teſtamenti, non Littera, ſed Spiritu, littera enim occidit, ſpiritus autem vivificat.*

Plane,& clarè legem novam à Deo in cordibus ſcriptam aſſerit ſicut Deus apud Hieremiam de ipſa nova Lege prædixit: *in corde eorum ſcribam illam*, ſic enim Paulus ad Cor: 3. *Epiſtola, ſeu Lex eſtis Chriſti manifeſtata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi;* & ad Corinth. 2. *Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos, Deus, qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in Cordibus noſtris.*

Hinc differentiam inter legem Moſaicam & legem novam Chriſti aſſignat poſt Paulum Auguſtinus lib: contra Adimantum cap: 17. *Hæc eſt breviſſima, & apertiſſima differentia duorum Teſtamentorum timor, & Amor, illud ad hominem veterem, hoc ad novum hominem pertinet.* Lex enim vetus, ut docent Theologi cum Sancto Thoma Doctore Angelico, præcipiebat tantum, & transgreſſores puniebat, ex ſe autem, & vi ſua non dabat gratiam, ut impleretur ex Amore, Lex autem nova Chriſti ex ſe confert gratiam, & Spiritum Sanctum, qui eſt principium Amoris, ut ex Amore tanquam Filij adoptionis legem novam impleamus, *non enim accepiſtis Spiritum ſervitutis iterum in timore*, ſicut in Antiqua Lege inquit Apoſtolus ad Rom: 8. ſed in nova Lege, *Accepiſtis Spiritum adoptionis Filiorum*

in

in quo clamamus Abba Pater. Novam itaquè Legem gratiæ, & ſpiritus, quam juxta Hierem am Deus in Cordibus per inhabitantem Spiritum S. ſcribere promiſit, *Jeſus Chriſtus* poſt bis mille annos inanitatis, & poſt alios bis mille Legis Moſaicæ veniens inſtituit, in ea Civitate publicè eam promulgavit, ex qua ſecundum Iſaiam promulgari, & exire debeat, nempè in Jeruſalem, *quia de Sion exibit Lex , & Verbum Domini de Jeruſalem.* Iſaiæ 2. Omnibus gentibus & populis hanc novam Legem prædicari juſſit : *euntes docete omnes gentes.* Mathæi ultimo : quia Iſaias cap: 2. dixit: *& fluent ad eam omnes gentes*, & Jeremias cap: 3. dixit ad doctrinam , ſeu legem dandam in Jeruſalem *congregabuntur omnes gentes*, quæ ad Legem antiquam nunquam pertinebant nec eam acceptabant. Igitur clariſſimè patet *Jeſum Chriſtum* eam novam Legem inſtituiſſe, quæ per *Meſſiam* ſecundum Prophetas inſtituenda erat ; ergo *Jeſus Chriſtus* verus eſt *Meſſias.*

CAPUT IImum.

In quo oſtenditur Sacerdotium, Sacrificia & Ceremonias Veteris Legis, quæ à novo Sacerdote Meſſia auferri debebant , ſublata eſſe à Jeſu Chriſto, & novum inſtitutum ab eo Sacerdotium, & Sacrificium.

In

IN 1. Parte num: 35. Sat clarè oſtendimus *Meſſiam* Sacrificia, cæremonias, & Sacerdotium Veteris Legis abrogaturum, novumquè Sacrificium, & Sacerdotium inſtituturum fore. Ex *Malachiæ cap: 1mo*, ubi Deus Judæis ait: *non eſt mihi voluntas in vobis, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra, ab ortu enim ſolis, usquè ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, in omni loco Sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Sacrificia Veteris legis de Judæorum manibus recuſat Deus ampliùs acceptare, illa Sacrificia non poterant ſecundum legem antiquam alibi offerri, niſi in ſolo Jeroſolymitano templo; ut igitur Deus ſignificaret quod antiquæ Legis Sacrificia abrogare velit, quæ in ſola Jeroſolymorum urbe offerri debebant, dicit aliud ſe eligere mundum Sacrificium *mundamquè oblationem* quæ non jam in templo Jeroſolymitano, ſed *in omni Loco* in toto terrarum Orbe offeretur. Hinc & apud Iſaiam repudiat Deus non ſolum Sacrificia Veteris Legis, verùm etiam & Cæremonias, & omnes Solemnitates cap: 1. *ne offeratis ultra Sacrificium fruſtra, incenſum abominatio eſt mihi, Neòmeniam, & Sabbatum, & feſtivitates alias non feram.* Si Deus ampliùs nec Sacrificia, nec Solemnitates, & Cæremonias Judæorum feret; ergo & Sacerdotium antiquæ Legis caſſabit, quia vacuum, & prorsùs inutile eſt Sacerdotium ſine Sacrificio, Cæremoniis, & Solemnitatibus: imò ipſa Lex vetus inanis, & vacua eſt ſine ipſis, utpote: quæ maxima ſui parte in Sacrificiis,

crificiis, Cæremoniis, & Solemnitatibus consistebat. Hinc est quod *Deus Messiæ Filio* suo dixit Psalm 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Non jam secundū Ordinem Leviticum, & Aaronicum, sed secundum alium ordinem, nempè: *Melchisedech* qui *Gen:* 14. panem, & vinum offerre solebat; ecce igitur *Messiam* non solum novam Legem instituturum abrogatâ vetere, sed etiam antiquum Aaronicum simul cum Lege Sacerdotium cassaturum, & novum secundum ordinem Melchisedech Sacerdotium introducturum esse. Id totum complevit *Jesus Christus* ut ait: Apostolus ad hæbr: 5. *Sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret; sed qui Locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te, quemadmodum & in alio Loco dicit: Tu es Sacerdos in æternum, secundum Ordinem Melchisedech, appellatus à Deo Pontifex juxta Ordinem Melchisedech.* Quale autem *Jesus Christus* Sacrificium Deo obtulerit? Explicat Apostolus ad hebr: 7. *Talis enim decebat, ut esse nobis Pontifex Sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior Cœlis factus, qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre, deindè pro populi hoc enim fecit semel se ipsum,offerendo.* Igitur Sacerdos *Jesus Xstus* seipsum Deo Patri obtulit Sacrificium pro toto mundo, dum in Cruce pro nobis omnibus mortuus est. Ante Cruentum autem hoc Corporis, & Sangvinis sui Sacrificium *Christus Jesus* incru-

entum

entum illud idem instituit in ultima Cæna sub speciebꝰ panis,& vini, ut adimpleret Verba psalmi 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, qui panem, & vinum Deo offerre consueverat. Sub speciebus igitur panis, & vini instituit *Christus Jesus* Sacrificium Corporis, & Sanguinis sui Mathæi 26. *Cœnantibus autem eis accepit Jesus panem, benedixit ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: accipite, & comedite hoc est corpus meum:* & accipiens Calicem gratias egit, & dedit illis dicens: *bibite ex hoc omnes: hic est enim Sangvis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Ecce Sacerdos *Messias* secundum Ordinem Melchisedech offerens sub specie panis,& vini Corpus, & Sanguinem suum Sacrificium Deo Patri in remissionem peccatorum totius mundi. Hoc idem Sacrificium sub speciebus panis, & vini jussit Apostolos quotidie, & ubiquè offerre in sui commemorationem dicens: *hoc facite in meam commemorationem.*

Hæc est igitur illa *oblatio munda* quã Deus Malachiæ Imo, dixit: sibi offerri *in omni Loco;* Per universum enim terrarum orbem quotidie *Jesus Christus* sub speciebus panis, & vini in Missæ Sacrificio à Sacerdotibus mundissima oblatio Deo consecratur. Igitur *Jesus Christus* est verus Sacerdos *Messias* secundum Ordinem Melchisedech, prædictus à Prophetis, antiqua Sacrificia, & Sacerdotium abrogaturus, novamquè mundam oblationem introducturus. De novo Sacrificio

loquen-

loquentes, congruè statim sermonem instituemus de *Messia* occidendo, & offerendo Deo Patri in Sacrificium pro peccatis totius mundi sit itaquè.

CAPUT 12mum.

In quo ostenditur, omnia Vaticinia de paupertate venditione, despectu, vulneratione, & morte Messiæ impleta esse in Jesu Christo.

IN 1. Parte Num: 19. & 34. clarè, & invictè contra versipelles Judæos ostendimus non duos Messias futuros, unum divitem, & Magnificum, alterum pauperem, & affligendum. Sed unum, & eundem *Messiam* secundùm suam Divinitatem, & comparatam sibi per totum terrarum orbem Ecclesiam, Magnificum Regem esse; Secundum quod verò in humana natura apparuit, pauperem, affligendum, despectum, & occidendum fore. Ostendimus etiam Num: 8. 19. & 34. *ad Messiam* pertinere omnia Vaticinia quæ hic refferremus ex antiquò testamento. Quò circa nonnisi ea conferemus cum iis, quæ de *Jesu Christo* in Evangelio narrantur. Undè congnoscemus ad amussim completa esse in *Christo Jesu* quæ de *Messiæ* passione, & morte per Prophetas prædicta sunt. Adeoquè *Jesum Christum* esse verum *Messiam* Oraculis Prophetarum prædictum.

1mo. In 1. Parte Num: 8. & 34. De *Messia* dicitur

dicitur Pſalm: 68. *Ego ſum pauper & dolens.* Pſal: 69. *Ego autem mendicus ſum, & pauper:* Apud Zachariam cap: 9. *Filia Jeruſalem ecce Rex tuus veniet tibi juſtus, & Salvator ipſe pauper.*

Idem in *Jeſu Chriſto* contigiſſe teſtatur Apoſt: Paulus in Epiſt: ad Cor: 8. *Scitis enim gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti quoniam propter vos egenus factus eſt cum eſſet dives, ut illius inopiâ vos divites eſſetis.*

2*do*. In 1. Par: Num: 34. Zachariæ eodem 9. Capite *Meſſias* dicitur: more pauperum in Jeruſalem venturus ſuper aſinam, ſeu pullum âſinæ ſedens: *Filia Jeruſalem, ecce Rex tuus veniet tibi juſtus, & Salvator ipſe pauper, & aſcendens ſuper Aſinam, & ſuper pullum filium Aſinæ.*

Id implevit *Jeſus Chriſtus* Math: 21. *Euntes autem diſcipuli fecerunt, ſicut præcepit illis Jeſus, & adduxerunt Aſinam, & pullum & eum deſuper ſedere fecerunt & cum intraſſet Jeroſolymam commota eſt univerſa Civitas dicens: quis eſt hic? populi autem dicebant: Hic eſt Jeſus Propheta à Nazareth Gallileæ.*

3*tio*. In 1. Par: Num: 34. Zachariæ 11. Capite de Meſſia dicitur: *& appenderunt mercedem meam triginta argenteos, & dixit Dominus ad me: projice illud ad ſtatuarium decorum pretium, quo appretiatus ſum ab eis, & tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum Domini.*

Nunc videamus ſi non ad amuſſim in *Jeſu Chriſto* hoc Vaticinium impletum ſit. Math: 22. *Tunc videns Judas qui eum tradidit,* nempè trigin-

ta

ta argenteis vendidit, *quod damnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum, & Senioribus dicens: peccavi tradens Sangvinem justum. At illi dixerunt, quid ad nos, tu videris, & projectis argenteis in templo, recessit.* Ecce Vaticinium de vendito triginta argenteis *Messia*, & de iis proiectis in Templum, ad amussim completum in venditione *Jesu Christi.*

4*to* In Persona Messiæ dicitur 1. Parte Num: 5. & 8. Psalmo 2. *Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christus ejus*, & Psalm 21. *Circumdederunt me canes multi, Consilium Malignantium obsedit me*, ecce in *Jesu Christo* Completum Math: 26. *Principes autem Sacerdotum, & omne Consilium quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent.*

5*to.* Isaias in 1ma Parte Num: 19. Cap: 53. de *Messia* ait: *non est species ei nequè decor, & desideravimus eum despectum, & novissimum virorum.* Nonnè hæc Christo contigerunt Luc: 23. *Sprevit* seu despexit *illum Herodes cum exercitu suo, & illusit indutum veste alba*, & Math: 27. *& expuerunt in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus, & postquam illuserunt eum, exuerunt eum chlamide:* nonne sic *Jesus* despectus, & novissimus virorum *factus est?* Idem Isaias qui *Messiam* despectum novissimumquè virorum cap: 53. dixit, cap: 50. Sic habet in Persona *Messiæ: Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus faciem meam non averti ab increpantibus, & conspuentibus in me.* Undè verò Isaias

ad-

addidit cap: 53. *Non est species ei neque decor* hæc omnia in uno *Jesu Christo* apprime Completa sunt. Math: 26. *Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt, alij autem palmas in faciem ejus dederunt.* Quomodo poterat in hac facie esse species vel decor?

6to. Isaias 1. Parte Num: 19. cap: 53. de Messia ait: *Vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra:* & Psalm 68. *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt:* nonne hæc in *Jesu Christo* effectum sortita sunt dum Joannis 19. *Apprehendit Pilatus Jesum, & flagellavit, & milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti ejus*, quæ major vulneratio, quis major dolor esse poterat?

7mo. Ostendimus in 1ma Parte Num: 8. & 34. de *Messia* dicta esse illa Psalmi 21. *Foderunt manus meas, & pedes meos*, & illa Zachariæ 12. cap: *Et aspicient ad me, quem confixerunt* sicut & cap: 3tio, *& dicetur ei, quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? & dicet: his plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.*

Quæ exactè in *Jesu Christo* completa esse cognoscimus ex illo Joannis 20. cap; *Ille autem* nempè Thomas *dixit eis nisi videro in manibus ejus*, nempè Jesu *fixuram clavorum, & mittam manum meam in Latus ejus, non credam; Venit Jesus & dixit infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in Latus meum.* Igitur *Jesus Christus* perfossus fuit in Latere, & manus, & pedes ejus transfossæ fue-

runt,

runt, (ſicut de *Meſſia* prædictum eſt) ergo Jeſus *Meſſias* prædictus eſt.

8*vo*. 1ma Par: Num: 8. & 19. de Meſſia dictum vidimus illud Pſalmi 68. *& dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto*, complevit, & id *Jeſus Chriſtus* verus *Meſſias* Math: 27. *& dederunt ei Vinum bibere cum felle miſtum, & continuò currens unus ex eis acceptam ſpongiam implevit aceto, & dabat ei bibere.*

9*no*. 1ma Par: Num: 8. de Meſſia dicitur Pſal: 21 *Diviſerunt ſibi veſtimenta mea & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem* id contigit *Jeſu Chriſto* Math: 27. *poſtquam autem Crucifixerunt eum, diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes.*

10*mo*. 1ma Par: 19. apud Iſaiam cap: 53. de Meſſia prædicitur: *tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt* verè in *Jeſu Chriſto* evenit Marc 15. *& cum eo crucifigunt duos Latrones, unum à dextris, & alterum à ſiniſtris & impleta eſt Scriptura, quæ dicit: & cum iniquis reputatus eſt.*

11*mo*. 1. Par: Num: 19. Eodem cap: Iſaiæ de *Meſſia* dicitur: *& ipſe peccata multorum tulit, & pro transgreſſoribus rogavit.* Lucæ 23. de Chriſto habetur. *Jeſus autem dicebat: Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.*

12*mo*. In 1. Par: Num: 19. *Meſſias* Iſaiæ eodem 53. cap: prædicitur obmuteſcens, & innocens ad occiſionem ducendus. *Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum, ſicut ovis ad occiſionem ducetur?* hæc ad amuſſim implevit *Jeſus*

Chriſtus

Christus Math: 27, *& cum acusaretur à Principibus Sacerdotum, & Senioribus nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: non audis quanta adversum te dicunt testimonia? & non respondit ei ad ullum verbum:* & Petri 2dæ cap: 2do. *Qui cum malediceretur non maledicebat cum pateretur, non comminabatur, tradebat autem judicanti se injustè.* Quoniam tam particularia, tamquè diversarum, & singularium circumstantiarum vaticinia *de Messia* à Prophetis prædicta, *in Jesu Christo* omnimodè impleta esse videamus, quæ in nemine alio practicata esse constat, nemò nisi lapide durior non persentiat *Jesum Christum* verum fore *Messiam* à Prophetis prædictum, & præsignatum.

CAPUT 13tium.

In quo ostenditur; ea vatitinia in Jesu Christo impleta esse, quæ prædicunt Messiam peccata hominum in se portaturum, pro eis occidendum, sua morte, suoquè sangvine homines Redempturum, & Salvaturum, peccata deleturum, justitiamq; adducturum esse.

QUæ ex antiquo Testamento adducemus Testimonia, jam in Parte prima demonstravi *de Messia* dicta esse. Unde hic cum testimoniis novi testamenti ea non nisi conferemus (sicut

&

& in aliis capitibus egimus) Annotatis tamen ubiq; numeris primæ partis, sub quibus de hujusmodi testimoniis tractavimus; *Messiam* peccata hominum in se susscepturum, ut ab illis homines liberet, & sanet sua morte, & suo sanguine; probavimus in prima parte Num: 19no ex his Isaiæ 53. *verè langvores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit, ipse vulneratus est propter Iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & livore ejus sanati sumus.*

Eadem de *Christo Jesu* testatur Petrus Epistola prima cap: 2do. *Qui peccata nostra ipse pertulit in Corpore suo super lignum. ut peccatis mortui, justitiæ vivamus, cujus livore sanati estis.*

2do. Eodem 53. Isaiæ cap: de *Messia* habetur: *propter scelus populi mei percussi eum ; Justificabit ipse justus meus multos.* Christus Jesus Math: 27. ait: *hic est Sangvis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

3tio. In 1. Par: Num: 26. Daniel 9. *à Messia* delendam iniquitatem, & adducendam justitiam prædicit: *ut consumetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & ungatur Sanctus Sanctorum, & post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus*

Apostolus Paulus de *Jesu Christo* ait: ad Rom: 5. Cap. *Christus pro nobis mortuus est, multo igitur magis nunc justificati in Sangvine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum.*

4to. In 1. Par: num: 32. Habacuc in oratione

ſua *de Meſſia* ait: *egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.* Et Iſaias cap: 51. *prope eſt, juſtus meus, egreſſus eſt Salvator meus:* his concordant, quæ de *Chriſto Jeſu* Lucas ait: cap: 1. *ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum;* Et illa ad Epheſeos 1. de *Chriſto Jeſu* dictis. *In quo habemus redemptionem per Sangvinem ejus remiſſionem peccatorum:* & ad Titum 2. *Exſpectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem.*

Ecce igitur quæ Prophetæ *de Meſſia* prædixerunt nempè: Iſaias *Meſſiam* portaturum peccata populi, propter ea atterendum, vulnerandum, & occidendum, nosq; ejus livore à peccatis ſanandos, per ejus mortem juſtificandos multos. Daniel verò, *à Meſſia* delendam iniquitatem, adducendam juſtitiam, ſeu remiſſionem peccatorum. Habacuc verò & alij *Meſſiam* Salvatorem in ſalutem populi venturum eſſe. Hæc omnia vidimus ex adductis novi Teſtamenti Locis ad amuſſim in *Jeſu Chriſto* completa, & effectum ſortita eſſe; igitur *Jeſus* prædictus à Prophetis *Meſſias* eſſe debuit.

CAPUT 14tum.

De cæteris Meſſiæ notis in JESU Chriſto impletis.

In

IN primis Psalmum 21mum probavimus in 1. Parte Num: 8. de *Messia* dictum esse. In hoc Psalmo de *Messia* hæc habentur. *Omnes videntes me, deriserunt me, locuti sunt Labiis, & moverunt caput: Speravit in Domino, eripiat eum; salvum faciat eum, quoniam vult eum.* De Verbo ad Verbum illusionem hanc *Christo* in Cruce pendenti Judæi struxerunt improperantes ei. *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere; confidit in Deo, liberet nunc, si vult eum.* Math: 27.

Eodem Psal: 21. *Messias* inducitur exclamans: *Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti?* eadem omnino Verba Jesus exspirans ingeminavit. Mathæi 27. *Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* en ubiquè concordiam summam Vaticiniorum cum gestis *Jesu Christi.*

Post hæc, narrat Evangelista Matth: eodem cap: 27. *à sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram, usquè ad horam nonam, & ecce velum templi scissum est in duas partes, à summo usquè deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa Corpora Sanctorum qui dormierant, surrexerunt; Centurio autem, & qui cum eo erant, custodientes Jesum, viso terræ motu, & his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iste.* Hæc tam patentia, & stupenda miracula narravit, & scripsit Matthæus coram Judæis recenti adhuc memoriâ res illas tenentibus, si falsa Matthæus narrasset, utiquè statim à Judæis falsitatis, & imposturæ convictus fuisset; quod

K2 tamèn

tamen nunquam factum est. Hic animum stupor invadit Centurionem, ad hæc miracula cum suis militibus *Jesum* cognovisse *Dei Filium* fore, Judæos autem ipsis saxis duriores, hic manum *Dei* non videre. Decreto Patris æterni satisfacere voluit *Jesus Christus*, & mortem pro peccatis mundi subiit in Ligno Crucis *Jesus Dei Filius* oblatus est in ara Crucis Deo Patri, *ut justificaret ipse Justus multos.* Isaiæ 53. Unde & Deus Pater demonstravit in morte *Jesu* Eum esse Filium suum, sicut cognovit Centurio cum multis aliis. Hinc plurima simul in morte *Jesu* concurrerunt miranda, & stupenda Divinitatem ejus demonstrando. Cur enim in nullius alterius morte terra insolitis motibus conquassata, impracticabilis defectio solis, mortuorum è sepulchris resurrectio, & veli templi nullo manus admovente scissio, petrarum saxorumquè spontanea confractio? cur (inquam) similia in nullius, nisi in morte *Jesu Christi* facta sunt? verè saxis ipsis durior omninò sit, qui ex his non agnoscat *Jesum* esse *Dei Filium*, & promissum à Deo pro peccatis mundi occidendum *Messiam.*

In 1. Par: Num: 7. ostendi *Messiæ* corpus in sepulchro non corruptum iri, ideoquè *Messiam* resurrecturum esse. juxta illa Psalmi 15ti. *Caro mea requiescet in spe, quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Jesu Christi* corpus non vidit corruptionem, quod requiescebat in spe incorruptionis, & resurrectionis; post tres enim

dies

dies à sua morte resurrexit *Jesus Christus* è sepulchro. Matthæi 28. *Respondens autem Angelus dixit mulieribus: nolite timere, Vos; scio enim quod Jesum, qui Crucifixus est, quæritis, non est hic: Surrexit, sicut dixit, venite, & videte locum, ubi positus erat.* Sed & Josephus Judæus id minimè negat libr: 18. Antiq: cap: 4. *Post triduum enim redivivus Jesus ipsis apparuit, cum Divini Prophetæ hæc, aliaquè innumera prodigia de eo nuntiassent.* Celeberrimus etiam Judæorum Doctor R. Jehuda Haccadosch in Libr: R. Abrahami qui *ggale rátzi* hoc est revelans arcana inscribitur sic disserit: Post triduum verò anima *Messiæ* ad Corpus suum revertetur, & exibit ex illo Lapide, in quo erit sepultus sicut dictum est: Exodi 33. Ecce Locus est apud me stabis super petram, cumquè transierit gloria mea, ponam te in foramine petræ, Complevit hanc *Messiæ* resurrectionem *Jesus* post triduum resurgens; igitur ipse *Messias* fuit.

Vidimus etiam in 1. Parte Num: 14. *de Messia* dictum esse. Isaiæ 11. Cap. *In die illa radix Jesse qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum ejus gloriosum,* hæc Prophetia eventum habet in sepulchro *Jesu Christi.* Quàm enim gloriosum sit sepulchrum *Jesu*, imprimis patet ex eo, quod magnificentissimâ Ecclesia decoratum fuerit à Constantino magno Imperatore, ut reffert Eusebius in vita Constantini Libr; 3. quam Ecclesiam cum diruerent Saraceni sub Hakemo Ægypti Calipha, scribit

Ademarus,

Ademarus, ſtatim Deo vindice fame, & gladio perierunt, Eccleſia verò à Chriſtianis reſtaurata, cujus nunc Cuſtodia Fratribus minoribus concredita eſt. Penes hoc ſepulchrum plurima in dies à Scriptoribus referuntur patrata miracula, quæ non mediocrem ei gloriam addunt. Deindè tot peregrinationis votis ex univerſá Chriſtianitate, tot etiam Principum Tutela glorioſiſſimum eſt *Jeſu Chriſti ſepulchrum*, quod glorioſum fore prædixerat Iſaias. Nunc tandem accedamus ad examinandas 70. hebdomadas Danielis, in quarum ultima *Meſſias* occidi debuit; Videamusquè ſi in ultima harum *Jeſus Chriſtus* occiſus ſit, proindequè verus *Meſſias* à Daniele prædictus haberi debeat.

CAPUT 15tum.

In quo demonſtratur Jeſum Chriſtum in ultima ſeptuaginta hebdomadarum Danielis occiſum eſſe, ideoquè prædictum à Daniele, & aliis Prophetis Meſſiam fore.

JN 1. Parte Num: 26. adduximus hoc vaticinium Danielis, & probavimus illud *de Meſſia* dictum eſſe, ſed quia appromiſimus id ipſum hoc loci uberiùs nos examinaturos fore, id circò denuò illud referemus.

Tempore Darij Medi prope finem captivitatis

70. Annorum, Daniel ex Jeremia, & Isaia probè cognoscens dictam captivitatem jam jam laxandam esse, non jam de laxanda captivitate, sed de restaurandis Civitate, & templo Deum vehementèr rogat (ut patet ex Capite 9. Danielis) quo circa Deus Angelum Gabrielem ad consolandum Danielem misit, qui ei promisit tùm Civitatem, cùm templum restauratum iri; sed alteram Templi, & Civitatis desolationem futuram perpetuam; consolando tamen, tunc desideratum *Messiam* adventurum, peccata deleturum, & justitiam sempiternam adducturum. Quocirca falso ait: Josephus hic Angelum sola prospera Danieli auguratum esse. Sic Angelus Gabriel Danieli loquitur cap: 9. Danielis *septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super Urbem Sanctam tuam, ut consumetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum. & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio, & Prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum; Scito ergo, & animadverte ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem, usq; ad Christum Ducem hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt, & rursum ædificabitur platea, & muri in angustia temporum, & post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus, & non erit ejus populus, qui eum negaturus est, & Civitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo, & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium, & erit in templo abominatio desolationis*

lationis & usq; ad finem, & consummationem perseverabit desolatio.

Hoc Vaticinium *de Messia* dictum esse fatentur Primores Rabbinorum, R. Barachias in Beresith Rabba. R. Moses ben Nachman. R. Samuél, & alij: Sed quamvis negare vellent Judæi illud *de Messia* dictum esse, ipsis vaticinij verbis convincuntur. Quisnam esse potest *Sanctus Sanctorum*, id est: omnium Sanctissimus, nisi solus *Messias?* quo Sanctiorem Judæi ipsi neminem agnoscunt. *Sanctus* autem *Sanctorum* eo modo significat omnium Sanctissimum, sicut Rex Regum significat Regem omnium maximum; igitur hic nomine *Sanctus Sanctorum* indicatur *Messias*, quô nemo Sanctior est: quocirca in vaticiniis additur vox *Christus*, quæ Græcè idem significat, quòd hebraicè *Messias*. Deindè prædictus *Christus*, seù *Sanctus Sanctorum* dicitur deleturus iniquitatem, & adducturus esse justitiam sempiternam. Hoc autem soli *Messiæ* competit, utpotè, de quo Isaiæ cap: 53. in 1. Parte num: 19. dictum vidimus, *ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, cujus livore sanati sumus, justificabit ipse justus servus meus multos.* Igitur constare debet in vaticinio Danielis prædictum esse *Messiam*, qui solus peccata delere, & justitiam sempiternam afferre potest, & qui tot in locis Salvator, & salus nostra, idcircò dictus est, 1. parte num: 18. 19. & 32, & in 2. parte Cap: 13.

Nunc singula puncta dicti Vaticinij expendamus: *Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super*

populum

populum tuum (o Daniel) *& super Urbem Sanctam tuam*, nempè decisæ, & definitæ sunt à Deo septuaginta hebdomadæ, in fine quarum eventura sunt: *ut consumetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna.* Nempè: ut morte, & Sanguine *Messiæ* seu *Christi* deleatur iniquitas, prævaricatio, & peccatum, quod ab Adamo hucusquè in mundo regnavit,& adducatur status ille, in quo homines à peccati jugo liberati, & Deo morte *Messiæ* reconciliati, in perpetua rectitudine, & justitia vivere valeant, sicut prædictum paritèr vidimus ab Isaia 1. Parte Num: 19. & 32.

Hebdomadæ autem illæ, in quarum fine ea eventura sunt, non sunt hebdomadæ mensium, aut Jubilæorum, proùt blaterant protervi quidam Judæi, sed sunt hebdomadæ annorum, utpotè quas reperimus in usu fuisse apud antiquos hebræos ex illo Levitici 25. *Numerabis tibi septem hebdomades annorum, id est: septies septem quæ simul faciunt quadraginta novem.* Unde Doctissimi Rabbini Abrabaniel,& Aben Ezra hebdomades Danielis,hebdomades annorũ esse censent in expositione capitis 9ni Danielis. Jllum etiam morem numerandi hebdomadas annorum antiquis temporibus viguisse testantur Scriptores gentiles Macrobius lib: 1. in somnium Scipionis cap: 6. *post ter septenos annos, quarta annorum hebdomas*, & Varro apud Aulum Gellium lib: 3. noctium Atticarum cap: 10. *se duodecimam annorum hebdomadam ingressum esse* affirmat, id est:

octuagesimum annum.

In fine harum hebdomadarum futurum esse dicitur, ut non solum deleatur iniquitas, sed *& impleatur visio, & Prophetia.* In fonte hebræo, & versione Græca habetur: *ad sigillandam visionem, & Prophetiam*, nempè quod sigillabitur, & finietur, seù complebitur *in Messia* omnis Prophetia. *Et ungatur Sanctus Sanctorum*, nempè: regnum suum inchoabit *Messias* sicut Reges regnare incipiunt, dum unguntur.

Scito ergo & animadverte, nempè: benè attende, *ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem*, quando exibit sermo, seu edictum, seu facultas ad ædificandam iterum Jerusalem, igitur ab aliquo Rege facultas sermone dabitur, ut iterum ædificetur Jerusalem. *Ab exitu* illius *sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem, usquè ad Christum Ducem*, (nempè: *Messiam*) *hebdomades septem, & hebdomades sexaginga duæ erunt, & rursum ædificabitur platea, & muri in Angustia temporum, & post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus.* Non frustrâ separatim ponuntur hebdomadæ septem, & seperatim hebdomadæ sexaginta duæ. Nam aliquid particulare post septem hebdomadas fieri debebat, nempè: ut innuitur ædificanda platea, & muri Civitatis; post septem autem illos ædificationis annos numerari debere hebdomadas sexaginta duas, post quas occidetur *Christus*, septem autem, & sexaginta duæ hebdomadæ faciunt sexaginta novem, ergo *Christus* occidi debuit post sexaginta novem hebdomadas

domadas Danielis; ergo in dimidio ſeptuageſimæ; quocirca additur in Vaticinio quia *confirmabit pactum hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia , & Sacrificium:* tunc enim novum Sacrificium pro peccatis totius mundi *Chriſtus* Deo offeretur, ſeu occidetur.

Nunc ergo edictum, ſeu facultatem ædificandæ Jeruſalem ab aliquo Rege datam inquiramus, & videamus , an ab illa facultate data interfluxerint ſexaginta novem hebdomadæ annorum, ita; ut in dimidio ſeptuageſimæ occiſus ſit *Jeſus Chriſtus?*

Tria inveniuntur Edicta Scripto data in gratiam Judæorum; unum à Cyro Rege Perſarum Lib: 1. Esdræ. Cap: 1. Secundum à Dario Hiſtaſpe Libr: 1. Esdræ Cap: 6, ſed quia hæc Edicta non fuerunt pro ædificanda urbe, verùm pro inſtaurando duntaxat templo collata; ideò nõ poſſunt dici *exitus ſermonis,ut iterum ædificetur Jeruſalem.* Aliud fuit datum Edictum ad inſtaurandam urbem Jeruſalem à Rege Perſarum Artaxerxe Anno ejus Regni vigeſimo; ſed quia ab eo pauciores Anni interfluxerunt, quam hebdomadæ ſeptuaginta contineant, & etiam quia Scripto fuit datum, non ſolo ſermone; ideò non cohæret cum verbis Vaticinij *ab exitu ſermonis.* Ideò invenimus aliam facultatem ædificandæ urbis Jeruſalem ſermone datam ab eodem Artaxerxe Anno 7mo Regni ſui, Libr: 1. Esdræ cap: 7. Ubi Artaxerxes Edictum quidem principaliter Esdræ dedit ad docendum Judæos Legem *Dei,*

&

& ad offerenda Sacrificia, sed sat superquè colligitur, etiam tunc Artaxerxem sermone, & in colloquio cum Esdra eidem dedisse facultatem muros, & Civitatem instaurandi; nam eodem Capite legitur *& dedit ei Rex omnem petitionem ejus*: Possibile autem non est, quod Esdras Regi familiarissimus, & instaurandæ urbis sitientissimus tunc Regem non petierit de urbe instauranda. Versu etiam 18. Ejusdem Capitis Artaxerxes legitur Esdræ dixisset: *Sed & si quid tibi, & Fratribus tuis placuerit de reliquo argento, & auro, ut faciatis, juxta voluntatem Dei vestri facite*. Igitur signum est; tunc Artaxerxem Esdræ Sermone, & in colloquio concessisse etiam ædificationem urbis, siquidem beneplacito ejus, & Judæorum omnia commisit. Et quia ista facultas ædificandæ urbis non scripto, sed sermone data est, apprimè cohæret cum illis verbis Vaticinij *ab exitu sermonis*: prævidit etenim *Deus* Artaxerxem Anno 7mo. Regni sui dando omnem petitionem Esdræ, etiam sermone ei concessurum ædificandam urbem; quo circa per Angelum Danielis Cap: 9. dixit: *ab exitu sermonis*, & indicavit ab illo *exitu sermonis*, *ut ædificetur Jerusalem* numerandas esse prædictas septuaginta hebdomades.

Quod verò post hanc acceptam sermone facultatem reparandæ Urbis Judæi eam non reparaverint, ideò factum est, quia Samaritani, & alij hebræorum inimici armata manu, eos ab opere deterruerunt, atquè idcircò Anno vigesimo

mo Artaxerxis publicum accipere edictum coácti fuerunt, & nihilominùs etiam tunc à Sanaballate, & Tobia Ammanite, & aliis inimicis plurima impedimenta in ædificandis muris passi fuerunt.

Igitur *ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem* facti Anno 7mo Regni Artaxerxis numerari debent septuaginta Danielis hebdomadæ. Quælibet hebdomada facit 7. Annos. Septuaginta hebdomadæ faciunt Annos 490.

Sed quia *Messias*, seu *Christus* occidi debet juxta Vaticinium, in dimidio hebdomadis septuagesimæ, ab hebdomada septuagesima detrahi debent tres Anni cum dimidio, & sic ex 490. Annis manebunt 486. Igitur ab anno 7mo Regni Artaxerxis ad occisionem *Messiæ* seù *Christi* numerandi sunt Anni 486.

Eusebius in Chronico asserit: Artaxerxem Longimanum, de quo loquimur iniisse Regnum Anno primo Olympiadis septuagesimæ nonæ, seù Anno periodi Julianæ 4250, ante æram vulgarem Anno 463. Idem testatur Julius Affricanus exactissimus temporum explanator, quem Eusebius exscripsit in Chronico. Diodorus Siculus etiam Lib: II. Bibliothecæ reffert Xerxem Patrem Artaxerxis occisum fuisse Anno 4to Olympiadis septuagesimæ octavæ, ipsumquè Artaxerxem cæpisse regnare Anno sequenti, nempè: Anno primo Olympiadis, septuagesimæ nonæ; qui concurrit cum Anno Periodi Julianæ 4250; Igitur septimus Annus Regni Artaxer-

xis

xis concurrit cum Anno 3tio Olympiadis octuagesimæ, Olympias enim continet 4. Annos. Cum autem Annus septimus Regni Artaxerxis concurrat cum Anno 3tio Olympiadis octuagesimæ, concurrit cum Anno Periodi Julianæ 4256; cum Anno autem ante æram vulgarem 457.

Præterea sciendum est, æram vulgarem esse, quam *à Christo Domino nato* numeramus. Jllius Annus modo numeratur 1757. hujus æræ vulgaris, seu Christianæ, Author est *Dionysius Exiguus* Abbas. Sed juxta omnes Chronologos constat Dionysium errasse in assignando initio æræ vulgaris, nam *Jesus Christus* 4. Annis ante illam æram natus est; quocirca Crucifixus fuit Anno æræ vulgaris 29, tunc enim attigit annum ætatis suæ 33. quòd autem *Jesus Christus* Crucifixus sit Anno ætatis suæ 33, constat: nam Lucæ 3. Cap: dicitur: *cum autem baptizaretur omnis populus, & Jesu Baptizato, & orante apertum est Cælum, & ipse Jesus erat incipiens, quasi Annorum* 30. ergo tempore sui Baptismi *Jesus* incæpit Annum ætatis Trigesimum: post Baptismum autem *Jesus* tria Paschata trium Annorum peregit, unum Joannis cap: 2do; alterum Joannis Cap: 5to. 3tium verò ante Passionem: ergo *Jesus* Trigesimo tertio Anno ætatis suæ Crucifixus est. His positis, & explicatis, nunc sic probatur, & demonstratur *Jesum Christum* Crucifixum esse in dimidio hebdomadis septuagesimæ Vaticinij Danielis.

Dimidium dictæ hebdomadis septuagesimæ

(ut

ut ostendimus) est Annus 486. numeratus ab Anno septimo Regni Artaxerxis, sed *Jesus Christus* Crucifixus est Anno 486. numerato ab Anno 7mo Regni Artaxerxis, ergo *Jesus Christus* Crucifixus est in dimidio hebdomadis septuagesimæ Danielis. *Probatur Propositio minor:* Annus 7mus Regni Artaxerxis, (ut vidimus,) est Annus Periodi Julianæ 4256, sed huic Anno Periodi Julianæ 4256, si addas Annos 486, Vaticinij Danielis, habetur Annus periodi Julianæ 4742, quo *Jesus Christus* Crucifixus est, ergo *Jesus Christus* Crucifixus est in dimidio hebdomadæ septuagesimæ Danielis. *Probatur minor Propositio*: Juxta omnes Chronologos Annus 1mus æræ vulgaris est Annus 4714. Periodi Julianæ, sed si anno huic 4714. Periodi Julianæ addas Annos æræ vulgaris 29, quo *Jesus Christus* Crucifixus est, habes Annos Periodi Julianæ 4742, quo Anno finiuntur 486, Anni Vaticinij Danielis. Ergo *Jesus Christus* morte sua ad amussim adimplevit Vaticinium Danielis in dimidio hebdomadæ septuagesimæ ejus Crucifixus.

Quod idem sic brevius ostenditur: Annus 7mus Regni Artaxerxis (ut mox diximus:) est Annus periodi Julianæ 4256, ab hoc igitur Anno, usque ad Annum 1mum æræ vulgaris, quem mox diximus juxta omnes Chronologos esse Annum Periodi Julianæ 4714, effluxerunt Anni 457, quibus si addas Annos æræ vulgaris 29, quo Anno *Jesus Christus* Crucifixus est, comperies ab Anno 7mo Artaxerxis ad obitum *Jesu Christi* inter-

interfluxiſſe Annos 486 Vaticinij; adeòquè *Chriſtum Dominum* Crucifixum eſſe in medio hebdomadis ſeptuageſimæ ſicut de *Meſſia* prædictum eſt à Daniele Propheta: hinc *Jeſum Chriſtum* verum ab omnibus *Meſſiam* agnoſci debere.

Sed & cætera omnia ejusdem Vaticinij puncta in morte *Jeſu Chriſti* completa ſunt exactiſſimè; Nam 1*mo* in hoc Vaticinio is venturus prænuntiatur, in cujus adventu ceſſabunt viſiones, & Prophetiæ; Certum autem eſt à tempore *Jeſu Chriſti* Prophetas in Synagoga ceſſaſſe (ut Judæi ipſi vel inviti fatentur:) 2*do* is prædicitur, quó occisô Civitas Jeruſalem, & Sanctuarium diſſipari debebat. At non longo poſt Chriſti mortem tempore utrumquè à Tito Veſpaſiano diſſipatum eſt, & hucusquè minimè inſtauratum. 3*tio* is prænuntiatur venturus, quô moriente deficiet hoſtia, & Sacrificium: At utrumquè poſt mortem *Jeſu* defeciſſe experiuntur Judæi, qui everſo templo Jeroſolymitano, in quo ſolo Sacrificia offerre poterant nullo amplius gaudent ſacrificio. 4*to.* Is idem prædicitur, quó mortuô futura erat in templo abominatio, deſolationis usquè ad finem, & conſummationem duratura; At id Judæi nunc oculis uſurpant, ſunt enim omnibus exoſi, patrio ſolo pulſi, diſperſi, abjecti, miſeri, extorres, ſine Patria, ſine Principe, ſine Sacerdote, ſine Sacrificio, ſine templo, ſine Propheta vagabundi. Refert *Marcellinus* Scriptor Ethnicus Imperatorem Julianum Apoſtatam voluiſſe in odium Chriſtianæ religio-

nis

nis Judæis Templum instaurare, sed flammâ è fundamentis erumpente Judæos ab opere deterritos omnem recuperandi templi spem abjecisse.

Cùm enim Daniel dicto cap: 9. dicat: *erit in templo abominatio desolationis usquè in finem, & consummationem sæculi*, & Isaias 25. Cap: *posuisti Civitatem in Cumulum, & urbem fortem in ruinam domum alienorum, ut non sit Civitas, & in sempiternum non adificetur.* Et Jeremias cap: 19. *hæc dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum, & Civitatem istam, sicut conteritur vas figuli quod non potest ultra instaurari.* Et cum videant Judæi à morte *Jesu Christi* tot jam sæculis Civitatem, & Templum prostrata & irrestaurata jacere non ne hæc est ruina, & desolatio in perpetuum duratura a Prophetis prædicta non alia de causa, nisi ob verũ *Messiam Jesum Xstum* ab ipsis occisum, à cujus morte ea desolatio cæpit. Cum perpetua futura sit Jerosolymæ,& status Judaici desolatio,ut ex Isaia, & Jeremia, & Daniele mox citatis constat, cur cæci Judæi contra expressa Prophetarum suorum Vaticinia se, & Civitatẽ in pristinum statum adducendos esse protervè sibi, & falsò blandiuntur?

Hinc placet Judæos alloqui verbis *S. Joannis Chrysostomi oratione 3tia adversus Judæos.* „Etenim si impostor erat *Jesus* quemadmodum dicitis, Legisquè transgressor, par erat, ut hanc „etiam laudem ferretis, qui talem occideretis: „Nam si Phinees unico tantum perempto homine totam Numinis iram adversus populum exar-

L descen-

„descentem sedavit. *stetit* enim inquit Scriptura „Psalm 105. *Phinees, & placavit, & cessavit quassatio*, tamquè multos homines eripuit ab ira „Divina unius hominis cæde, multo magis hæc „vobis oportuit accidere, si Legis transgressor „erat, quem vos Crucifixistis, cur igitur, quæso? Phinees viro Legis transgressore perempto „Justus habitus est, & Sacerdotio honoratus, vos „autem, qvum in Crucem egistis Virum impostorem ut dicitis Deoquè adversantem, quomodo fit, ut non solum non feratis Laudem, & „honorem, verùm etiam acerbiora passi sitis, „quàm tùm, qvùm filios vestros mactaretis. An „non istud perspicuum est etiam vehementer „tardis, & hebetibus, quod posteaquam adversus Servatorem, ac Principem Orbis impiè egistis, talis vindicta de vobis sumpta sit.

BREVIS REFLEXIO

Super manifestatione Judæorum coram Officio Jllustrissimi, ac Reverendissimi Dñi D. NICOLAI à Dębowa Gora DĘBOWSKI Episcopi Camenecensis Die 2. Mensis Augusti, Anno 1756. facta.

NOnnulli Judæi variis ex Civitatibus, & locis Regni Nostri Poloniæ congregati Thalmudistarum cæcitatem, pertinaciam, & commenta ultra ferre non valentes; coram Officio Jllustrissimi

ſimi Epiſcopi Camenecenſis Viri Zelo Fidei, toto orbe commendati comparuerunt, ubi contra Thalmudiſtarum falſam doctrinam, ea quæ ex Scriptura Sacra ſincerè colliguntur novem Puncta publicâ manifeſtatione agnoverunt.

Brevitati ſtudere volens totam manifeſtationem opuſculo meo non inſero: Puncta tamen, quæ Judæi manifeſtantes contra Thalmudiſtas publicè agnoſcunt, operæ pretium eſſe duxi hoc loci perpendere; eo vel maximè titulo, quod ſicut libellus meus nullum omninò contra Judaicam perfidiam argumentum prætermiſit, ita omnia horum ſinceriùs veritatem confitentium Judæorum contra verſipelles Thalmudiſtas porrecta in manifeſtatione puncta in eodem meo libello ſat, ſuperq; illuſtrata maneant. Quocirca loca hic nonniſi adnotabo, quibus quodlibet Punctum fusè in libello meo pertractatum eſt; ne ſi iteratò puncta illa hic examinarem, actum agere videar.

In ea Manifeſtatione Judæi propriiſſimis DEI Nominibus *Jehova, Adonai, & Elochim* jurant ſe novem puncta firmitèr tenere, eademq; diſperſos alibi Judæos contra Thalmudiſtas confiteri.

Primum, Secundum, & *Quartum* Punctum dictæ Manifeſtationis Judæorum nihil peculiare, & obſervatione dignum præſefert.

Tertio autem Puncto præfatæ Manifeſtationis habetur hæc Propoſitio: *Thalmud rejiciendum, uti plenum inauditâ in Deum blaſphemiâ;* Plurima certè in Thalmude abſurda reperiuntur. Sed quæ

de venturo *Messia* Rabbini in Thalmude fatentur, instar argumenti solidi contra ipsis nobis servire debent; Quocirca sic ipsos, ex seipsos in pluribus Opusculi nostri locis convincimus.

Quinto Puncto hæc habetur propositio: *Idem Deus est Trinus in Personis, quæ Personæ secundùm Divinitatem sunt individuæ.* Catholicus Theologus hanc veritatem meliùs exprimere non poterat, quam etiam nos evicimus ex antiquo Testamento *in* 1. *Parte Num:* 12. & *in* 2. *Parte cap:*7. ubi distinctionem realem Filij à Patre, & nihilominus identitatem in natura ostendimus. Potest etiam hæc veritas probari *ex illis: Isaiæ locis num:* 17. *in* 1. *Parte* adductis; ubi Deus Pater Spiritum suum Sanctum Filiò se dare asserit: Hinc Tres Personæ Pater, Filius, & Spiritus Sanctus in una numero Divinitate reperiuntur licèt subobscurè in antiquo testamento; luce tamen Evangelij adhibita clarescunt.

Sexto Puncto ijdem Judæi fatentur: *Possibile est Deum assumere humanam naturam, & passionibus (præter peccatum) subjici.* Hanc demonstravimus *de Filio DEI in* 1. *Parte Num:* 23. & Eum Incarnatum esse *in* 2. *Parte cap.* 7. nempè: *JESUM Christum.*

Septimo Puncto docent: *Jerusalem juxta Prophetas non ædificabitur.* Hoc ob oculos Judæis posuimus in 1. parte: Num; 21. pag: 42. aliisq; in locis. *Et in* 2. *Parte Cap:* 15. *pag:* 158.

Octavo Puncto dicunt: *Messias in Scripturis promissus jam non veniet.* Nos Eum venisse stante

te adhuc templo à Zorobabele ædificato invictè oſtendimus 1. *Parte Num:*33. Eumq; eſſe *JESUM CHRISTUM* totâ 2. *Parte*.

Nono Puncto, Confitentur: *Ipſe Deus ſolvet maledictionem latam in Primos Parentes, & genus eorum, & hic eſt verus Meſſias incarnatus.* Hanc veritatem oſtendimus *in* 1. *Parte num:* 23. Et *in* 2. *Parte cap:* 13. *&* 15.

EPILOGUS.

QUoniam Judæi in ſua manifeſtatione fatentur *Meſſiam* amplius non venturum, utiq; ideò, quia cognoſcunt Eum jam veniſſe; alias enim turpiter Divini Prophetæ mentiti fuiſſent, promittentes *Meſſiam* deſideratiſſimum venturum, qui tamen nec venerit, nec venturus ſit: Quod juxta Judæos ipſos impoſſibile eſt. Hinc dùm Judæi manifeſtantes aſſerunt: *Meſſiam* in Scripturis promiſſum, non jam venturum eſſe; ſignum eſt eos dicere velle: *Meſſiam* promiſſum jam adveniſſe: quod etiam nos ita invictè *in* 1. *Parte num:* 33. demonſtravimus; ut nihil ſolidi opponere Judæi valeant. Cum autem *Meſſias* promiſſus advenerit ſtante adhuc Templo à Zorobabele ædificato, (ut loco mox citato oſtendimus) velint, nolint, Judæi fateri debent *Meſſiam* illum promiſſum fuiſſe *JESUM CHRISTUM*. Jlle quippè eſt promiſſus verus *Meſſias*, in quo uno omnia, & ſingula veteris Teſtamenti de Meſſia Vaticinia ad amuſſim com-

pleta

pleta ſunt; Oſtendant mihi Judæi aliquem fuiſſe, præter *JESUM CHRISTUM* tempore, quo ſtetit Templum à Zorobabele ædificatum usq; ad Ejus ruinam, in quo omnia, & ſingula Prophetarum *de Meſſia* Vaticinia impleta ſunt; & ego cum ipſis Eundem, ut verum *Meſſiam* venerabor, & adorabo; Cum verò id ipſi nusquam oſtendere poſſint, ego in hoc Opuſculo meo omnia totius veteris Teſtamenti *de Meſſia* prolata Vaticinia ſolidè, & invictè oſtendi in uno *JESU CHRISTO* Templum à Zorobabele ædificatum ingreſſo ad amuſſim impleta eſſe: Ergo *JESUS CHRISTUS* promiſſus à Prophetis MESSIAS eſt, quem jam veniſſe Judæi ipſi fatentur: ergo rationabiliter Judaiſmus Convictus eſſe debet.

F I N I S.

Ad M. D. Gloriam.

Pag.	ver.	Errata	sic Corrige.
In Prologo		de Meſſiæ	de Meſſia
Pag: 3.	*ver:* 1.	Iſaiaci	Iſaaci
17.	22.	quomodo poterat David aut Abraham dicere alicui: Tu es: &c:	quomodo poterat Dominus, ſeu Deus dicere Davidi, aut Abrahamo: Tu es &c:
24.	21.	Non	Nam.
65.	14.	Memora	Memorat
66.	19.	Meſſi	Meſſiam
70.	14.	Cap: 13.	Cap: 11.
75.	16.	Non abunde	non aliunde
80.	2.	prædictam	præditam
89.	7.	Appinionem	Appionem
96.	2.	Balaè	Balac
97.	25.	Norcius	Noriſius
109.	23.	parirentur	potirentur
114.	6.	videbimus	vidimus
118.	1.	convinctus	convictus
124.	27.	præditum	prædictum
132.	8.	debeat	debebat
138.	11.	Chriſtus	Chriſtum
151.	26.	poſt 7. autem illos ædificationis annos.	poſt 7. autem illas ædificationis hebdomadas.